

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Історичний факультет
Кафедра історії модерної доби та новітнього часу

До захисту допущено

Кафедрою модерної доби та новітнього часу, протокол № 6 від 3.06.2026 р.

В.о. завідувача кафедрою _____ Юрій Волосник

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Здобувача першого(бакалаврського) рівня вищої освіти

Приходченко Ярослав Ігорович

(прізвище ім'я по батькові)

Воєнні операції США в Афганістані (2001 – 2021)

(тема роботи)

Спеціальність 032 “історія та археологія”

Освітня програма “історія та археологія”

Здобувач освіти _____ Ярослав Приходченко

Підпис

Керівник роботи _____ Дмитро Миколенко

Підпис

Харків – 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
Розділ 1. ОПЕРАЦІЇ «НЕСКОРЕНА СВОБОДА» ТА ВТОРГНЕННЯ В АФГАНІСТАН.....	15
Розділ 2. РЕАЛІЗАЦІЯ ОПЕРАЦІЇ «РІШУЧА ПІДТРИМКА»	48
ВИСНОВКИ	81
Джерела та література.....	83

ВСТУП

Війна в Афганістані з 2001 – 2021 має величезну кількість різної інформації, джерел, літератури, репортажі з самого Афганістану, згадування військових а також думки місцевих жителів і т.д. У цій роботі я використав багато різної літератури, однією із головних літератур яку я використовував була *Understanding War in Afghanistan*¹ за авторством Joseph J. Collins. У цій літературі детально та системно розглядається вся історія війни США в Афганістані починаючи з 2001 року з обов'язковим глибоким історичним і культурним контекстом який пояснює чому ця країна століттями залишається вкрай складним об'єктом для зовнішнього контролю текст починається з аналізу географічних особливостей рельєфу етнічного складу суспільства особливо ролі пуштунів та інших етнічних груп племінної структури традицій пуштунвалі релігійного консерватизму та історичної пам'яті афганців про попередні вторгнення далі автор проводить огляд довгої історії зовнішніх інтервенцій від англо-афганських війн XIX століття через радянську інтервенцію 1979–1989 років громадянську війну 1990-х та встановлення режиму Талібану в 1996 році особлива увага приділяється тому як радянська війна та американська підтримка моджахедів у 1980-х роках створили умови для подальшої радикалізації та появи Талібану після швидкого повалення режиму Талібану в 2001–2002 роках у ході операції Нескорена свобода робота переходить до аналізу причин чому початковий військовий успіх не переріс у стабільну перемогу головними проблемами називаються недостатня чисельність коаліційних сил для контролю території недооцінка глибини місцевих протиріч повільне та неефективне державотворення масова корупція в афганському уряді слабкість центральної влади в Кабулі та постійна підтримка Талібану з території Пакистану який використовувався як надійний тил для повстанців. Особлива увага приділяється

¹ [*Understanding War in Afghanistan*](#)

культурним та соціальним факторам які роблять Афганістан надзвичайно важким для зовнішньої трансформації племінна лояльність релігійний консерватизм історична недовіра до чужинців та здатність повстанців швидко відновлюватися після поразок також аналізується роль наркоторгівлі як важливого джерела фінансування Талібану та вплив регіональних держав особливо Пакистану Ірану Індії та Китаю на розвиток ситуації в країні

Загалом, ця література від Joseph J. Collins є комплексним практичним оглядом який пояснює структурні причини тривалої та в підсумку невдалої американської кампанії в Афганістані показуючи що навіть величезна військова та фінансова перевага не здатна подолати глибокі культурні історичні та соціальні особливості країни якщо зовнішні сили не враховують їх належним чином текст орієнтований на розуміння того чому Афганістан продовжує вважатися кладовищем імперій і які уроки варто винести з цього конфлікту для майбутніх воєнно-політичних рішень.

Також я активно використовував інші джерела, наприклад було використано багато інформації з роботи від Thomas Waldman та Benjamin Scheer - *Strategy on Autopilot: Resolute Support and the Continuing Failure of Western Strategy in Afghanistan*¹. У цій роботі детально аналізується стратегія західних держав зокрема НАТО та США в Афганістані в період після завершення бойової місії ISAF коли головним інструментом підтримки ставала операція Рішуча підтримка що розпочалася у 2015 році і тривала до 2021 року автори показують як західна стратегія поступово втратила чіткість і перейшла в режим автопілота коли замість адаптації до реальних умов на місці продовжувалося механічне повторення попередніх підходів без необхідних корекцій текст розкриває як місія яка спочатку задумувалася як навчально-консультативна поступово знову втягувалася в активні бойові дії авіаудари та операції сил спеціального призначення при цьому основний акцент робився на військовому тиску на Талібан замість комплексного політичного врегулювання. У цій літературі

¹ [Strategy on Autopilot: Resolute Support and the Continuing Failure of Western Strategy in Afghanistan](#)

підкреслюється стратегічний глухий кут у якому опинилися західні країни обидві сторони конфлікту були занадто слабкими щоб повністю перемогти але достатньо сильними щоб не програти що призвело до затяжного конфлікту без реального просування до миру також аналізується як відсутність єдиної довгострокової стратегії непослідовність між різними адміністраціями США та європейськими союзниками неефективність програм підготовки афганських сил і постійна залежність від іноземної допомоги врешті-решт зробили західну політику в Афганістані неефективною і приреченою на провал.

Ще мені варто згадати офіційні джерела SIGAR ¹ які я також використовував для збору звітів, джерела офіційного сайту NATO ². Також використовувалися джерела за таких робіт як Modern War³ in an Ancient Land: The United States Army in Afghanistan, 2001-2014, Vol. 1 від EDMUND J. “E. J.” DEGEN, The impact of the media on the War of Afghanistan⁴ від Beatriz Diana Tellaesche García, в цих двох останніх літературах я брав менше інформації але вони також добре описують події в Афганістані. Перша дає глибокий військово-оперативний погляд на те, як саме велася війна на землі, а друга розкриває інформаційно-пропагандистський вимір — як ця війна подавалася суспільству і як медіа впливали на її сприйняття та тривалість. Одна показує реальні бойові дії, стратегічні рішення та труднощі армії, а друга пояснює, чому війна тривала так довго і чому громадська підтримка врешті-решт ослабла. Разом вони допомагають зрозуміти не тільки військовий, але й суспільно-політичний механізм афганської кампанії.

Це звичайно не всі джерела які я використовував, перечитуючи літературу я перевіряв інформацію в інтернеті і додавав посилання на різні джерела та інші літературні роботи. Джерел по цій війні дуже багато тому усе перевірити і

¹ [SIGAR REPORTS](#)

² [NATO](#)

³ [Modern War in an Ancient Land: The United States Army in Afghanistan, 2001-2014, Vol. 1](#)

⁴ [The impact of the media on the War of Afghanistan](#)

передивитись я не можу. Ця тема для мене була дуже цікавою, але порівнювати її з нашою війною в Україні як для мене некоректно.

Актуальність теми воєнної операції США в Афганістані полягає в її значному впливі на глобальну геополітику та багатогранних наслідках, що досі актуальні. Аналіз цієї теми є важливим для розуміння причин та наслідків військових конфліктів, боротьби з тероризмом, міжнародних відносин, а також для вивчення геополітичних змін та їх впливу на сучасний світ.

Першим аспектом можна вважати боротьба з тероризмом, а саме знищення радикальних ісламських організацій по типу Аль Каїди та Талібану. Основною причиною вторгнення США в Афганістан був теракт 11 вересня 2001 року в Нью-Йорку, коли радикальні ісламісти Аль-Каїди під керівництвом Бен Ладена захопили кілька пасажирських літаків та направили їх на хмарочоси близнюки. Після цього теракту була активована п'ята стаття НАТО. Американці вирішили ввести війська в Афганістан та ліквідувати Аль-Каїду та Бена Ладена, тоді Афганістан контролювали таліби. Таліби, або Талібан, — це радикальний ісламістський рух в Афганістані, який виник у 1994 році в Пакистані переважно серед пуштунських біженців. Засновником був мулла Мухаммад Омар. Вони дотримуються дуже жорсткого фундаменталістського трактування ісламу деобандійського напрямку. Головна мета талібів це створення Ісламського Емірату де повністю діє шаріат у найсуворішій формі. Вони виступають за тотальне підпорядкування релігійним нормам у всіх сферах життя, категорично обмежують права жінок (заборона освіти, роботи, самостійного виходу з дому), забороняють музику, телебачення, фотографії та багато інших речей. Талібан відкидає демократію як неісламську систему. Спочатку американці виставили ультиматум Талібам видати Бена Ладена та усіх ключових діячів Аль-Каїди, але вони відмовились і потребували доказів їх причетності до терактів 11 вересня. Після цього США почали військове вторгнення в Афганістан, головними аргументами були ліквідація Усами Бен Ладена та Аль-Каїди та боротьба з тероризмом.. І боротьба з терористами стосується також багатьох інших угруповань таких як Хамас, Хезболла, ІДІЛ та інші. Після нападу Хамас на

Ізраїль 7 жовтня 2023 року Ізраїль почав антитерористичні операції в Газі проти Хамасу та Хезболли в Лимані, зараз конфлікт дещо вщух, але все одно невідомо чим закінчиться в майбутньому. Тож боротьба з тероризмом залишається досі актуальною.

Головними операціями в Афганістані були “Нескорена свобода” (2001–2014 рр.) та “Рішуча підтримка” (2015–2021 рр.). Перед початком цих операцій 20 вересня 2001 р. була проголошена доктрина Буша молодшого, головними елементами яких було право на превентивні дії проти країн, що надають притулок терористам, знищення терористичної мережі Аль-Каїда та повалення режиму Талібану. Пізніше доктрина розширилася і включала політику превентивної війни проти потенційних загроз, поширення демократії та односторонні дії для захисту інтересів США. Якщо коротко, то доктрина Буша молодшого була сумішшю швидкого військового удару з ідеалістичною вірою в те, що демократія і права жінок можуть бути експортовані силою. Спочатку – відмова від nation-building, потім – повне занурення в нього. Доктрина працювала блискуче в 2001–2002 рр., але після відволікання на Ірак і відмови від «важких слідів» (масового контингенту) почала тріщати по швах вже з 2005–2006 рр.

Нескорена свобода почалася 7 жовтня 2001 року коли американські та британські сили завдали перших ударів – бомбардування з бомбардувальників B-1, B-2, B-52, винищувачів F-14 та F/A-18, а також крилаті ракети “Томагавк” з кораблів і підводних човнів. Мета: знищення тренувальних таборів терористів, захоплення лідерів “Аль-Каїди” та припинення терористичної діяльності в Афганістані.

На початку операції основні сили Талібану були розгромлені, Аль-Каїда також зазнала значних втрат. Коаліційні сили разом з афганською опозицією – Північний альянс, оволоділи ключовими містами, включаючи Кабул. Таліби відступили в гори де їх було важко знищувати. З 2002 року по 2006 почалась боротьба з повстанцями. Було створено коаліційну силу Міжнародних сил сприяння безпеці (ISAF) під егідою НАТО. США проводили операції з полювання на лідерів терористів, включаючи вбивство ключових фігур. Але не

дивлячись на це все ситуація погіршувалася. З 2007 року повстанський рух талібів посилювався через що США доводилося збільшити контингент солдатів, з 2010 до 2011 рік контингент збільшився до 100 тисяч солдатів. Самі таліби також відновлюють свої сили у Пакистані в провінції Вазиристан. 2 травня 2011 року почалася одна із ключових операцій “Спис Нептуна”, яка відбувалася у місті Абботтабад Пакистан, у ході цієї операції був вистежений та убитий Осама Бен Ладен. Після ліквідації Бена Ладена продовжилася боротьба з повстанськими угрупованнями Талібану. Операція “нескорена свобода” закінчилася 28 грудня 2014 року після 13 років бойових дій. Згодом вона була перейменована на операцію “Щит свободи” (Operation Freedom's Sentinel), яка фокусувалася на навчанні афганських сил до повного виведення США 30 серпня 2021 року.

Операція “Рішуча підтримка” почалася 1 січня 2015 року і її головною метою було вже не знищення терористів та повстанців, а навчання консультування та допомога афганським національним силам безпеки та оборони, а також державним інституціям з метою забезпечення довгострокової безпеки в країні. Чисельність військ та країн-учасниць зменшувалася під час місії. У жовтні 2019 року чисельність військ RSM була найбільшою та становила 17 178 осіб. Більше того, протягом 2015 року кількість країн-учасниць RSM досягла свого піку – близько 42 країн. США складали найбільший контингент, тоді як Італія, Німеччина та Туреччина відігравали провідну роль. Місія, покликана грати тимчасову та перехідну роль, поступово виводила свої сили, чисельність яких на початок 2021 року становила близько 10 000 осіб. 14 квітня 2021 року в заяві міністрів Північноатлантичної ради НАТО оголосило про скорочення чисельності військ RSM до 1 травня, і місія була припинена на початку вересня 2021 року. Останніми військами RSM, які залишили країну, була 82-а повітряно-десантна дивізія під командуванням генерал-майора Крістофера Т. Донах'ю, яка була виведена 30 серпня 2021 року.

Операція “Рішуча підтримка” завершилася у вересні 2021 року повним виведенням військ, яке було завершено наприкінці серпня 2021 року, афганські сили безпеки не змогли самостійно стримувати наступ Талібану, що призвело до

швидкого захоплення влади талібами, і на мою думку ця операція завершилася повним провалом бо афганська армія яка була озброєна найсучаснішим видом зброї не змогла дати ніякої відсічі талібам, наприклад після виводу радянських військ у 1989 році афганська армія тоді ще три роки стримувала наступ моджахедів. Талібан захопив весь Афганістан приблизно за три місяці і на сьогодні досі контролює його.

Мета дипломної роботи – проаналізувати воєнні операції та визначити їх як зовнішньополітичний інструмент.

Завдання - визначити стратегічні цілі військових операцій, основні етапи проведення, ефективність та причини завершення операції з виведенням американських військ.

Об’єкт дослідження – воєнні операції США у 21 столітті, **предмет дослідження** – реалізація воєнних кампаній США в Афганістані у 2001–2021 рр.

Історіографія війни США в Афганістані включає різні підходи – від аналізу причин і перебігу військових операцій до вивчення наслідків та невдач. Після завершення війни у 2021 році починається новий етап історіографії, який можна охарактеризувати як постконфліктний або ревізійністський. Він пов’язаний із критичним аналізом причин поразки США та швидкого повернення Талібану до влади.

Сучасна історіографія також приділяє значну увагу міждисциплінарним підходам. Дослідники використовують методи політичної науки, соціології, антропології та економіки для аналізу конфлікту. Наприклад, антропологічні дослідження допомагають зрозуміти, чому спроби США запровадити західні моделі управління в Афганістані часто зазнавали невдачі. Економічні дослідження аналізують ефективність витрат і вплив міжнародної допомоги на розвиток країни.

Праця американського історика та військового аналітика Картера Малкасяна у його роботі *The American War in Afghanistan: A History* (2021)¹ є

¹ [*The American War in Afghanistan: A History* \(2021\)](#)

одним із найповніших сучасних досліджень американської війни в Афганістані у 2001–2021 рр. Автор намагається пояснити причини початкових успіхів міжнародної коаліції та подальшої невдачі проєкту державного будівництва в Афганістані. Основна увага приділяється військово-політичному розвитку конфлікту, діяльності американських адміністрацій, еволюції стратегії НАТО та внутрішнім процесам в афганському суспільстві.

На думку Малкасяна, головною причиною поразки США стала не стільки військова сила руху Талібан, скільки його здатність спиратися на релігійні, національні та культурні фактори, які забезпечували підтримку значної частини населення. Автор підкреслює, що американське керівництво часто неправильно оцінювало соціальні та культурні особливості Афганістану, намагаючись створити державні інститути за західними зразками.

Особливе місце в дослідженні займає аналіз президентств Джорджа Буша-молодшого, Барака Обами, Дональда Трампа та Джо Байдена. Малкасян простежує зміни стратегій від контртерористичних операцій до масштабної кампанії з державного будівництва та подальшого поступового згортання військової присутності. Значну увагу приділено діяльності афганського уряду, проблемам корупції, слабкості державних інституцій та залежності Кабула від міжнародної допомоги.

Стів Колл (Steve Coll) залишається одним із провідних експертів завдяки класичним роботам *Ghost Wars: The Secret History of the CIA, Afghanistan, and Bin Laden, from the Soviet Invasion to September 10, 2001* (2004)¹ та його продовженню *Directorate S: The C.I.A. and America's Secret Wars in Afghanistan and Pakistan* (2018)², де детально розслідується роль ЦРУ, пакистанської розвідки ISI та еволюція талібів як реакція на американську присутність.

Колл детально аналізує американську підтримку антирадянського опору, демонструючи, як стратегія Вашингтона, спрямована на послаблення СРСР,

¹ [*Ghost Wars: The Secret History of the CIA, Afghanistan, and Bin Laden, from the Soviet Invasion to September 10, 2001* \(2004\)](#)

² [*Directorate S: The C.I.A. and America's Secret Wars in Afghanistan and Pakistan* \(2018\)](#)

сприяла формуванню мереж ісламістських угруповань, які в майбутньому стали джерелом глобальної терористичної загрози.

Одним із ключових сюжетів книги є діяльність Осамі бен Ладена та формування організації Аль-Каїда. Автор простежує процес перетворення бен Ладена з учасника афганського джихаду на лідера міжнародної терористичної мережі. Значна увага приділяється також політиці Пакистану, Саудівської Аравії та США щодо Афганістану в 1980–1990-х роках.

Колл стверджує, що після завершення холодної війни Сполучені Штати значною мірою втратили інтерес до Афганістану, що сприяло політичній дестабілізації країни, громадянській війні та приходу до влади Талібану. Автор підкреслює, що багато передумов подій 11 вересня були закладені саме в цей період.

Томас Барфілд (Thomas Barfield) у фундаментальній праці *Afghanistan: A Cultural and Political History* (Princeton University Press, 2010)¹ пропонує глибокий антропологічний і історичний контекст, пояснюючи, чому Афганістан традиційно стає «кладовищем імперій» через свою сегментовану племінну структуру, що робить зовнішнє державотворення майже неможливим.

Головна ідея автора полягає в тому, що політичний розвиток Афганістану неможливо зрозуміти без урахування його культурної, етнічної та соціальної специфіки. Барфілд аналізує взаємовідносини між центральною владою та місцевими племінними структурами, підкреслюючи, що історично афганська держава функціонувала як система компромісу між урядом і регіональними елітами.

Автор детально досліджує процес формування афганської держави у XVIII–XIX століттях, політику еміра Абдуррахмана-хана, модернізаційні спроби короля Аманулли, політичні кризи XX століття та наслідки радянського вторгнення 1979 року. Значна увага приділяється етнічному складу населення, ролі пуштунів, таджиків, узбеків і хазарейців у політичному житті країни.

¹ [*Afghanistan: A Cultural and Political History* \(Princeton University Press, 2010\)](#)

Барфілд вважає, що численні спроби зовнішніх держав реформувати Афганістан за власними моделями часто зазнавали невдачі через нерозуміння місцевих політичних традицій. Саме тому він критично оцінює як радянський, так і західний досвід державного будівництва в Афганістані.

Ще одним важливим аспектом є порівняльна історіографія, яка зіставляє війну США в Афганістані з попередніми конфліктами, зокрема радянською війною в Афганістані (1979–1989). Такі дослідження виявляють певні паралелі, зокрема труднощі ведення війни в гірській місцевості, роль зовнішньої підтримки повстанців і обмеженість військової сили у досягненні політичних цілей. Одним із ключових авторів, який безпосередньо порівнює ці війни, є Deepak Tripathi у книзі *Afghanistan and the Vietnam Syndrome: Comparing US and Soviet Wars* (Springer, 2023)¹, де він аналізує, як обидві наддержави зазнали подібного синдрому поразки, пов'язаного з культурною сліпоту, переоцінкою власних сил та недооцінкою афганського опору.

Тріпаті стверджує, що Сполучені Штати після поразки у В'єтнамі прагнули перетворити Афганістан на «радянський В'єтнам», підтримуючи афганських моджахедів у боротьбі проти СРСР. Проте після терактів 11 вересня 2001 року Вашингтон сам опинився в подібній ситуації, розпочавши довготривалу військову кампанію, яка завершилася виведенням військ у 2021 році. Автор проводить численні паралелі між діями Радянського Союзу в Афганістані у 1979–1989 роках та політикою США в Афганістані у 2001–2021 роках, підкреслюючи схожість стратегічних помилок, переоцінку власних можливостей та недооцінку місцевих соціально-політичних реалій.

Особливу увагу дослідник приділяє концепції «імперського перенапруження» (*imperial overreach*). На його думку, надмірне використання військової сили для досягнення політичних цілей призводить до поступового виснаження держави та втрати нею міжнародного авторитету. У цьому контексті

¹ [Afghanistan and the Vietnam Syndrome: Comparing US and Soviet Wars \(Springer, 2023\)](#)

автор розглядає не лише Афганістан, а й американські інтервенції в Іраку, наслідки «арабської весни» та загальну трансформацію зовнішньої політики США на Близькому Сході.

Праця американського журналіста та історика Грегорі Файфера у *The Great Gamble: The Soviet War in Afghanistan* (2009)¹ присвячена комплексному дослідженню радянсько-афганської війни 1979–1989 років. Автор розглядає цей конфлікт як одну з ключових подій пізньої історії Радянського Союзу, яка суттєво вплинула на його подальшу політичну та економічну кризу.

Файфер аналізує процес ухвалення рішення про введення радянських військ до Афганістану наприкінці 1979 року. На його думку, радянське керівництво діяло в умовах неповної інформації та помилково вважало, що військове втручання дозволить швидко стабілізувати ситуацію в країні та зберегти дружній режим у Кабулі. Однак війна швидко перетворилася на затяжний конфлікт, у якому Радянський Союз зіткнувся з потужним збройним опором моджахедів і складними географічними та соціальними умовами Афганістану.

Однією з центральних тем книги є вплив війни на радянське суспільство. Автор показує, як бойові дії сприяли зростанню соціального невдоволення, деморалізації армії та поширенню критичних настроїв щодо політики Кремля. Особлива увага приділяється досвіду радянських солдатів, їхньому повсякденному життю, психологічним травмам та труднощам адаптації після повернення додому.

Файфер також досліджує міжнародний контекст війни, зокрема підтримку афганських моджахедів з боку США, Пакистану, Саудівської Аравії та інших держав. На думку автора, радянська кампанія стала важливим фактором ескалації холодної війни в останнє десятиліття існування СРСР і водночас сприяла появі нових ісламістських рухів, які вплинули на міжнародну безпеку вже після завершення конфлікту.

¹ [*The Great Gamble: The Soviet War in Afghanistan* \(2009\)](#)

Показання Рональд Е. Нойман перед Afghanistan War Commission¹ 19 липня 2024 року являють собою ґрунтовний і відверто критичний аналіз причин, перебігу та наслідків війни США в Афганістані. Його виступ не обмежувався простим описом подій – це була спроба пояснити, чому навіть за наявності величезних ресурсів і військової переваги Сполучені Штати не змогли досягти стійкого політичного результату.

Однією з головних тем виступу стала проблема стратегічної непослідовності. Нойман підкреслив, що протягом двадцяти років США не мали єдиної довгострокової стратегії щодо Афганістану. Натомість політика постійно змінювалася залежно від адміністрації, внутрішньополітичного тиску та ситуації на місці. Це означало, що різні етапи війни переслідували різні, інколи суперечливі цілі: від знищення терористичних угруповань до побудови демократичної держави. За словами Ноймана, така зміна пріоритетів підривала ефективність усіх зусиль, оскільки не дозволяла довести жодну стратегію до логічного завершення.

Важливе місце у його свідченнях займає критика інституційної культури американського уряду. Він наголосив, що однією з ключових проблем була нездатність системи вчитися на власному досвіді. Нойман прямо вказав, що уроки попередніх конфліктів, зокрема війни у В'єтнамі, фактично не були інтегровані в планування операцій в Афганістані. Це проявлялося у повторенні типових помилок: надмірній вірі у військову силу, недооцінці місцевих політичних реалій і переоцінці здатності швидко трансформувати інше суспільство.

Окрему увагу він приділив проблемі ротації персоналу. За його словами, американські військові та цивільні керівники змінювалися настільки часто, що це фактично знищувало інституційну пам'ять. Кожна нова команда починала роботу майже «з нуля», не маючи повного розуміння попередніх рішень і їхніх наслідків. Це призводило до повторення одних і тих самих помилок і втрати часу

¹ [Afghanistan War Commission](#)

на переоцінку вже відомих проблем. Нойман охарактеризував таку систему як глибоко неефективну і таку, що підриває будь-які довгострокові зусилля.

Ще одним важливим аспектом його виступу стала критика розриву між формуванням політики та її реалізацією. Нойман підкреслив, що навіть коли політичні рішення виглядали логічними на папері, їх виконання на практиці часто було хаотичним і неузгодженим. Він звернув увагу на те, що різні структури — військові, дипломатичні, розвідувальні — діяли не завжди скоординовано, що створювало додаткові труднощі. У результаті навіть добре задумана політика могла не дати очікуваного результату через проблеми з імплементацією.

Значна частина виступу була присвячена аналізу афганського уряду та процесу державного будівництва. Нойман наголосив, що США недооцінили складність створення ефективних державних інституцій у країні з глибокими внутрішніми суперечностями, слабкими традиціями централізованої влади та високим рівнем корупції. Він підкреслив, що спроби швидко побудувати демократичну систему за західним зразком не враховували місцевих умов і тому були приречені на частковий провал.

Також він звернув увагу на проблему завищених очікувань і оптимістичних звітів. За його словами, протягом війни американські офіційні оцінки часто не відображали реального стану справ. Це створювало ілюзію прогресу і ускладнювало прийняття об'єктивних рішень. Нойман фактично визнав, що політична система США мала схильність представляти ситуацію в більш позитивному світлі, ніж вона була насправді.

У своїх показаннях він також торкнувся питання взаємодії з афганським суспільством. Нойман зазначив, що США часто не розуміли місцевих соціальних і культурних особливостей, що ускладнювало налагодження ефективної співпраці. Це стосувалося як відносин із місцевими лідерами, так і загального сприйняття американської присутності населенням. Відсутність глибокого розуміння афганського контексту, за його словами, стала однією з ключових причин обмеженого успіху.

Особливу увагу він приділив необхідності глибокого та чесного аналізу війни після її завершення. Нойман закликав комісію не обмежуватися поверхневими висновками, а дослідити реальні причини невдач, включаючи інституційні, політичні та культурні фактори. Він наголосив, що лише такий підхід дозволить уникнути подібних помилок у майбутньому.

Лінда Робінсон в своїй статті *Our Biggest Errors in Afghanistan and What We Should Learn from Them*¹ писала що американський проект не ґрунтувався на чіткому розумінні реалій Афганістану. Американці, діючи з найкращих спонукань, вважали, що зможуть переконати, умовити чи нав'язати проект, який значна частина населення активно не підтримувала і в якому не брала участі. З цієї фундаментальної нездатності адекватно зрозуміти країну походить ланцюжок окремих політичних помилок. Аналіз цих помилок у розробці та реалізації політичної, дипломатичної, військової та економічної політики дозволяє винести кілька фундаментальних уроків.

Історіографія військових операцій США в Афганістані демонструє еволюцію від початкового оптимізму до глибокого критичного аналізу. Вона відображає не лише зміни в оцінці самого конфлікту, а й ширші трансформації у розумінні сучасних війн, ролі держави та міжнародної політики. Сучасні дослідження дедалі більше наголошують на комплексності таких конфліктів і необхідності врахування місцевих умов, культурних особливостей і довгострокових наслідків будь-якого військового втручання.

У цій роботі використано комплекс загальнонаукових та спеціально-історичних методів.

Основний методологічний підхід є історико-генетичний який дозволив простежити розвиток воєнних операцій США від 2001 до 2021 року та виявити причинно-наслідкові зв'язки.

¹ [Our Biggest Errors in Afghanistan and What We Should Learn from Them](#)

Хронологічний метод став провідним при структуруванні роботи. Матеріал поділено на два основні розділи відповідно до етапів операцій по типу «Нескорена свобода» та «Рішуча підтримка», що дозволило послідовно проаналізувати динаміку конфлікту, зміни стратегії США та трансформацію цілей від швидкого антитерористичного удару до довгострокового державотворення та навчання афганських сил.

Історико-порівняльний метод використано для зіставлення американської кампанії 2001–2021 років із радянською війною в Афганістані 1979–1989 років. Порівняння проводилося за критеріями: стратегічні цілі, труднощі контрповстанської боротьби, роль інших країн таких як Пакистан, проблеми легітимності нав'язаного уряду та наслідки виведення військ.

Метод критичного аналізу джерел (джерелознавчий аналіз) застосовано до роботи з широким колом документів. Особлива увага приділялася офіційним документам такі як звіти SIGAR, Afghanistan Papers, промови президентів США, угоди та резолюції, також мемуарам і свідченням учасників подій і статистичним даним. Критичний підхід дозволив виявити розбіжності між офіційними optimistic оцінками прогресу та реальним станом справ, що особливо чітко проявилось в аналізі звітів Спеціального генерального інспектора з реконструкції Афганістану SIGAR.

Історіографічний метод використано для аналізу еволюції наукових оцінок війни. У роботі розглянуто як західну історіографію (Картер Малкасян, Крейг Вітлок, Стів Колл, Томас Барфілд, Сет Джонс, Родрік Брейтвейт, Лінда Робінсон та інші), так і порівняльні дослідження. Це дало змогу показати перехід від початкового оптимізму до постконфліктного критичного та ревізійністського підходу після 2021 року.

Методологія роботи ґрунтується на принципах історизму, об'єктивності та критичності, що є стандартом для сучасних історичних досліджень воєнно-політичних конфліктів.

Нижня хронологічна межа – 11 вересня 2001 року, операції “Нескорена свобода” 2001 — 2014 та “Рішуча підтримка” з 2015, ліквідація Бена Ладена у

2011. **Верхня хронологічна межа** – серпень 2021 року, виведення військ з Афганістану.

Розділ 1. ПЕРШИЙ ЕТАП: ПОЧАТОК ОПЕРАЦІЇ НЕСКОРЕНА СВОБОДА ТА ВТОРГНЕННЯ В АФГАНІСТАН

11 вересня 2001 року сталася одна із трагічних подій в історії США коли терористи захопили кілька пасажирських літаків та направили їх на хмарочоси близнюки у Нью – Йорку. Вже після теракту 12 вересня адміністрація Буша молодшого звинуватила у теракті Аль-Каїду. Але було незрозуміло, що, на думку лідерів Аль-Каїди, станеться в Афганістані після терактів 11 вересня. Можливо, судячи з нещодавньої практики, Аль-Каїда вважала, що адміністрація Буша, як і деякі її попередники, проведе тривале розслідування та не поспішатиме з діями. Сполучені Штати не вжили значних заходів у відповідь після інших терористичних атак: бомбардування казарм морської піхоти в Лівані в 1983 році, бомбардування Всесвітнього торгового центру в 1993 році, нападу на вежі Хобар у Саудівській Аравії в 1996 році та бомбардування американського військового крейсера «Коул» у 2000 році. Інші терористи, безсумнівно, вважали, що Сполучені Штати завдадуть удару за допомогою своєї авіації та крилатих ракет, як це часто робили в Іраку та одного разу в Афганістані після вибухів посольства в 1998 році. Реалісти серед терористів могли вважати, що зрештою Сполучені Штати атакуватимуть, але зазнають невдачі, як це сталося з Радянським Союзом. Інші, після подій, зокрема Усама бен Ладен, припускали, що втягування Сполучених Штатів у війни на Близькому Сході та в Центральній Азії та виснаження їхньої влади було невід'ємною частиною стратегії Аль-Каїди. У будь-якому разі, Аль-Каїда не до кінця розуміла пристрасті, які вона викличе у Сполучених Штатах та серед їхніх союзників убивством 11 вересня 3000 невинних людей з 90 країн. Вашингтон попросив Талібану видати бен Ладена¹. Мулла Омар знову відмовився, як і в 1998 році. Після цього президент звернувся за підтримкою до Конгресу.

¹HYPERLINK "<https://www.theguardian.com/world/2001/oct/14/afghanistan.terrorism5>" [Bush rejects Taliban offer to hand Bin Laden over](#)

Повітряні атаки США розпочалися 7 жовтня 2001 року. До кінця місяця воєнізовані сили ЦРУ та сили спеціальних операцій почали діяти з Північним альянсом та дружніми пуштунськими племенами на півдні. Пакистан був аномалією в цій війні. Бажаючи впливу в Афганістані, Пакистан спочатку підтримував більш релігійні групи моджахедів, а потім і Талібан. Після 11 вересня американські чиновники, включаючи заступника державного секретаря Річарда Армітеджа, запропонували високопосадовцям Пакистану альтернативу: або підтримувати Америку, або воювати проти неї. За наполегливих зусиль Пакистан змінив ситуацію, чинив тиск на афганський режим і надав Сполученим Штатам логістичний простір і можливості, необхідні для початку війни. У той час це добре працювало, але Джеймс Доббінс, представник адміністрації Буша в Опору та Спеціальний посланник на пост-Талібанських конференціях, зробив цінне спостереження щодо співпраці США з Пакистаном протягом багатьох років: ця схема виявилася неоднозначною. Забезпечуючи Сполученим Штатам [у 1980-х роках] канал для зброї та грошей, вона дозволила пакистанцям визначати, хто отримає допомогу. Управління міжвідомчої розвідки Пакистану, як правило, надавало перевагу найрадикальнішим та фундаменталістським групам моджахедів. Після виведення радянських військ у 1989 році американська допомога припинилася. Однак ISI продовжувала підтримувати більш релігійно екстремістські угруповання в Афганістані та сприяла появі Талібану. Після 11 вересня американська та пакистанська розвідувальні служби раптово знову опинилися в одній владі, цього разу прагнучи повалити той самий режим, який ISI встановила в Кабулі. Багато хто з американського боку тепер сумнівався у щирості зобов'язань Пакистану досягти цієї нової мети¹.

Зі свого боку, пакистанці поставили під сумнів короткий період концентрації уваги Америки, її стратегічні відносини з Індією, а також її лояльність і надійність як союзника на довгострокову перспективу. Для багатьох

¹ [Afghanistan Was Lost Long Ago](#)

пакистанців Сполучені Штати зрадили їх тричі. Перші два рази сталися, коли Вашингтон не підтримав їх у війнах з Індією. Третій стався в жовтні 1990 року, невдовзі після виведення радянських військ з Афганістану, коли Сполучені Штати згідно з поправкою Пресслера припинили всю допомогу Пакистану через невиконання Ісламабадом угод про нерозповсюдження. У світлі цих уявних зрад деякі пакистанці запитували, як довго Вашингтон залишатиметься союзником після завершення війни проти режиму Талібану в Афганістані. Як допомога Сполученим Штатам в Афганістані вплине на екзистенційну конкуренцію Пакистану з Індією? З точки зору Пакистану, було цілком логічно підстрахуватися від майбутнього Кабула. З Талібаном було важко працювати, але це було гарантовано, тоді як Сполучені Штати були надзвичайно потужним, але непостійним союзником¹.

Операція «Непохитна свобода» мала дві фази у своїй війні в Афганістані. Перша – з жовтня 2001 року по березень 2002 року – була прикладом конвенційних бойових дій, а друга – прикладом еволюціонованого повстання. На першому етапі, незважаючи на зауваження про «трансформацію війни» та «зелених беретів» на конях, які оголошували високоточними бомбами «небезпека близько», початкова фаза операції «Непохитна свобода 48» була конвенційною, мережецентричною військовою операцією.⁵ У ній брали участь Північний альянс — об'єднаний фронт таджиків, хазарців та узбеків – та антиталібські пуштунські сили, які вели маневрену війну проти Талібану та його прихильників з числа іноземних бойовиків, багато з яких проходили навчання в таборах Аль-Каїди в Афганістані. Внесок США надійшов у формі авіації та порад Сил спеціальних операцій та воєнізованого персоналу Центрального розвідувального управління. ЦРУ надало важливу послугу до 11 вересня, підтримуючи тісні стосунки з Масудом та його Північним альянсом. Ці команди ЦРУ та ССО – приблизно 500 воїнів – також поєднали наземну силу Північного Альянсу та

¹ [The 9/11 Commission Report \(Chapter 10: "Wartime Policy"\) Page 331](#)

дружніх пуштунів із вражаючим впливом американських літаків та безпілотників. Міністр оборони Дональд Рамсфельд проголосив внесок США¹.

У призначений день одна з їхніх команд прослизнула та сховалася глибоко за лінією фронту, готова викликати авіаудари, а вибухи бомб стали сигналом для інших до атаки. Коли настав момент, вони подали сигнал про свої цілі літакам коаліції та подивилися на годинники. Дві хвилини 15 секунд, 10 секунд – і тоді, нізвідки, на позиції Талібану та Аль-Каїди почали падати високоточні бомби. Вибухи були оглушливими, а час настільки точним, що, як описували солдати, сотні афганських вершників буквально виїхали з диму, обрушившись на ворога в хмарах пилу та осколків. Дехто мав РПГ. У деяких було лише 10 набоїв для зброї. І вони сміливо їхали, американці, афганці, на бійців Талібану та Аль-Каїди. Це була перша кавалерійська атака 21-го століття... Тепер те, що призвело до перемоги в битві за Мазар [на початку листопада 2001 року] та поклало початок падінню Талібану від влади, стало поєднанням винахідливості спецназу, найсучасніших високоточних боєприпасів в арсеналі США, доставлених екіпажами ВМС, ВПС та морської піхоти США, та мужності афганських бійців... Того дня на рівнинах Афганістану 19-те століття зустрілося з 21-м століттям, і вони перемогли небезпечного та рішучого супротивника, що є визначним досягненням².

Остання битва на першому етапі, операція «Анаконда», була сповнена тактичних труднощів, але вона розгромила потужний опорний пункт Талібану та Аль-Каїди в долині Шахі-Кот, на північний захід від Хоста. Вона також виявила недоліки в єдності командування, які пізніше були виправлені. Загалом, після 11 вересня звичайні операції США були успішними, але не вирішальними. Сполучені Штати не знищили ні ворога, ні його волі до опору. Польові сили Талібану були розгромлені, а режим повалений, але Усама бен Ладен, значна частина керівництва Аль-Каїди, до 1000 її бійців, мулла Омар та значна частина

¹ [A Different Kind of War](#)

² [Dynamics of US Force Transformation](#)

вищих лідерів Талібану втекли до безпечних притулків у Пакистані та інших сусідніх країнах. Для багатьох радикалів Сполучені Штати та їхні союзники незабаром стали західними окупантами ісламських земель. За допомогою міжнародної спільноти Організація Об'єднаних Націй скликала конференцію в Бонні, Німеччина. Сполучені Штати та їхні союзники не запросили навіть найпоміркованіших представників Талібану – а таких було кілька – взяти участь у Боннському процесі зі створення нового уряду. Озираючись назад, можна сказати, що це, можливо, була помилка, але її можна було зрозуміти. Ніхто не мав настрою сідати за стіл переговорів із дискредитованими союзниками Аль-Каїди, які прикрили себе порушеннями прав людини та призвели до саморуйнування, підтримуючи Аль-Каїду. В результаті, конференції афганські лідери сформували тимчасовий уряд без участі Талібану. Президентом було призначено Хаміда Карзая, пуштуна дуррані. Потужний Північний альянс, у якому домінували Таджики, контролював силові міністерства: оборони (Мохаммед Фахім Хан), внутрішніх справ (Юнус Кануні) та закордонних справ (Абдулла Абдулла). Рада Безпеки Організації Об'єднаних Націй визнала легітимність уряду та поновлювала мандат МССБ щороку з моменту підписання Боннських угод.

В Афганістані в 2002 році існували дві важливі умови: за соціально-економічним рівнем він входив до десятки найгірших країн світу, і він майже не мав людського капіталу, на який можна було б спиратися. Міжнародне співтовариство невдовзі пообіцяло надати понад 5 мільярдів доларів допомоги та розпочало важку роботу з відновлення спустошеної країни. Допомога не відповідала потребам Афганістану. Порівняно з програмами союзників у Боснії та Косово, допомога Афганістану на душу населення протягом перших кількох років була дуже низькою. Донорам допомоги та неурядовим організаціям довелося шукати способи створити або обійти неефективний тимчасовий афганський уряд. Останнє виявилось легшим, але це спричинило іншу проблему: надання допомоги випереджало нарощування потенціалу. Афганістан швидко став залежним від допомоги, яку він не контролював¹.

¹ [Aid Paradoxes in Afghanistan: Building and Undermining the State](#)

На початку 2002 року за допомогою Сполучених Штатів уряд створив нову Афганську національну армію (АНА) з цільовою чисельністю 70 000 військовослужбовців. Міжнародні миротворчі сили, Міжнародні сили сприяння безпеці, які спочатку склалися приблизно з 4000 неамериканських солдатів та льотчиків, забезпечили безпеку Кабульського регіону, який включав близько 250 квадратних миль території в столиці та навколо неї. Адміністрація Буша мала обмежений апетит до державотворення та хотіла лише невеликої присутності для боротьби з тероризмом та обмеженої допомоги. Близько 8000 американських та союзних військовослужбовців, які здебільшого базувалися на авіабазі Баграм, на північ від Кабула, або поблизу Кандагара, проводили контртерористичні операції по всій країні. Провідні країни – Сполучені Штати для Афганської національної армії, Велика Британія для боротьби з наркотиками, Італійці для сектору юстиції, Німці для навчання поліції та Японія для роззброєння, демобілізації та реінтеграції комбатантів – вирушили на допомогу у свої відповідні райони, але дуже повільними темпами¹.

Міністерство оборони США не хотіло говорити про свої зусилля там як про боротьбу з повстанцями. Деякі члени адміністрації Буша були стурбовані, зокрема, обмеженням очікувань щодо державотворення, яке не було пріоритетом президента за часів першої адміністрації Буша, особливо після того, як її основна увага змістилася на підготовку до війни в Іраку. Загалом, адміністрація Буша не підтримувала використання Збройних сил США в миротворчих операціях та довгострокових постконфліктних зобов'язаннях. З роками команда Буша неохоче змирилася з необхідністю державотворення в Іраку та Афганістані. В останньому випадку прогрес був повільним, але стабільним, і протягом 3 років після втручання США Талібан, здавалося, перебував у відносному стані спокою. Кабул,

¹ [U.S. Department of State Archive: Rebuilding Afghanistan.](#)

який охоронявся та патрулювався МССБ, залишався відносно спокійним. Після більш ніж двох десятиліть війни багато хто вважав, що в Гіндукуші настав мир¹.

Однак у Талібану та Аль-Каїди були інші плани. Вони мали намір розпочати повстання, щоб повернути владу в Кабулі. Вони сподівалися, що міжнародна спільнота втомиться від державотворення під тиском і зрештою піде, залишивши Карзая тій самій жахливій долі, яка спіткала Наджібуллу, коли вони захопили Кабул у 1996 році. Таліби мали притулки в Пакистані у федерально керованих племінних територіях, Північно-Західній прикордонній провінції (Хайбер-Пахтунхва), Белуджистані в Пакистані та інших країнах. Інші лідери Талібану знайшли притулок серед своїх однолітків у Карачі. Таліби також мали опорні пункти в низці афганських провінцій, таких як Гільменд, де до 2006 року було мало коаліційних чи урядових сил Афганістану. Разом із занепадом Талібану відбулося відродження наркотичної промисловості, що було ознакою бідності, але також показником нової атмосфери беззаконня. Таліби, які припинили вирощування маку в останній рік свого правління, заохочували його відродження та підтримували рух благодійністю від країн Перської затоки, «податками» та прибутками від торгівлі наркотиками.

З огляду на послужний список США у В'єтнамі та Лівані, а також нещодавню реакцію США на терористичні акти, таліби мали певні підстави вважати, що час на їхньому боці. Одне відоме прислів'я уособлювало їхній підхід: «Американці стежать за всіма справами, а ми маємо весь час». Щоб зрозуміти, що сталося після 2004 року, важливо перервати розповідь і звернутися до вивчення природи повстанського руху XXI століття².

Командири та дипломати союзників, які прибули до Афганістану в січні 2002 року, були вражені руйнуваннями, спричиненими понад двома десятиліттями війни. Економіка та суспільство також сильно постраждали від 5

¹ The U.S. Army in the Afghanistan War: A Top-Down Military History of Operation Enduring Freedom, 2001–2003

²HYPERLINK "<https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/is-peace-possible-in-afghanistan/>" Is Peace Possible in Afghanistan?

років безгоспiтального управлiння та авторитарного правлiння Талiбану, що ще бiльше ускладнилося роками посухи. У країні, яку вони знайшли, лише 30 вiдсоткiв населення було грамотним, а 80 % її шкiл було зруйновано в рiзних вiйнах. Талiби суворо обмежували освiту жiнок i мало що робили для освiти чоловiкiв. Двадцять п'ять вiдсоткiв усiх афганських дiтей померли до п'яти рокiв. Лише 9 вiдсоткiв населення мали доступ до охорони здоров'я. Професiйна та робоча сила практично зникла. Колишнiй мiнiстр фiнансiв Афганiстану та вiдомий вчений Ашраф Ганi та Клер Локхарт, британський експерт з розвитку, писали: «Мiж 1978 роком, коли вiдбувся комунiстичний переворот, i листопадом 2001 року, коли було повалено Талiбан, Афганiстан (за оцiнками Свiтового банку) втратив 240 мiльярдiв доларiв через зруйновану iнфраструктуру та втраченi можливостi. У той час як решта свiту скорочувалася з точки зору просторової та часової координацiї, час подорожi мiж Кабулом та кожною провiнцiєю країни значно збiльшився. Якщо ранiше дорога до мiста Джелалабад на сходi Афганiстану займала щонайменше три години, а до мiста Кандагар на пiвднi – шiсть годин, то у 2002 році дороги були настiльки поганими, що дорога до Джелалабаду займала чотирнадцять годин, а до Кандагара – майже двадцять 24 години. Мiльйони афганських дiтей вирости неписьменними в таборах бiженцiв, де вони дiзналися, що зброя, а не виборчий бюлетень, є ключовим iнструментом для здобуття влади та впливу¹.

Майже в кожнiй категорiї, уряд Афганiстану та його партнери по коалiцiї мали вiдносно легкий перiод з 2002 до 2004 рiк. Було досягнуто прогресу в безпецi, стабiлiзацiї та економiчнiй вiдбудовi. З 2003 по 2005 рiк керiвна команда США на чолi з послом Халiлзадом та генералом Барно зосередилася на команднiй роботi та елементарнiй органiзацiї контрповстанських операцiй, хоча й з дуже невеликими силами. Генерал-лейтенант Барно об'єднав польовi

¹ [Understanding War in Afghanistan](#)

командування та розділив країну на регіональні зони відповідальності, де один полковник або генерал командував усіма маневреними підрозділами та PRT.

Відповідно до ініціативи США та низки рішень НАТО, мандат МССБ дедалі розширювався, поки вони не взяли під контроль усі регіони Афганістану. Восени 2004 року НАТО та МССБ взяли на себе керівництво регіональним командуванням на півночі. Навесні 2006 року вони взяли під контроль захід. Того літа контроль над МССБ перемістився на південь, а восени вони взяли на себе бойові дії та підтримання миру на сході, що позначило командування МССБ над коаліційними силами по всій країні. До 2006 року більшість американських військ було передано під управління нових, розширених та розширених МССБ. Хоча дії НАТО привели Альянс до ладу в Афганістані, вони також загострили питання національних «застережень», визначених столицями для обмеження діяльності своїх сил. Багато країн НАТО не дозволяють своїм силам брати участь у наступальних бойових операціях. Сполучені Штати, Канада, Велика Британія, Данія, Нідерланди та деякі інші країни виконували більшу частину бойових дій та надавали бойові консультації¹.

З 2003 до 2005 рік стосунки між послом Халілзадом та президентом Карзаєм були дуже тісними та продуктивними². Уряд Афганістану, за значної допомоги міжнародної спільноти, провів загальнонаціональні Лойя джирги (2002, 2003), прийняв сучасну конституцію, створену за зразком конституції Афганістану 1964 року, та провів чесні президентські та парламентські вибори у 2004 та 2005 роках відповідно. Нова конституція була дуже централізованою та надала президенту значну частину влади, яку мав король у конституційній монархії. Хоча уряд Кабула був слабким, він відповідав за політику та всі важливі кадрові призначення. Воєначальники все ще відігравали головні ролі, але завдяки японському фінансуванню та керівництву ООН центральний уряд конфіскував та розмістив у кантонах всю важку зброю. Цей процес називався роззброєнням³,

¹ [NATO Assumes Military Command in Afghanistan](#)

² [Loya Jirgas and Political Crisis Management in Afghanistan: Drawing on the Bank of Tradition](#)

³ [The Politics of Disarmament and Rearmament in Afghanistan](#)

демобілізацією та реінтеграцією. До середини 2004 року масштабні бойові дії між воєначальниками з важким озброєнням більше не були важливим питанням.

Афганістан отримав чимало міжнародної допомоги, але значно менше, ніж балканські країни після конфліктів у 1990-х роках. Допомога США у сфері безпеки та економіки з 2002 по 2004 рік становила скромні 4,4 мільярда доларів, але майже дві третини цієї суми пішли на економічну допомогу, залишаючи трохи більше третини на допомогу у сфері безпеки. З 2002 по 2004 рік середньорічна допомога США у сфері безпеки та економіки на душу населення становила лише 52 долари на одного афганця. Експерти RAND порівняли це з майже 1400 доларами на душу населення для Боснії та понад 800 доларами для Косова за перші 2 роки їхньої діяльності. Адміністрація Буша сподівалася, що Організація Об'єднаних Націй та міжнародні фінансові установи очолять відбудову та стабілізацію. Вона зрозуміла, що міжнародні актори будуть слідувати їхньому прикладу лише в тих сферах, де лідирують Сполучені Штати. Ініціативи так званих провідних країн загалом виявилися невтішними. Особливої уваги заслуговує відсутність прогресу в розвитку поліції, боротьбі з наркотиками та просуванні верховенства права¹.

У сфері безпеки розбудова Афганської національної армії відбувалася повільно, але цілеспрямовано. АНА була невеликою, але успішною та популярною серед народу. Розвиток поліції в перші кілька років був дуже повільним і непродуктивним, за винятком навчання офіцерів, що спонсорувалося Німеччиною. До 2008 року 70 відсотків коштів США пішло на допомогу в галузі безпеки або боротьбу з наркотиками. Цифри в таблиці на сторінці 69 не включають витрати Америки на власні сили, які значно перевищували фінансування допомоги Афганістану в галузі безпеки та економічної допомоги.

У перші роки, під керівництвом міністра фінансів Ашрафа Гані, афганський уряд замінив кілька валют, що використовувалися по всій країні,

¹ [Establishing Law and Order After Conflict](#)

встановив єдину стабільну валюту, уклав міжнародні контракти на загальнонаціональну службу стільникового зв'язку та розпочав економічну відбудову. За допомогою міжнародної спільноти відбулася швидка відбудова в охороні здоров'я та освіті. Сполучені Штати та міжнародні фінансові установи почали відбудовувати кільцеву дорогу, сприяючи розвитку подорожей та торгівлі. Доступ до медичної допомоги було розширено з 9 % населення за часів Талібану до 85 відсотків до 2010 року. Завдяки іноземній допомозі розпочалося та продовжується швидке легальне економічне зростання, але воно існує поряд із бурхливою нелегальною економікою, що характеризується хабарництвом, контрабандою та торгівлею наркотиками¹.

Щоб компенсувати притаманну слабкість афганського уряду, різні країни, наслідуючи приклад США, створили Провінційні групи з відбудови (PRT). Загальними цілями PRT було зміцнення безпеки, сприяння відбудові, сприяння співпраці з неурядовими та міжнародними організаціями в цьому регіоні, а також допомога місцевій владі в управлінні та інших питаннях. Ці невеликі міжвідомчі елементи спочатку були створені в третині провінцій, але зараз їх можна знайти майже по всій країні. Ці 26 команд, половина з яких очолюються союзниками США, сьогодні відіграють ключову роль у відбудові та розвитку. PRT складаються зі штаб-квартири, елемента безпеки та команд з цивільних справ, а також дипломатів, експертів з надання допомоги та сприяння, і, де це можливо, сільськогосподарських команд. Крім того, без загальнонаціональних миротворчих сил ці команди часто були єдиним способом, яким дипломати та урядові фахівці з допомоги могли потрапити в сільську місцевість. З 2002 по 2009 рік PRT, що розміщуються США, відіграли важливу роль у розподілі майже 2,7 мільярда доларів США коштів Програми реагування на надзвичайні ситуації Командувача та інших коштів, призначених PRT².

¹ [EBSCO](#)

² [The Provincial Reconstruction Teams in Afghanistan: Role model for civil-military relations?](#)

PRT стали позитивним явищем. Однак вони загострили цивільно-військову напруженість в уряді США та призвели до повторюваних проблем з міжнародними фінансовими установами та неурядовими організаціями, які досі не звикли до присутності військових сил у «гуманітарному просторі». Деякі донори вважали PRT зручним приводом ігнорувати необхідність розбудови потенціалу афганського уряду. Хоча багато спостерігачів заперечували проти військового характеру команд, потреба в сильних елементах безпеки диктувала цю роль. Регіональні командири після 2004 року контролювали маневрені сили та PRT у своєму регіоні. «У 2009 році посол США встановив цивільне керівництво на рівні бригади та регіонального командування, створивши цивільну ієрархічну структуру, яка відображає військовий [ланцюг командування]». Концепція PRT пізніше була експортована до Іраку, де вони були передані під управління Державного департаменту. Там деякі PRT були географічними, а інші були вбудовані у військові частини. Після 2009 року уряд США також використовував районні групи підтримки в Афганістані, до складу яких входили представники штату, Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) та Міністерства сільського господарства. Ці команди разом із розгорнутими військовими підрозділами або іншими елементами безпеки відправляються до гарячих точок для безпосередньої роботи з представниками уряду Афганістану. Тільки в Регіональному командуванні Схід (RC-E) було 19 таких команд. Аналогічно, Національна гвардія США направила дев'ять команд з розвитку агробізнесу з військовими та агрономами державних університетів, щоб допомогти афганському сільському господарству та тваринництву вступити у 21 століття¹.

Що стосується реконструкції та розвитку, коаліція, підкріплена Організацією Об'єднаних Націй та міжнародними фінансовими установами, виконала роботу йоменів та значно покращила становище Афганістану. До кінця 2009 фінансового року було обіцяно або надано майже 40 мільярдів доларів США

¹ [GAO-09-86R Provincial Reconstruction Teams in Afghanistan and Iraq](#)

на зовнішню та безпекову допомогу. Інші країни та міжнародні фінансові установи надали щонайменше 14 мільярдів доларів економічної допомоги до 2008 фінансового року. Немає надійного джерела інформації про те, скільки союзники США витрачають на допомогу у сфері безпеки. Однак ця величезна сума економічної та безпекової допомоги становить лише кілька сотень доларів на одного афганця на рік¹.

Прогрес у сфері охорони здоров'я, будівництва доріг та деяких галузях сільського господарства був чудовим. У дослідженні RAND, посиляючись на статистику НАТО, зазначається, що військові та розвідувальні підрозділи країн-союзників побудували або відремонтували десятки тисяч кілометрів доріг. Тож, хоча справедливо зазначити, що райони, які перебувають під найбільшим тиском Талібану, отримали найменшу допомогу, загалом були значні досягнення. Повернулися п'ять мільйонів біженців, кількість учнів у школах зросла в шість разів з часів Талібану, а 35 відсотків учнів – дівчата. Зі свого боку, Талібан спалив або розбомбив понад 1000 шкіл у період 2007–2009 років. Тільки USAID до кінця 2008 року витратив понад 7 мільярдів доларів на допомогу афганському народу. Він мав такі досягнення:

- Реконструйовано 715 км автомагістралі Кабул – Кандагар – Герат;
- завершено 1700 км асфальтованих та 1100 км гравійних доріг;
- Побудовано або відремонтовано 670 клінік або медичних закладів;
- Навчено 10 600 медичних працівників, включаючи лікарів, акушерок та медсестер;
- Розподілено 6 мільйонів доларів США на фармацевтичні препарати;
- Побудовано або відремонтовано 670 шкіл;
- Надруковано та розповсюджено 60 мільйонів підручників по всій країні мовами дарі та пушту;
- 65 000 вчителів навчено сучасним методам навчання;
- Покращено зрошення на 494 000 гектарах землі;

¹ [SIGAR: Special Inspector General for Afghanistan Reconstruction](#)

- Надано 28 118 кредитів малому бізнесу, 75 відсотків – жінкам;
- Вакциновано/оброблено 28 мільйонів голів худоби;
- Завершено понад 500 проектів швидкого впливу PRT¹.

Загалом, коаліція добре справлялася протягом перших кількох років, але недостатньо добре. Незважаючи на значні економічні здобутки, бідність залишалася поширеною, і повстанці робили все можливе, щоб зірвати прогрес і перешкоджати роботі гуманітарних працівників. Рівня міжнародної допомоги було недостатньо, щоб зупинити хвилю повстання, частково спрямовану на його зірвання. Афганістан зіткнувся з вічною істиною повстання, яку Галула зазначив у 1960-х роках: порядок – мета уряду; безлад – мета повстанців.

Більше того, безлад – нормальний стан природи – дешево створити, а запобігти йому дуже дорого. Повстанець підриває міст, тому кожен міст має охоронятися; він кидає гранату в кінотеатр, тому кожну людину, яка входить у громадське місце, має обшукувати... Оскільки контрповстанець не може уникнути відповідальності за підтримання порядку, співвідношення витрат між ним і повстанцем високе. Воно може бути десять, двадцять до одного або вище.

Як війна в Афганістані переросла з тихого фронту війни з тероризмом на гіперактивний? По-перше, у перші роки було мало прогресу в розбудові афганського потенціалу в галузі управління, безпеки чи економічного розвитку. Афганський уряд та адміністративний потенціал були настільки обмежені, що значна частина економічної та безпекової допомоги обходила центральний уряд. Країни та міжнародні організації вважали за зручніше працювати через неурядові організації та підрядників. У наступні роки ці звички продовжувалися, а корупція серед афганських урядовців зростає. З роками уряд, у свою чергу, втратив ключових міністрів, таких як Ашраф Гані (фінанси), Абдулла Абдулла (закордонні справи) та Алі Джалалі, один із перших міністрів внутрішніх справ. Після відходу посла Халілзада у 2005 році Карзай втратив свого найближчого довіреного оточення з американського боку. Наступні послы – Рональд Нойман,

¹ [USAID assistance to Afghanistan 2002-2008](#)

Вільям Вуд та Карл Ейкенберрі – виконували гарну роботу, але не мали тих близьких стосунків, які існували між Карзаєм та Халілзадом¹.

Коаліція розширилася, і НАТО, яке з 2003 року здійснювало нагляд за силами, призначеними МССБ, взяло під контроль південь, а пізніше схід у 2006 році. Деякі афганці та пакистанці розглядали ці зусилля як ознаку послаблення американської відданості тривалій війні, незважаючи на те, що з часом все більше й більше американських військ було призначено до МССБ, якими командував американський генерал².

Також існувала значна корупція в уряді, часто пов'язана з поліцейськими операціями або торгівлею наркотиками. Карзай взяв на себе ініціативу у взаємодії з так званими воєначальниками, регіональними силачами. Багато з них опинилися в уряді. Інші продовжували своє вірусне існування в провінціях, часто використовуючи свою місцеву владу та хитрість, щоб брати гроші з проектів реконструкції та навіть з контрактів США на безпеку. Відмивання грошей через Міжнародний аеропорт Кабула стало добре розвиненим. Піддони з конвертованою валютою перевозилися до Об'єднаних Арабських Еміратів приватними особами, корпораціями та посадовцями афганського уряду. Брати президента Карзая та його безпосередні підлеглі також стали об'єктом розслідувань щодо корупції.

По-друге, зброя, допомога, інструктори та радники коаліції виявилися занадто обмеженими, занадто повільними та занадто неефективними. Стратегія «легкого сліду» США у 2002–2004 рр. була неадекватною завданню та можливостям загрози. Бойові війська США та їхніх союзників добре спрацювали, але коаліція не змогла розвинути потенціал афганських сил безпеки, особливо поліції. Відповідальність за підготовку поліції перейшла від Німеччини до Державного департаменту, а потім до Міністерства оборони США. На початку 2010 року частина цих зусиль все ще перебувала в перехідному періоді, і

¹ [Операція "Евакуація". Як США наступили в Афганістані на радянські граблі](#)

² [Afghanistan 2006-07](#)

інструкторів/радників армії та поліції залишалося нестачею. Операції коаліції в Афганістані також перетворилися на кошмар «контракторизації», коли підрядників, що спонсоруються Заходом, більше, багато з яких озброєні, ніж солдатів у країні. Це частково відображає обмеження відносно невеликих добровольчих сил та наслідки затяжного конфлікту. Поліція була особливо слабкою ланкою в ланцюзі безпеки, а Талібан зробив напад на Афганську національну партію пріоритетом. З 2007 по 2009 рік кількість загиблих у бойових діях афганських співробітників служб безпеки (3046) перевищувала кількість загиблих серед американських та союзних військових (майже 800) більш ніж у 3 рази. Більше двох із трьох загиблих афганських військовослужбовців були поліцейськими.

Загалом, з 2004 по 2009 рік коаліційних сил чи Афганських національних сил безпеки не було достатньо для «очищення, утримання та будівництва», і далеко не було достатньо можливостей для «передавання» відповідальності афганським силам. Талібан мав широкий спектр безробітних одноплемінників та колишніх бійців ополчення для вербування, а також більшу свободу у виборі цілей. До 2009 року війна блох поширилася з її основної бази в пуштунських районах на півдні та сході на всю країну.

У перші роки наступальні військові зусилля коаліції часто нагадували гру «Удар крота», де таліби переслідували талібів, які ховалися, доки коаліційні сили не пішли. Проникнення талібів у багато районів поглибилося. Підривна діяльність, тероризм та нічні листи від місцевих талібів панували вночі в багатьох, здавалося б, безпечних районах. У районах з невеликою кількістю пуштунського населення таліби також використовували мотоциклетні загони та саморобні вибухові пристрої для контролю над населенням. З 2006 року судді талібів виносили рішення на основі шаріату, перевершуючи повільні та часом корумповані цивільні суди Карзая. Афганський народ мало любив талібів, але невпевненість змусила їх вагатися діяти проти них¹.

¹ [Rebel rule of law: Taliban courts in the west and north-west of Afghanistan](#)

Неправда, що початкові операції США в Іраку (2003–2004 рр.) позбавили Афганістан того, що йому було потрібно для боротьби з Талібаном. Але 2004 рік був останнім «хорошим» роком для безпеки Афганістану. Хоча деякі розвідувальні, спостережливі та рекогносцирувальні ресурси, а також підрозділи спеціальних сил були виведені з Афганістану, більшість ресурсів, необхідних для продовження операції, були мудро «захищені» планувальниками Пентагону та Командування оборони США перед вторгненням до Іраку. Однак, справедливості заради можна сказати, що після 2005 року, коли ситуація в Афганістані почала погіршуватися, більший масштаб та інтенсивність проблем в Іраку перешкоджали надсиланню підкріплень або додаткових коштів до Афганістану. Ще одна політична помилка переслідувала військові зусилля США: хоча стан США погіршувався у двох війнах, керівництво Міністерства оборони США відмовлялося розширювати кінцеву чисельність Збройних сил США до 2006 року. На короткий час Пентагон дещо скоротив кількість американських військ в Афганістані, коли НАТО взяло на себе командування та контроль над місією того року¹.

Один із прикладів недостатньої підтримки наших зусиль з боку Вашингтона можна класифікувати як типовий. Відзначаючи зростання ворожої активності та нестачу програм іноземної допомоги, посол Рональд Е. Нойманн у жовтні 2005 року запросив додаткові 601 мільйон доларів на дороги, енергетику, сільське господарство, боротьбу з наркотиками та підтримку PRT. Державний департамент зменшив цифру до 400 мільйонів доларів, але зрештою, не враховуючи списання боргів, національні особи, які приймають рішення, відхилили всі, крім 32 мільйонів доларів, із 601 мільйона доларів, які запитувало посольство. Нойманн підсумував: «Я вважав тоді і підозрюю зараз, що рішення було зумовлене бажанням уникнути занадто великого бюджету; Ірак і допомога

¹ [operation-enduring-freedom-2.pdf](#)

постраждалим від ураганів перемогли, а ми програли». Держсекретар Райс нічого не могла з цим вдіяти. Коли наступ Талібану посилювався, жодна інша країна чи установа не компенсувала дефіцит. Людське та фінансове підкріплення надійшло у 2007 році, але деякі вважали, що його було занадто мало і надто пізно¹.

Регіональні держави – Саудівська Аравія, Пакистан, Іран, Індія, Росія та Китай – мало що зробили, щоб допомогти. Кожна мала свої інтереси та графіки. Іран і Пакистан були частиною проблеми, а інші чотири не змогли знайти подальше рішення. Пакистан побоювався американської стійкості та підстрахувався, дозволяючи афганським Талібану діяти з його території з мінімальним втручанням. Іран не був другом Талібану та працював (часто з мішками грошей) над просуванням своїх інтересів з владою в Кабулі та в західній частині Афганістану, намагаючись покращити торгівлю та прикордонний контроль. Тегеран, однак, також безладно допомагав Талібану, щоб забезпечити американське болото, якщо не повну поразку. Індія надала понад 1 мільярд доларів допомоги та була корисною в комерційному плані. Вона наполегливо працювала над укладанням контрактів в Афганістані та створила логістичний союз з Іраном, щоб обійти географічні переваги Пакистану. Саудівська Аравія намагалася використати свої добрі послуги, щоб припинити війну, але була розчарована відмовою афганських Талібанів розірвати відносини з Аль-Каїдою, залятим ворогом Королівства Саудівська Аравія. Росія та Китай використовували комерційні контакти, і Росія поступово почала покращувати співпрацю з коаліцією у сфері боротьби з наркотиками. У наступні роки Росія брала участь разом з іншими країнами регіону у формуванні північного логістичного маршруту. Китай сьогодні готовий допомогти Афганістану розробляти його родовища корисних копалин. Більше про регіональні держави йдеться в заключному розділі.

Загалом, до 2009 року регіональні держави не були головною причиною війни в Афганістані, але їхня політика не призвела до її вирішення. Особливої

¹ [U.S. Ambassador to Afghanistan Ronald E. Neumann Presents Credentials to President Hamid Karzai](#)

уваги заслуговує Пакистан. Хоча політика США – на мій погляд, правильна – полягала в терплячій спробі відучити Ісламабад від його дисфункціональних звичок, аналітики з інших країн могли бути відверто озлобленими. Один канадський історик, який служив в Афганістані, писав, що Пакистан стояв за зовнішньою підтримкою повстанців на півдні Афганістану: «Вдавати, що Пакистан – це щось інше, ніж провальна держава, озброєна ядерною зброєю, і країна з 50-річною історією експорту війни низької інтенсивності як стратегії, ігнорує 800-фунтову горилю в кімнаті»¹.

До кінця адміністрації Буша рівень безпеки знизився, як і оптимізм афганців щодо майбутнього. Довіра афганців до Сполучених Штатів та їхніх союзників зменшилася вдвічі у 2008 році. Багато афганців вважали, що Талібан зміцнюється з кожним роком, починаючи з 2005 року, а стимули для неупередженого ставлення до ситуації зростали разом зі страхом та огидою до корупції в уряді. Опитування в Афганістані відновилися у 2009 році з новою адміністрацією США та перспективою виборів в Афганістані. Популярність Карзая на Заході різко впала після широкомасштабних фальсифікацій на президентських виборах 2010 року. Адміністрації Обами явно потрібна була нова стратегія.

Події в Афганістані були складними, але майже відчайдушна ситуація в Іраку до середини 2007 року заважала лідерам США зосередитися на них. Лише після очевидного успіху нарощування військ в Іраку американські політики – наприкінці адміністрації Буша – змогли звернути свою увагу на дедалі складнішу ситуацію в Афганістані. З приходом до влади адміністрації Обами та покращенням ситуації в Іраку Афганістан став головним пріоритетом у війні з тероризмом. До літа 2010 року на кожного іракського солдата в Афганістані припадало більше двох американських солдатів. Восени 2010 року в країні було

¹ [The Real Failure Is Pakistan](#)

майже стільки ж неафганських солдатів союзників (40 000), скільки американських солдатів, що все ще перебували в Іраку. Політика, яка призвела до цього, також називалася нарощуванням військ, незважаючи на деякі суттєві відмінності з її аналогом в Іраку¹.

Сполучені Штати вирішили збільшити військову силу в Афганістані, щоб підкріпити свої зобов'язання військовими та цивільними активами, а також додатковими ресурсами, але на реалізацію цієї ідеї знадобився майже рік. Фундамент для цього збільшення військ був закладений президентом Джорджем Бушем-молодшим у 2008 році, але його будівництво було завершено за президента Обами у 2009 та 2010 роках. Дослідження нашої стратегії в Афганістані розпочалися в останній рік адміністрації Буша. Повідомляється, що найважливіше дослідження з усіх було проведено під егідою апарату РНБ Буша. Було попереднє рішення рекомендувати президенту Бушу збільшення військ, але його було відкладено, щоб дати новій команді можливість вивчити ситуацію та сформулювати власні рекомендації. На ранніх етапах президент Обама та його команда проводили дослідження, які враховували роботу попередньої адміністрації. Брюс Рейдель з RAND, колишній керівник ЦРУ, керував цими зусиллями завдяки постійній присутності в апараті РНБ генерал-лейтенанта Дуга Люта, США, який керував війною за попередньої адміністрації та залишається важливим елементом наступності в політиці США щодо Афганістану².

У березні 2009 року президент Обама вніс свої перші зміни. У своїй білій книзі від 27 березня було викладено програму боротьби з повстанцями, спрямовану на протидію Аль-Каїді, «зворотній імпульс Талібану в Афганістані», збільшення допомоги Пакистану та Афганістану, а також формування більш єдиного стратегічного підходу до обох країн. Близько 21 000 додаткових американських військовослужбовців було направлено до Афганістану для підсилення 38 000 американських та майже 30 000 союзних військ, які вже

¹ [Обама оприлюднив нову стратегію щодо Афганістану](#)

² [Obama and the U.S. troop surge](#)

перебувають там. У 2009 році МССБ створили проміжний штаб бойових дій, Об'єднане командування МССБ, та нове навчальне командування, Навчальну місію НАТО в Афганістані (NTM-A). Паралельно президент змінив командувача США та МССБ генерала Девіда Маккірнана генералом Стенлі Маккрісталом, тодішнім директором Об'єданого штабу та колишнім командувачем елементів спеціальних операцій як в Іраку, так і в Афганістані. Міністр оборони доручив Маккрісталу провести оцінку наших поточних зусиль та доповісти Білому дому. Його серпнева оцінка просочилася до преси. Протягом наступних 3 місяців президент Обама та його старші радники провели детальну внутрішню оцінку, щоб визначити, як найкраще змінити стратегію США¹.

Команда національної безпеки президента Обама розглянула три варіанти. Перший був отриманий з польових досліджень. Генерал МакКрістал рекомендував посилену, орієнтовану на населення стратегію боротьби з повстанцями. Він визначив дві ключові загрози: активне повстання та «кризу довіри» в режимі Карзая та коаліції. Серед його ключових рекомендацій були тісніша партнерська співпраця, збільшення чисельності Афганських національних сил безпеки, покращення управління та отримання ініціативи від Талібану. МакКрістал також рекомендував зосередити ресурси на населенні, що перебуває під загрозою зникнення, покращити зусилля з боротьби з наркотиками, змінити культуру МССБ, щоб зробити її більш дружньою до населення, та адаптувати обмежувальні правила застосування для ефективнішого захисту населення. Цей останній захід швидко показав позитивні результати. Жертви серед цивільного населення, пов'язані з МССБ, становили 40 % від загальної кількості у 2008 році, 25 % у 2009 році та 20 % до середини 2010 року. Його початкова оцінка не включала запиту на збільшення чисельності військ, але пізніше він визначив бажаний варіант – 40 000 додаткових американських військовослужбовців.

¹ [Af-Pak Strategy](#)

Інші члени адміністрації мали інші ідеї, і вони обговорювалися за активної участі президента Обами. Одні вважали необхідність зосередитися безпосередньо на Аль-Каїді, інші хотіли більше уваги приділяти Пакистану, інші хотіли затримки через слабкість наших афганських союзників, а ще інші вважали ключем до перемоги перехід до пріоритету розбудови Афганських національних сил безпеки (поліції та військових). Повідомляється, що віце-президент Джо Байден виступав за стратегію, зосереджену на боротьбі з тероризмом, з меншим акцентом на дорогу боротьбу з тероризмом та державотворення. Як зазначалося раніше, посол Карл Ейкенберрі, який зараз виконує своє третє важливе завдання в Афганістані, був стурбований неефективністю та корупцією режиму Карзая. Він сказав державному секретарю Гілларі Клінтон та президенту Обамі у листопаді 2009 року, що Карзай «не є адекватним стратегічним партнером». Спочатку він не погодився з підкріпленням бойових військ США та рекомендував перевести головні пріоритети США на підготовку АНСБ до перейняття безпеки та тіснішу співпрацю з Пакистаном.

Після майже 10 років зусиль, перспективи США та коаліції в Афганістані будуть залежати від 5 векторів. Інтереси США залишаються дороговказом і забезпечують перший вектор. Два американські президенти протягом десятиліття заявляли, що війна є життєво важливим національним інтересом. Майже через десять років після теракту 11 вересня нинішня адміністрація все ще справедливо зосереджена на поразці або деградації Аль-Каїди та пов'язаних з нею рухів, одним з яких є афганський Талібан.

Війна в Афганістані також стала головним напрямком боротьби США з тероризмом. Президент Обама протягом перших 18 місяців свого правління двічі посилив наш афганський контингент. Дружні сили – США, союзники та афганці – восени 2010 року налічували 384 000 військовослужбовців та поліцейських, що більш ніж у 10 разів перевищує оціночну чисельність штатних бойових сил Талібану. За перші 20 місяців перебування на посаді, за даними New America Foundation, президент Обама майже втричі збільшив загальну кількість ударів безпілотників адміністрації Буша по терористичних цілях у Пакистані у 2007–

2008 роках. У 2010 році, до кінця вересня, адміністрація завдала на 50 відсотків більше ударів, ніж за весь 2009 рік. Під час державного візиту до Вашингтона у травні 2010 року президент Карзай також отримав обіцянку від адміністрації Обами щодо довгострокових стратегічних відносин, які зміцнять партнерство між США та Афганістаном поза гуркотом гармат. Віцепрезидент Байден підтвердив цю обіцянку під час візиту до Кабула в січні 2011 року.

По-друге, витрати були значними. Для Сполучених Штатів війна триває майже 10 років. Для Афганістану весна 2011 року ознаменувала понад три десятиліття безперервної війни. До середини 2011 року понад 1500 загинув у війні американців, 900 полеглих союзників та десятки тисяч загинув афганців мовчки свідчать про високу ціну цього затяжного конфлікту. Пакистан зазнав понад 30 000 втрат під час війни з тероризмом. Під час візиту до Вашингтона у 2010 році генерал Ашфак Каяні, командувач пакистанської армії, нагадав своїй американській аудиторії, що лише у 2009 році пакистанська армія зазнала 10 000 втрат у боях проти пакистанських Талібан. Майже 3000 членів афганських сил безпеки загинули в боях з 2007 по 2009 рік. Середня кількість загинув серед афганських цивільних осіб з 2008 по 2010 рік становила приблизно 2000 на рік.

Зобов'язання країн НАТО по обидва боки Атлантики є політично невизначеними. У Європі делікатні коаліційні уряди стикаються зі значними фінансовими проблемами та низькою громадською підтримкою бойових дій в Афганістані. Прохання Америки у 2010 році про збільшення європейського внеску були виконані, але більшість європейських та канадських бойових контингентів, ймовірно, будуть виведені протягом наступних кількох років. Втома від війни серед усіх учасників бойових дій, ймовірно, стане значним фактором змін, оскільки країни ведуть відлік до 2014 року, мети Лісабонського саміту щодо загальнонаціонального перехоплення безпеки Афганістаном. Опитування у Сполучених Штатах у 2010 році показали, що менше 40 відсотків населення підтримує війну. Громадська підтримка США була ще нижчою в опитуваннях 2011 року. Водночас виборці США не вважали війну

першочерговим передвиборчим питанням, як це було на виборах у Канаді та Нідерландах.

Народна підтримка війни в Європі була набагато нижчою, ніж у Сполучених Штатах. Хоча 49 країн входять до коаліції під проводом НАТО, розподіл тягаря та ризиків залишається проблемою. Лише Афганістан, Канада, Данія, Велика Британія, Нідерланди, Сполучені Штати та кілька інших країн проводять повноцінні наступальні бойові операції. Вашингтон також випереджає своїх союзників за витратами на безпеку та іноземну допомогу. Тим не менш, союзники збільшили свою чисельність майже на 10 000 осіб під час нарощування військ і зазнали понад 900 смертей під час війни. Одне нещодавнє дослідження показало, що сім країн-союзників зазнали більше смертей на кількість розгорнутих солдатів, ніж Сполучені Штати. Нещодавнє дослідження RAND, яке вимірювало втрати відповідно до загальної кінцевої чисельності збройних сил кожної країни, виявило, що 4 країни мають більше втрат на 100 000 особового складу, ніж Сполучені Штати.

Військові витрати США у 2010 та 2011 фінансових роках перевищують 100 мільярдів доларів. Ці величезні витрати — для країни, чий легальний валовий внутрішній продукт (виміряний за паритетом купівельної спроможності) становить приблизно п'яту частину бюджетних асигнувань США — відбуваються в період високого рівня безробіття та нестримних дефіцитних витрат у Сполучених Штатах. У середньостроковій перспективі бюджетні обмеження у Сполучених Штатах та Європі почнуть впливати на те, як коаліція досягає своїх цілей в Афганістані. Між фіскальними та стратегічними проблемами, по обидва боки конгресу зростають антивоєнні питання: одні стурбовані витратами, інші — корупцією, а інші стурбовані тим, що наша експансивна стратегія не відповідає нашим справжнім інтересам.

По-третє, ворог, який загалом успішно виступав з 2005 по 2009 рік, перебуває під великим тиском коаліції на полях битв в Афганістані. Пакистан поступово усвідомлює небезпеку приховування на своїй території насильницьких екстремістських груп. Його солдати вели війну в Хайбер-

Пахтунхві та Південному Вазиристані, що підтверджує це. Масштабна повинь у Пакистані призупинила війну там влітку та восени 2010 року. В Афганістані масштабні наступи союзників на півдні та сході Афганістану, де переважають пуштуни, підкреслили рішучість коаліції. Експерти Міністерства фінансів США з питань фінансування Аль-Каїди активізували діяльність проти фінансистів Талібану. Один із трьох основних елементів афганського Талібану, фракція «Хезб-і-Ісламі» Гульбуддіна Хекматіяра, контактувала з урядом Карзая. Інша частина Талібану, мережа «Хаккані», яка має тісні зв'язки з ISI та Аль-Каїдою, як повідомляється, розпочала попередні переговори, використовуючи Пакистан як посередника.

Цей процес ще має пройти довгий шлях. У червні 2010 року Леон Панетта, голова ЦРУ, заявив: «Ми не бачили жодних доказів того, що вони [тобто Талібан] справді зацікавлені в примиренні, де вони б склали зброю, де вони б засудили Аль-Каїду, де вони б справді намагалися стати частиною цього суспільства». Талібан не зазнав поразки, але вперше з осені 2001 року він відчуває серйозний тиск як з боку своїх ворогів, так і з боку своїх благодійників. Зусилля щодо примирення все ще перебувають на початковій стадії.

По-четверте, слабкий уряд президента Карзая залишається найкращою темою для обговорення з боку Талібану. Уряд, який має виграти цю війну, здається в деякому сенсі менш дієздатним, ніж був у період 2002–2005 років. Поліція є перешкодою, бюрократи неефективні та корумповані, а міністерства неефективні. Наркотична промисловість може становити третину меншу за розміром всю легальну економіку. Вплив торгівлі наркотиками на фінансування Талібану та корупцію в уряді є значним. Тим не менш, уряд має набагато вищі рейтинги в опитуваннях, ніж Талібан. В опитуванні Азійського фонду в червні 2010 року громадський оптимізм в Афганістані досяг 5-річного максимуму, як і громадська оцінка діяльності уряду. Дійсно, уряд залишається набагато популярнішим серед афганців, ніж США чи коаліційні сили.

Рівень корупції в уряді був очевидним на нещодавніх президентських виборах. Лише відхід найсерйознішого конкурента Карзая, колишнього міністра

закордонних справ Абдулли Абдулли, який, найімовірніше, не мав голосів для перемоги у другому турі, дозволив чинному президенту законно назвати переможцем. Публічні суперечки у 2010 році призвели до того, що американські чиновники поставили Карзая в незручне становище своїми публічними заявами, тоді як він гірко засуджував Сполучені Штати та НАТО за дії окупантів, навіть одного разу через розчарування припустив, що він міг би так само добре приєднатися до Талібану. Його візит до Вашингтона в середині травня 2010 року підлив олії в ці неспокійні води, але напередодні парламентських виборів у вересні 2010 року президент Карзай, схоже, безпосередньо втручався у розслідування корупції у своєму уряді. Наступні парламентські вибори були проблематичними, але явно більш легітимними, ніж попередні президентські вибори. Повідомляється, що Карзай був стурбований неможливістю відкрити виборчі дільниці в деяких конфліктних зонах на півдні та сході, традиційних оплотах пуштунів. На момент підрахунку голосів на 15 пуштунських законодавців було на 15 менше, ніж у попередньому парламенті¹.

У минулому в команді США існували тертя – посольстві, групі спеціального посланника Річарда Голбрука та військовому командуванні. Це було одним із факторів, що призвели до неналежних та невчасних скарг генерала МакКрістала та його штабу журналісту, що призвело до усунення генерала від командування. Однак до осені 2010 року тертя, здавалося, вщухло, якщо судити по статтях у пресі. Як передчасна смерть посла Голбрука вплине на цю ситуацію, невідомо. Хоча з ним було важко мати справу, Голбрук був майстром переговорів і неперевершеним дипломатом. Його зусиль, спрямованих на досягнення кращого миру, буде дуже не вистачати².

У минулому в команді США існували тертя – посольстві, групі спеціального посланника Річарда Голбрука та військовому командуванні. Це було одним із факторів, що призвели до неналежних та невчасних скарг генерала

¹ [Afghanistan: Elections and the](#)

² [Richard Holbrooke's legacy in Afghanistan and Pakistan](#)

МакКрістала та його штабу журналісту, що призвело до усунення генерала від командування. Однак до осені 2010 року тертя, здавалося, вщухло, якщо судити по статтях у пресі. Як передчасна смерть посла Голбрука вплине на цю ситуацію, невідомо. Хоча з ним було важко мати справу, Голбрук був майстром переговорів і неперевершеним дипломатом. Його зусиль, спрямованих на досягнення кращого миру, буде дуже не вистачати¹.

Незважаючи на значну економічну допомогу, Афганістан залишається однією з найменш розвинених країн світу. Але є кілька економічних позитивних моментів: завдяки допомозі спостерігається стабільне зростання легального валового внутрішнього продукту, а у 2010 році уряд Карзая збільшив збір доходів на 58 відсотків. Програми розвитку, такі як Національна програма солідарності, які використовували громадські ради та місцеве прийняття рішень, були надзвичайно успішними. Місцеве управління означає підтримку місцевого населення та значну економію. За 8 років свого існування Національна програма солідарності (НПС) вплинула на 26 000 сільських громад проектами на суму 631 мільйон доларів. Міжнародне співтовариство погодилося спрямовувати 50 відсотків своєї річної допомоги через державний бюджет Афганістану до 2012 року. З боку Вашингтона, нові Керівні принципи контракування ISAF COIN допоможуть американським військам непрямо сприяти місцевій корупції. До січня 2011 року афганський уряд також агресивно почав ліцензувати розробку родовищ корисних копалин на суму, яка може сягати 3 трильйони доларів. У довгостроковій перспективі ці мінеральні багатства можуть стати виходом з недостатнього розвитку для Афганістану².

Зрештою, афганський народ втомився від війни та нав'язливої присутності коаліційних сил. Хоча кількість смертей серед цивільного населення

¹ [U.S. diplomat Holbrooke dies after tearing aorta](#)

² [Afghanistan Economic Update 2010](#)

та супутніх збитків, пов'язаних з МССБ, у 2010 році значно зменшилася, багатьом афганцям, безсумнівно, важко жити з присутністю коаліційних сил. На щастя, здебільшого люди зневажають Талібан більше, ніж уряд та його партнерів по коаліції. Талібан рідко отримує рейтинг схвалення вище 10 відсотків в опитуваннях. Більшість людей, здається, пам'ятають, наскільки репресивним та неефективним був Талібан, керуючи країною з 1996 по 2001 рік. Зважаючи на те, що 49 країн допомагають уряду, уважна громадськість, безсумнівно, пам'ятає, що режим Талібану визнали лише 3 інші країни. Тому перш ніж розглядати варіанти політики, буде корисно обговорити міжнародний вимір конфлікту в Афганістані.

Після інавгурації президента Обама у січні 2009 року Білий дім провів стратегічний огляд зусиль в Афганістані. Обама був рішуче налаштований надати пріоритет підтримці Афганістану, де напади та нестабільність виходили з-під контролю. Згідно зі звітом SIGAR про стабілізацію: «Обама особисто брав участь у розробці не лише нової стратегії, але й нових і остаточних термінів для нового підходу... Повідомляється, що президент не безпідставно вважав, що безстрокове збільшення військових ресурсів відволіче критично важливі ресурси від пом'якшення збитків від фінансової кризи 2008 року; це може дати військовим більше можливостей для тиску на Білий дім щодо майбутнього продовження або ескалації; і це може ще більше посилити залежність Афганістану від допомоги США»¹.

У грудні 2009 року він вирішив амбітно збільшити кількість військ та цивільного населення, що мало б бути основою для боротьби з повстанцями та нарощування потенціалу афганського уряду щодо захисту афганців і розширення його впливу. Водночас він обмежив збільшення кількості військ до 18 місяців, після чого воно було б або достатньо успішним для скорочення обсягів, або достатньо провалим, щоб виправдати відкликання цих ресурсів у будь-якому разі. Як пізніше розповів SIGAR тодішній командувач Центрального командування США генерал Девід Петреус: «Нам просто оголошували терміни. Ми не

¹ [AFGHANISTAN AND PAKISTAN REGIONAL STABILIZATION STRATEGY](#)

обговорювали це під час процесу. За два дні до того, як президент зробив [оголошення], ... нам усім зателефонували і сказали бути того вечора в Овальному кабінеті, щоб президент виклав, що він оголосить через два вечори. І він виклав це, ось воно. Або погоджуйтесь. Він сказав, що ми збираємося розпочати скорочення коштів влітку 2011 року. Ніхто з нас раніше цього не чув. А потім нас запитали, чи всі ви з цим згодні? Він обійшов кімнату, і всі сказали «так». І це було «або погоджуйтесь»¹... До цього моменту перегляду ніхто не думав, що це триватиме вічно, але ніхто не припускав, що ми почнемо скорочення коштів у липні 2011 року.

Незалежно від того, скільки часу було надано радникам президента для реагування на обмежене в часі зростання, всі вони вирішили підтримати його, а не підкреслити розриви між обсягом, ресурсами та часовими рамками стратегії, що розвивалася. Таким чином, як зазначається у звіті SIGAR про стабілізацію, уряд США «запустив низку подій, які сприяли нереалістичним очікуванням щодо того, чого можна досягти за кілька років, і гарантували, що стратегія стабілізації уряду США не буде успішною». Зокрема, стислі часові рамки «мали глибокий і шкідливий вплив на незліченні рішення щодо планування, кадрового забезпечення та програмування». Незважаючи на дедалі більшу кількість доказів того, що Сполучені Штати не змогли ефективно керувати попереднім рівнем фінансування, витрати на реконструкцію ще більше зросли, оскільки американські чиновники намагалися максимально використати це короткочасне зростання. Витрати зросли більш ніж на 50 відсотків між 2009 і 2010 роками².

До 2010 року витрати США на реконструкцію еквівалентні понад 100 відсоткам ВВП Афганістану, або більш ніж удвічі перевищують оціночну

¹ [The Afghan Surge: The U.S. Army in Afghanistan, January 2009-August 2011](#)

² [U.S. effort to stabilize Afghanistan is \\$5 billion failure, watchdog says](#)

максимальну абсорбційну здатність країни. «Під час сплеску до Афганістану йшла величезна кількість людей і грошей», – сказав SIGAR Девід Марсден, колишній чиновник USAID. «Це як налити багато води у лійку; якщо налити її занадто швидко, вода переллється через цю лійку на землю. Ми затоплювали землю». Корупція, яка була ендемічним явищем до сплеску, метастазувала та зроста до безпрецедентного рівня. У 2010 році в телеграмі Державного департаменту з Кабула повідомлялося, що радник Державного департаменту з питань національної безпеки Афганістану Рангін Спанта сказав, що «корупція – це не просто проблема системи управління в Афганістані; це сама система управління»¹.

Оскільки темпи витрат перевантажували системи США, що забезпечували підзвітність та ефективність програм, агентства докладали неймовірних зусиль для збільшення штату. Незважаючи на це, темпи впровадження все ще значно перевищували управлінські можливості. Наприклад, за словами Пола О'Браєна, віцепрезидента з питань політики Oxfam America, внутрішні протоколи USAID рекомендували, щоб кожен керівник контролював приблизно 10 мільйонів доларів грантів, проте протягом цього періоду ця цифра сягнула понад 100 мільйонів доларів².

Навіть базовий нагляд відійшов на другий план. Величезний тиск щодо демонстрації прогресу Конгресу, американському та афганському народу спотворив системи підзвітності, перетворивши їх на машини для розслідування. Було мало бажання робити чесні оцінки того, що спрацювало, а що ні. «Коли ви проштовхуєте великі суми грошей і немає можливості їх повернути, це створює стимул для корупції», – сказав SIGAR один колишній високопосадовець США. «Корумповані суб'єкти створюють способи виснажити систему до максимуму, бо знають, що гроші продовжуватимуть надходити, що б вони не робили». Консультації з афганськими урядовцями та бенефіціарами проектів під час

¹ [America's Money Lost the Afghan War](#)

² [afghanistan-reconstruction-lessons-learned_sigar-21-46_202108.pdf](#)

розробки та реалізації проектів уповільнили процес, тому американські агентства та їхні підрядники часто не турбувалися про це. Витрачаючи гроші швидше, ніж їх можна було врахувати, уряд США зрештою досяг протилежного тому, що мав намір: він підживлював корупцію, делегітимізував афганський уряд та посилив небезпеку¹.

Високопосадовець НАТО підтвердив скарги тодішнього президента Афганістану Хаміда Карзая на те, що міжнародна спільнота створила паралельні урядові інституції, заявивши SIGAR, що кожен з них «робив свою справу... незважаючи на те, що робив [афганський] уряд». В результаті уряд США занадто часто фінансував програми, які були недоречними або загострювали конфлікт, і які афганський уряд не міг підтримувати. У 2021 році SIGAR провела аудит вибірки з 60 інфраструктурних проектів США в Афганістані та виявила, що 723,8 мільйона доларів, або 91 відсоток, було спрямовано на активи, які не використовувалися або були покинуті, не використовувалися за призначенням, погіршилися, були знищені або мали певну комбінацію вищезазначеного².

Сполучені Штати витратили 4,7 мільярда доларів, намагаючись зробити так, щоб органи влади районного рівня в спірних районах реагували на потреби своїх виборців. Однак Сполучені Штати не визнали, що райони не мали бюджету навіть на утримання побудованого, не кажучи вже про продовження робіт. Гірше того, оскільки позабюджетний донорський кран був увімкнений на повну потужність – спрямовуючи кошти партнерам-виконавцям, а не уряду Афганістану, афганський уряд не зіткнувся з жодним тиском щодо децентралізації свого бюджетного процесу, який залишається нефункціональним. Короткий термін, протягом якого адміністрація Обама вимагала прогресу від Афганської національної армії, призвів до того, що американські інструктори та радники заповнили критичні прогалини в афганських можливостях. У короткостроковій перспективі це зробило армію більш боєздатною проти

¹ [What we need to learn: Lessons from twenty years of Afghanistan reconstruction](#)

² [2021-04-30](#)

Талібану. У довгостроковій перспективі це зробило афганські сили залежними від американських ресурсів, таких як безпосередня повітряна підтримка, медична евакуація та лідерство¹.

Водночас армія США тиснула на USAID, щоб воно фінансувало нестійкі програми, і часто успішно. Наприклад, у 2009 році генерал Стенлі Маккрістал вважав, що швидке розширення доступу до електроенергії покращить легітимність афганського уряду. Відповідно, він підтримав будівництво та забезпечення двох масивних дизельних генераторів у місті Кандагар, відкинувши заперечення міністра фінансів Афганістану та посадовців USAID щодо цього проекту. Генератори забезпечували електроенергією приблизно 650 000 осіб з приблизного населення провінції від 1 до 2 мільйонів за допомогою дорогого імпортного палива. Очікувалося, що проект стане «мостовим рішенням», поки не будуть завершені довгострокові енергетичні проекти. Хоча USAID відмовився оплачувати проект, зрештою він був профінансований Фондом інфраструктури Афганістану, яким спільно керували USAID та військові США. Витрати значно перевищили отримані доходи, і після того, як фінансування паливних субсидій США припинилося у вересні 2015 року, виробництво електроенергії на двох генераторах різко впало. Масові перебої з електропостачанням, що виникли в результаті цього, виявили проект як міст у нікуди. Станом на лютий 2016 року лише 20 відсотків мешканців міста Кандагар мали доступ до електроенергії².

У листопаді 2010 року президент Обама оголосив про виведення бойових сил США на 2014 рік та передачу безпеки афганським силам, яка мала розпочатися у 2011 році. Як сказав SIGAR генерал Джон Аллен, колишній командувач Міжнародних сил сприяння безпеці: «Ми перейшли від кінцевого стану до кінцевої дати». Так само, як нарощування військ змусило американських чиновників максимально використати тимчасовий надлишок

¹ [SIGAR 21-46-LL](#)

² [AD1148297](#)

ресурсів, швидко наближення переходу 2014 року призвело до чергового шаленого сплеску. Американські чиновники та партнери поспішали перемогти Талібан, розширити вплив уряду та здійснити перехід у строки. Як і під час нарощування військ, графік переходу змусив американські та коаліційні війська, а також цивільні установи пріоритезувати райони, які були занадто небезпечними для будь-якого шансу на успіх. Вони швидко пересувалися по карті, очищаючи територію від повстанців та ненадовго розпочинаючи програми стабілізації, перш ніж переходити до наступної операції з очищення. Не дивно, що вплив цих поспішних і поверхневих втручань рідко тривав довше, ніж присутність коаліційних сил. Насильство часто сплескувало, щойно війська відходили, а повстанці відновлювали контроль¹.

Зі скороченням кількості військ у 2011 році зменшився і обсяг фінансування реконструкції. У відповідь Сполучені Штати поступово переорієнтували свої програми на реальність того, що афганський уряд та сили безпеки повинні будуть взяти на себе численні функції, які взяли на себе донори та їхні підрядники. До 2014 року загальні витрати на реконструкцію становили близько 40 відсотків від пікового рівня, зафіксованого лише три роки тому. Це різке скорочення витрат показало, що зростання ВВП країни, яке в середньому становило близько 10 відсотків між 2003 і 2012 роками, було міражем; отримані прибутки були лише результатом перегрітої економіки воєнного часу і не були сталими. Міжнародний валютний фонд підрахував, що всі робочі місця, створені під час сплеску, були втрачені до 2016 року.

Афганістан не просто повернувся до свого стану до піднесення: допомога донорів переробила його структури влади. Захоплення елітами створило нові образи та загостило старі, оскільки деякі групи отримували вигоду від війни, а інші відчувувалися та тягнулися до повстання. Переможці часто керували урядом заради особистої вигоди, і багато хто безкарно скоїв тяжкі

¹ [Afghanistan Reconstruction: Lessons from the Long War](#)

злочини, створюючи своєрідне правління мафії. Деякі розбагатіли завдяки контрактам США та використовували свої гроші, щоб купити імунітет від судового переслідування, сплачуючи місця в парламенті. Потік готівки також саботував зусилля донорів щодо сприяння економічному розвитку. Це зміцнило афганську валюту, здешевивши імпорту, витіснивши експорт з ринку, погіршивши торговельний дефіцит та заохочуючи виробництво маку. Зменшуючи доходи, ці ринкові спотворення посилювали залежність Афганістану від допомоги¹.

Посилена увага Сполучених Штатів до розбудови потенціалу афганського уряду, яка розпочалася у 2010 та 2011 роках, продовжилася і в період після сплеску. Однак теоретично це виявилось легшим, ніж на практиці. Насправді ж Сполучені Штати все ще мали труднощі навіть із впровадженням політики, прийнятої роками раніше. Наприклад, через роки після обіцянки 2010 року перейти від простих консультацій з афганським урядом до роботи через нього, програми USAID «Стабільність у ключових сферах», які тривали з 2011 по 2015 рік, продовжували обходити афганський уряд, щоб зробити більше і швидше. Надзвичайний тиск щодо демонстрації прогресу, який зазвичай вимірювався витраченими грошима, призвів до спрощення шляхів для Сполучених Штатів та їхніх підрядників. Запитуючи внесок афганського уряду у свої проекти, а потім часто ігноруючи його, вони підривали цілі розбудови потенціалу афганського уряду та зміцнення його легітимності².

Звичайно, були вагомі причини для вагань США щодо прямого фінансування афганського уряду. Наприклад, у 2014 році SIGAR виявила, що маніпуляції тендерами та корупційні виплати афганським чиновникам завищили вартість контракту на закупівлю палива на суму 1 мільярд доларів, укладеного Міністерством оборони Афганістану за рахунок США. Однак рішення США залишати такий високий відсоток своєї допомоги позабюджетним протягом

¹ [SIGAR REPORT: SUMMARY OF FINDINGS AND LESSONS LEARNED FOR POLICY MAKERS AND INTERNATIONAL PROJECT MANAGERS](#)

² [sr417-usaid-in-afghanistan-challenges-and-successes.pdf](#)

стількох років дозволило їм відкласти питання нарощування потенціалу афганського уряду на потім.

Незважаючи на всі сподівання, війна може продовжуватися безперервно. Перемога Талібану, коли бійці в чорних тюрбанах тріумфально в'їжджатимуть на своїх пікапах до Кабулу, є дуже малоймовірною та майже неможливою, якщо Захід не відмовиться від афганського режиму. Однак успіх союзників може піти багатьма шляхами. Допомога в галузі безпеки може вийти на перший план порядку денного союзників, що дозволить вивести частину або всі бойові сили МССБ. Реінтеграція окремих осіб та примирення з частиною або всім Талібаном можуть відбутися набагато швидше, ніж очікують західні держави. Історія Афганістану рясніє прикладами, коли цілі збройні угруповання переходили на інший бік, визнаючи нові реалії. Регіональні актори, такі як Пакистан чи навіть Іран, можуть відігравати більш конструктивну роль у досягненні врегулювання або встановленні кращого миру.

Зрештою, Сполучені Штати, їхні союзники та міжнародні фінансові установи повинні зосередитися на розбудові потенціалу Афганістану не лише в короткостроковій перспективі в міністерствах національної безпеки, а й загалом у цивільному уряді та приватному секторі. Навчання та консультування афганських сил безпеки є важливими негайними кроками, але ми повинні думати про те, як допомогти Афганістану подолати наслідки 33 років війни, враховуючи перспективи десятиліть. Захід повинен посилити навчальні та консультаційні зусилля, які допоможуть афганському уряду покращити управління, верховенство права та базове управління підприємствами. Американські навчальні заклади слід заохочувати звертатися до афганських коледжів та аспірантур, щоб допомогти їм модернізувати їх. Хоча тісніша співпраця з урядами провінцій та районів є важливою, також вірно, що проблеми Афганістану не будуть скінченними, якщо в Кабулі не буде функціонуючого уряду, пов'язаного з провінціями та районами та здатного виконувати основні функції безпеки та соціального забезпечення держави. Мінімальна частка державного будівництва в Афганістані відповідає інтересам Сполучених Штатів

та їхніх партнерів по коаліції. Ще важливіше – розбудувати потенціал Афганістану для розвитку Афганістану. У цьому відношенні нова програма Навчальної місії НАТО в Афганістані з навчання грамоті афганських солдатів може бути моделлю для інших, хто займається розбудовою потенціалу в невійськових секторах. Поряд із розбудовою потенціалу, вкрай важливим буде використання та розширення можливостей місцевих громад. Програми, що спираються на людей, такі як Національна програма солідарності, є ключем до належного управління та місцевого розвитку.

Сполучені Штати протягом десятиліття у своїй консультативній та розвитковій діяльності стверджували, що «навчити людей ловити рибу краще, ніж давати їм рибу». Однак правда полягає в тому, що Сполучені Штати чудово постачають рибу, але не дуже добре навчають людей ловити рибу, що в цьому випадку означає нарощування потенціалу та наставництво. Працюючи над розбудовою національних сил безпеки та місцевої оборони, нам потрібно подвоїти наші зусилля щодо розбудови афганського людського капіталу та інституцій управління, які одного дня дозволять державі стати на ноги як гідний та ефективний уряд. Якщо цього не станеться, Сполучені Штати та їхні союзники зрештою зазнають невдачі в Афганістані.

Розділ 2. РЕАЛІЗАЦІЯ “ОПЕРАЦІЇ РІШУЧА ПІДТРИМКА”

2.1 Початок операції та переговори з Талібаном

Офіційно місія рішуча підтримка або скорочено RSM розпочалася 1 січня 2015 року, замінивши її на місію ISAF. Західна стратегія після I SAF спочатку була зосереджена на зміцненні потенціалу афганських сил стримувати та зрештою перемогти повстанську загрозу, одночасно стримуючи наслідки суперечливих президентських виборів в Афганістані 2015 року, щоб забезпечити політичне виживання нового уряду. Позитивний імпульс на обох фронтах вважався життєво важливим для того, щоб Захід міг поступово вийти з довгострокових зобов'язань щодо Афганістану. Однак прогрес був повільним і нестабільним. Фактично, сили НАТО виявилися знову втягнутими в більш активні бойові ролі, оскільки ключові населені пункти перейшли до рук Талібану, а параліч продовжував ковтати афганський уряд. RSM була зосереджена на місії ТАА, в рамках якої спеціалізовані групи мали бути розташовані як у центральних установах, так і в п'яти інших місцях по всій країні – так звана домовленість «центр і спиці». Місія під керівництвом НАТО, в якій взяли участь понад 30 країн, була в першу чергу зосереджена на наданні технічної, адміністративної та логістичної підтримки на командному та міністерському рівнях. Консультативний персонал допомагав афганським колегам у прийнятті рішень високого рівня або в процесах реформування ключових установ, тоді як афганські сили відповідали за планування, нагляд та проведення великих бойових операцій на місцях¹.

Цю домовленість згодом зірвало гучне розуміння подій, таких як захоплення талібами міста Кундуз у вересні 2015 року, коли західні сили довелося залучити до бойових дій разом з афганськими командос, щоб повернути місто протягом двох тижнів запеклих боїв². Згодом участь Заходу була посилена

¹ [Resolute Support Mission in Afghanistan \(2015-2021\)](#)

² [Taliban triumph in capture of Kunduz](#)

шляхом збільшення рівня авіаційної підтримки, активності сил спеціального призначення та ударів по позиціях ІДІЛ. Рішення Обама послабити правила застосування військ та уповільнити скорочення кількості військ у 2016 році свідчило про погіршення ситуації з безпекою. Спочатку він планував скоротити чисельність військ до 35 500 до кінця року, але після консультацій зі своїм військовим керівництвом вирішив зберегти її на рівні 8 400¹.

Протягом 2016 року повстанська діяльність Талібану посилилася, а те, що Талібан вижив після нарощування міжнародних сил у період з 2010 по 2012 рік, свідчить про стійкість та завзятість організації. Важкі бої вирували в більш ніж десятку провінцій, і Талібан досяг успіхів у неспокійних провінціях, таких як Гільменд, Кандагар, Кундуз, Бадахшан, Фар'яб, Газні, Урузган, Баглан та Фарах. Понад половина з 21 000 інцидентів безпеки, зареєстрованих Організацією Об'єднаних Націй у 2017 році, були збройними зіткненнями, а ситуація з безпекою по всій країні була «дуже нестабільною»². Потужність повстання була ще більше підкреслена серією гучних, смертельних нападів протягом 2017 року, кульмінацією яких стала серія вибухів у Кабулі в грудні, в результаті яких загинули сотні мирних жителів. Ці бомбардування також нагадували про те, що Ісламська держава змогла зберегти значні позиції в Афганістані, особливо на півночі та сході, незважаючи на значні втрати у 2016-2017 роках.

Тим не менш, в офіційних заявах НАТО стверджувалося, що більшість афганського населення проживає на території, контрольованій урядом, і що більшість обласних та районних центрів також були «захищені». Однак це не враховувало той факт, що афганські повстанці загрожували населеним пунктам і

¹ [US to keep most troops in Afghanistan, Obama says](#)

² [Afghanistan Partial Threat Assessment: August 28, 2016](#)

мали значний вплив на населення через паралельні структури управління. Дійсно, у військовому дослідженні США наприкінці 2017 року зазначалося, що Талібан контролював 40 відсотків афганської території та третину населення¹. Більше того, Спеціальний генеральний інспектор з питань реконструкції Афганістану (SIGAR) стверджував, що менше 60 відсотків країни перебуває під контролем уряду, і це є частиною тенденції до постійного занепаду². Крім того, у 2017 році лише третина афганців вважала, що країна рухається у правильному напрямку³. З 2009 року кількість смертей серед цивільного населення зросла до понад 28 000 (UNAMA 2018, 1), а приблизно 1,2 мільйона афганців стали внутрішньо переміщеними особами через бойові дії та загальну нестабільність⁴. Афганістан посідає одне з останніх місць майже за всіма показниками Індексу розвитку людського потенціалу (ІРЛП), включаючи другий за величиною у світі рівень материнської смертності та безробіття понад 40 відсотків⁵. Незважаючи на роки масштабних інвестицій іноземної допомоги, соціально-економічна ситуація в Афганістані залишалася жахливою. Як наслідок, командувач військами США в Афганістані генерал Джон Ніколсон на початку 2017 року назвав ситуацію «тутовою»⁶. Хоча деякі аналітики зазначали, що це не означає автоматично, що Талібан «перемагає» (Jones 2018), ситуація також сигналізувала про постійні проблеми зі стратегією НАТО.

Таким чином, усі погляди були звернені на нового президента США Дональда Трампа та його підхід до Афганістану. Хоча він проводив кампанію на платформі розведення військ, він все ж наказав «переглянути» стратегію Америки щодо Афганістану, очевидно, під впливом високопоставлених

¹ [Taliban controls or contests 40 percent of Afghan districts: SIGAR](#)

² [Afghan government controls less than 60 percent of country - watchdog](#)

³ [Afghanistan in 2017: A Survey of the Afghan People](#)

⁴ [REPORTS ON THE PROTECTION OF CIVILIANS IN ARMED CONFLICT](#)

⁵ [UNDP](#)

⁶ [General Requests Thousands More Troops To Break Afghanistan 'Stalemate'](#)

військових лідерів, таких як міністр оборони Джеймс Меттіс та тодішній радник з національної безпеки Г. Р. Макмастер. Зрештою, у серпні 2017 року Трамп оголосив про обережну ескалацію воєнних зусиль¹. Центральним елементом нового плану було «міні-нарощування» шляхом розгортання 3900 додаткових військовослужбовців, переважно радників. Крім того, американським силам буде дозволено знову вливатися в афганські сили на бойовому рівні та залучати значно розширені та гнучкіші повітряні сили для підтримки операцій ANDSF. Більше того, участь США більше не буде базуватися на довільних термінах, а тепер буде відповідати «підходу, заснованому на умовах». Одночасно стратегія закликала до посилення тиску на Пакистан, щоб позбавити Талібан притулку та змусити їх сісти за стіл переговорів.

Розпочавши свою діяльність на початку 2015 року, RSM успадкувала основні стратегічні проблеми від попередньої місії ISAF. З моменту початку втручання США в Афганістан у грудні 2001 року стратегія ISAF була ускладнена невідповідностями, нереалістичними політичними цілями, неадекватними ресурсами та, з часом, зменшенням внутрішньої підтримки в багатьох західних країнах. У міру того, як афганське повстання набирало обертів протягом 2000-х років, місія НАТО демонструвала дедалі більші труднощі у проведенні ефективних операцій проти повстанців; деякі вчені навіть стверджували, що її стратегія була приречена на провал з самого початку.

Ближче до кінця 2000-х років стало зрозуміло, що без зміни стратегії місія НАТО в рамках МССБ нікуди не приведе². На той час перелік проблем був досить довгим: виключення Талібану з політичного врегулювання після вторгнення; підхід «легкого сліду» та переключення уваги та ресурсів на Ірак; неефективні та контрпродуктивні реакції на зростаюче повстання; оперативні недоліки, такі як швидка ротація військ, відсутність контекстуального розуміння та надмірно «кінетичні» військові підходи; агентства та члени коаліції, які

¹ [Full Transcript: Donald Trump Announces His Afghanistan Policy](#)

² [ISAF's mission in Afghanistan \(2001-2014\)](#)

рухаються в різних напрямках через відсутність єдиної та узгодженої стратегії; та загальна невідповідність між амбіціями та наявними ресурсами.

У відповідь на це адміністрація США Барака Обама оголосила про «зростання» військової присутності наприкінці 2009 року, яке дозволило значне тимчасове збільшення чисельності американських військ з трохи більше 30 000 до понад 100 000 військовослужбовців на піку 2011 року. Однак, прагнучи вийти з Афганістану, він також обумовив присутність військ, оголосивши, що до 2016 року США матимуть у країні лише посольство. Однак це забезпечило повстанцям комфортні терміни для очікування виведення західних військ. Дійсно, Обама продовжував скорочувати американські війська в Афганістані саме тоді, коли операції МССБ демонстрували ознаки успіху в закріпленні здобутків у багатьох провінціях. До 2014 року в країні залишалося лише 30 000 військовослужбовців – занадто мало, щоб перешкодити повстанцям відновити імпульс. Однак, доки він не залишив посаду на початку 2017 року, було зрозуміло, що передумови для міцного миру в Афганістані не були виконані, незважаючи на політичну символіку переходу від МССБ до РСМ.

РСМ намагається повернути спадщину ISAF. На момент написання цієї статті на початку 2018 року приблизно 13 000 військовослужбовців НАТО не можуть захопити та утримувати достатню територію за межами Кабула. Залишається загальним принципом контрповстанських операцій, що невелика військова присутність дає «невелику винагороду»¹. Також досягнуто незначного прогресу у вирішенні проблеми високого рівня корупції в Афганістані, яка продовжує підіривати легітимність уряду, особливо щодо судової системи та сил безпеки. Дійсно, присутність Заходу та масштабні вливання часто невідзвітної допомоги підживлюють культуру залежності в багатьох частинах уряду. Афганські чиновники не зацікавлені брати на себе відповідальність, а тиск щодо максимізації ефективності бюрократичних процесів залишається низьким. Афганістан залишається однією з найбільш корумпованих країн світу. Також було

¹ [SIPRI 2018_Ukr.pdf](#)

досягнуто мало досягнень у зменшенні влади регіональних авторитарних лідерів, які підірвали владу та контроль центрального уряду по всьому Афганістану. Дійсно, серйозна політична криза в Кабулі наприкінці 2017 року, яка паралізувала нинішній уряд президента Ашрафа Гані, була прямим результатом того, що регіональні впливові особи накопичили достатню владу, щоб кинути виклик 6-й владі центрального уряду. Зрештою, RSM також зазнала плутанини щодо стратегії НАТО – коливання між розбудовою миру, боротьбою з повстанцями та боротьбою з тероризмом – та браку бажання чи здатності західних коаліційних держав вчитися на минулих помилках та застосовувати більш узгоджений підхід до вирішення проблемних практик та глибших організаційних недоліків.

Одна з цих проблем полягає в ключовому припущенні, що сили безпеки Афганістану стануть здатні забезпечити безпеку країни незалежно від підтримки Заходу. Такий підхід зрозумілий, оскільки він є центральною передумовою для довгострокової стабільності. Слід визнати, що за останні роки досягнуто певного прогресу. На папері зараз на місцях перебуває понад 370 000 військовослужбовців та поліцейських ANDSF, а також близько 17 000 високобоездатних спецпризначенців. Крім того, афганські сили продемонстрували здатність стримувати повстанців, незважаючи на мінімальну бойову допомогу Заходу, захищаючи більшість великих населених пунктів і навіть відкидаючи сили Талібану в деяких випадках. Процес «Дорожньої карти ANDSF» уряду Гані 2017 року має на меті розвивати ці досягнення, і президент замінив кількох старших офіцерів, запровадив зміни до структури сил, схвалив закупівлю нового обладнання та платформ озброєння (особливо для Повітряних сил) та пообіцяв відновити боротьбу з корупцією. Крім того, нова стратегія Америки, ймовірно, забезпечить тимчасове підвищення морального духу та впевненості серед афганських військ¹.

Тим не менш, афганські сили безпеки продовжують страждати від поширених проблем навіть після років навчання та консультаційних зусиль

¹ [Трамп презентував нову стратегію США щодо Афганістану](#)

Заходу¹. Найголовнішими серед них є глибоко вкорінена корупція; фракційність та відсутність згуртованості; оперативні дефіцити, особливо в таких сферах, як розвідка, логістика та медична евакуація; та погана координація між службами, особливо між ANP та ANA, що перешкоджає узгодженому та єдиному підходу до боротьби з повстанцями². ANDSF також продовжують зазнавати високого рівня скорочення особового складу через дезертирство, низький рівень повторного зарахування та «шокує високі» втрати. Крім того, можливості спеціальних сил страждають від нестійкого темпу операцій та навантаження на особовий склад; їх розширення також виснажує звичайні сили.

Західні зусилля щодо розбудови Афганських сил безпеки (ANDSF) також досі недостатньо адаптовані до афганського контексту³. Як наслідок, структури сил гальмуються централізованими процесами, а також надмірно складними та комплексними оперативними методологіями, з якими стикаються афганські установи. Вузькі технократичні підходи до цих реформаторських зусиль також не змогли вирішити фундаментальні політико-економічні проблеми та глибоко вкорінені інституційні патології в системі безпеки, такі як рентоорієнтація, клієнталізм та фракційність. Наприклад, непередбачуваним наслідком впровадження дорогих високотехнологічних адміністративних систем та обладнання стало створення нових можливостей для корупції. Тому сумнівно, чи нові консультативні групи застосують інші підходи⁴. Дійсно, попередні повідомлення свідчать про те, що бригади SFA, що розгортаються, недоукомплектовані, недостатньо навчені та неадекватні для виконання завдання.

Повторне запровадження широких консультативних функцій на всіх рівнях також може посилити «синдром залежності» серед афганських лідерів та перешкодити розвитку справжнього почуття відповідальності та розробленої

¹ [AFGHANISTAN NATIONAL DEFENSE AND SECURITY FORCES](#)

² [Unconventional Counter-Insurgency in Afghanistan](#)

³ [AFGHANISTAN NATIONAL DEFENSE AND SECURITY FORCES](#)

⁴ [Anti-corruption Strategies in Afghanistan: An Alternative Approach](#)

власними силами стратегії боротьби з повстанцями. Масштабна залежність ANDSF від іноземного фінансування та підтримки підриває їхню легітимність як справді афганської інституції. У довгостроковій перспективі афганський уряд повинен взяти на себе повну відповідальність за контроль над адміністрацією безпеки країни, що видається малоймовірним, поки вона залишається «роздробленою та крихкою»¹. Підсумовуючи, мало що говорить про те, що RSM змогла вирішити структурні проблеми реформи безпеки Афганістану. Залишається незрозумілим, як схвалення адміністрацією Трампа кількох тисяч додаткових радників може досягти тривалих змін, що дозволять афганським силам існувати самостійно. Тим часом паралельна залежність західної стратегії від нерегулярних або напіврегулярних сил та ополчення не лише підриває моральний дух ANDSF, але й сприяє низці руйнівних наслідків для безпеки Афганістану.

RSM не змогла впоратися із серйозною загрозою, яку становили афганські ополчення. З середини 2000-х років деякі західні стратеги схвалювали підтримку місцевих нерегулярних ополчень як засіб поширення урядового контролю на сільську місцевість за відсутності достатньої кількості міжнародних або національних регулярних сил. Одним із ключових обґрунтувань було те, що вони являють собою дешеві та ефективні «множники сили» та що вони мають невід'ємну легітимність, оскільки вони базуються на історичних афганських моделях самооборони громади, зокрема на племінній моделі арбакай². Після низки ітерацій до 2010 року, спецпризначенці США створили та підтримували Афганську місцеву поліцію (ALP) як бажану модель, незважаючи на часті розмови про неминуче закриття та інтеграцію в структуру регулярних сил. ALP зараз номінально перебуває під контролем Міністерства внутрішніх справ та фінансується виключно Сполученими Штатами. Дійсно, ALP була розширена в останні роки, і нинішня чисельність сил становить близько 30 000 осіб, і

¹ [An Uncertain Future for Afghanistan's Security Sector](#)

² [COUNTERINSURGENCY, LOCAL MILITIAS, AND STATEBUILDING IN AFGHANISTAN](#)

повідомляється про плани створення аналогічних напіврегулярних Територіальних сил¹. Окрім ALP, інші нерегулярні збройні групи часто діють як приватні армії регіональних впливових осіб² або як частина так званих ополчень «Народного повстання».

Звичайно, ополченські угруповання інколи ефективно забезпечували місцеву безпеку або запобігали повстанським захопленням влади на місцевому рівні. Однак такі випадки є дуже специфічними, і сприятливі умови не поширюються на великі території країни – навіть навпаки³. Переважно, залежність від ополченців виявилася контрпродуктивною та потенційно шкідливою. Для багатьох афганців наявність кількох ополченських угруповань є нагадуванням про попередні бурхливі періоди, особливо в 1990-х роках, коли «влада зброї» була нормою. Численні звіти детально описують, як ополченці займалися незаконною діяльністю, такою як вбивства, побиття, пограбування, вимагання, мародерство, зґвалтування та переслідування⁴. Той факт, що ці групи санкціоновані централізовано, сприяє підриву довіри до уряду та легітимності держави. Ополченці також часто користуються значним рівнем імунітету через політичні зв'язки в центральному уряді, і існує явна відсутність нагляду.

Поширення безвідповідальних, егоїстичних збройних груп із сумнівною лояльністю до уряду стало серйозною проблемою для стабільності країни. Замість забезпечення місцевої безпеки, багато ополченців зосередили свої зусилля на особистій помсті та суперництві. Така внутрішня боротьба та конкуренція між місцевою владною мафією призвели до погіршення місцевої стабільності та відкрили тріщини, якими можуть маніпулювати повстанці,

¹ [Afghan Local Police](#)

² [Afghanistan militias and police 'committing abuses'](#)

³ [Afghanistan Analysts Network](#)

⁴ [Afghanistan: Rein in Abusive Militias and Afghan Local Police](#)

зокрема в районах етнічного, релігійного чи племінного суперництва. Більше того, звичайні селяни були змушені звертатися до Талібану за захистом від місцевих збройних груп, що вчиняють насильство. Дійсно, ця динаміка була визначена як основна причина успіхів Талібану на півночі країни в останні роки. Фактично, падіння Кундуза у вересні 2015 року можна значною мірою розглядати як наслідок вакууму безпеки, створеного внаслідок боїв між ополченнями.

Опора на ополчення також підірвала наративи державотворення, навіть якщо, і можливо саме тому, ополчення ALP номінально перебувають під контролем Міністерства внутрішніх справ. Існування хижацьких, жорстоких та корумпованих збройних груп підірвало монополію уряду на легітимне насильство та його сприйняття легітимності серед афганців загалом; це підтримувало норму розрізненої місцевої безпеки та надало можливості регіональним та місцевим впливовим особам і воєначальникам, які можуть загрожувати державі в майбутньому або які можуть тримати переговори з повстанцями в заручниках, погрожуючи насильством. Суттєвий урок для західної стратегії в Афганістані полягає в тому, що такі ополчення після створення дуже важко контролювати, мало гарантій, що вони залишаться відданими своєму початковому завданню, і вони навіть можуть повстати проти свого спонсора¹. Подальша залежність RSM від цих груп свідчить про прийняття бажаного за дійсне та вузьку зосередженість на короткостроковій безпеці на шкоду глибшій, довгостроковій консолідації державної влади.

Проблема створення ефективних афганських сил вказує на набагато більший виклик для RSM у розробці ефективної стратегії для перемоги над повстанцями. Хоча місія RSM спочатку задумувалася головним чином для «навчання, консультування та допомоги» ANSDF та іншим установам, посилення тенденції до кінетичних операцій свідчить про поновлення зусиль, спрямованих

¹ [Historical Lessons for Creating Local Defense Forces for Afghanistan and Beyond](#)

на пошук військового рішення складної політичної та соціальної проблеми¹. Тим не менш, вже за президента Обами обмеження щодо цільового використання для американських військ були послаблені, а кампанія з використанням безпілотників розширена. Стратегія Трампа, схоже, ще більше зосереджена на кінетичних операціях проти повстанців і терористів, знищенні наркоторговельних об'єктів та іншому застосуванні військової сили проти ворожих цілей. Поряд зі збільшенням використання повітряних сил і сил спеціальних операцій, основні системи озброєння, такі як бойові літаки F-16 та A-10, високомобільні артилерійські ракетні системи (HIMARS) та ударні гелікоптери Blackhawk, були передислоковані на театр військових дій. Між 2016 і 2017 роками кількість авіаударів США зросла більш ніж утричі. Дійсно, з 4000 ударів наприкінці 2017 року вони досягли найвищого рівня з 2012 року². Повідомляється, що Центральне розвідувальне управління (ЦРУ) також вперше запросило дозвіл на проведення ударів безпілотниками в Афганістані³, що підвищило ризик зниження перевірки цілей та зменшення відповідальності за загибель цивільного населення.

Звичайно, посилення кінетичної кампанії може мати тактичний ефект і чинити тиск на повстанські групи. Однак сумнівно, чи є ці заходи частиною реалістичної стратегії досягнення політично сталої «перемоги» в Афганістані. Схоже, що «орієнтована на населення» боротьба з повстанцями була замінена більш вузькою контртерористичною кампанією. Основне припущення, здається,

¹ [Resolute Support Mission in Afghanistan \(2015-2021\)](#)

² [The U.S. dropped 26,171 bombs in 2016](#)

³ [C.I.A. Wants Authority to Conduct Drone Strikes in Afghanistan for the First Time](#)

полягає в тому, що повстанців можна «розбомбити» за стіл переговорів, щоб знайти довгострокове політичне вирішення конфлікту. Однак, якщо історія є якимось орієнтиром, є підстави для скептицизму. По-перше, рейди спецпідрозділів мають довгий досвід викликання обурення серед афганців, оскільки вони часто сприяють подальшій радикалізації верств населення та підживленню обурення західною присутністю. Дійсно, у минулому кампанія ISAF з використанням безпілотників безпосередньо сприяла тенденціям до посилення радикалізації та вербування до повстанських груп¹. Більше того, посилення повітряної кампанії продовжувало призводити до жертв серед цивільного населення. Між січнем і вереснем 2017 року ООН зафіксувала 466 жертв серед цивільного населення (включаючи 205 смертей) внаслідок повітряних атак, 70 відсотків з яких становили жінки та діти². Мабуть, найбільше занепокоєння викликає те, що афганські сили прийняли цю схильність до кінетичної військової сили як підхід за замовчуванням, одночасно розвиваючи нездорову залежність від повітряної підтримки³.

Масштабні військові удари також можуть виявитися політично шкідливими. Широко розрекламоване використання найбільшого звичайного боєприпасу в арсеналі США – 12 000-фунтової GBU-43/B, або «Матері всіх бомб» (МОАВ) – для атаки на позиції Ісламської держави в Нангахарі 13 квітня 2017 року – було широко розцінено як пропагандистський переворот Талібану, оскільки група змогла представити бомбардування як непропорційну «демонстрацію сили», спрямовану на регіональну аудиторію, таку як Північна

¹ [Do U.S. Drone Strikes Cause Blowback? Evidence from Pakistan and Beyond](#)

² [Ukraine - protection of civilians in armed conflict \(April 2026\) UKR.pdf](#)

³ [In the news: US restricts Afghanistan airstrike data](#)

Корея чи Росія. Вона могла стверджувати, що Сполучені Штати використовують Афганістан як полігон для випробування зброї. Бомбардування також підірвало уряд Гані: опоненти, включаючи колишнього президента Карзая, критикували президента за нездатність зупинити його застосування¹. Використання МОАВ продемонструвало явне нерозуміння командирами довгострокового стратегічного впливу на загальну кампанію.

Зосереджуючись лише на оперативних військових питаннях, «новий» підхід Трампа по суті переклав відповідальність за операцію в Афганістані на військове керівництво. Більш активне застосування військової сили може бути необхідним для стримування безпосередніх загроз, з якими стикаються деякі частини країни. Тим не менш, немає жодних ознак того, що повзуча мілітаризація RSM була вплетена в ширшу політичну стратегію, спрямовану на припинення конфлікту. «Ще більше того ж» навряд чи призведе до іншого результату цього разу².

RSM закріпило стратегічний глухий кут між західними державами та повстанськими угрупованнями: обидві сторони занадто слабкі, щоб перемогти, але водночас занадто сильні, щоб бути переможеними. Згідно з офіційними заявами Заходу, метою військових зусиль є повернення Талібану за стіл переговорів. Дійсно, як давно стверджують аналітики, єдиним довгостроковим рішенням в Афганістані є досягнення політичного врегулювання шляхом переговорів³. Але сподівання на те, що бомбардуванням Талібану змусять його прийняти мир на західних умовах, ймовірно, будуть марними⁴. Найголовніше, що

¹ [Former Afghan President: Massive U.S. bomb was an 'atrocious'](#)

² [afgh1360.pdf](#)

³ [pw-184-why-negotiated-peace-always-out-of-reach-afghanistan.pdf](#)

⁴ [SIGAR 21-46-LL](#)

політичне врегулювання вимагає комплексної дипломатичної стратегії та використання сили, каліброваної для чітких політичних цілей.

У минулому західні політики та командири демонстрували явну неуважність до управління життєво важливою політичною динамікою, яка підживлює продовження повстання та перешкоджає просуванню до мирних переговорів. Немає жодних ознак того, що це суттєво змінилося. Дійсно, помітно, що в «стратегії» Трампа щодо Афганістану відсутній акцент на дипломатичних, невійськових рішеннях – окрім погроз скоротити військову допомогу Пакистану, якщо той продовжуватиме підтримувати повстанські рухи. Рішення адміністрації маргіналізувати Державний департамент означає, що Сполученим Штатам бракує серйозної стратегії та досвіду не лише для взаємодії з афганським урядом та лідерами повстанців, але й для ефективної взаємодії з критично важливими сусідами, такими як Пакистан та Китай¹.

Цей дипломатичний дефіцит болісно очевидний у політиці Америки щодо Пакистану. Загальновідомо, що елементи потужної пакистанської військової Міжвідомчої розвідувальної служби (ISI) надали важливу матеріальну, моральну та політичну підтримку елементам Талібану, а також дозволили їм знайти притулок у Пакистані. Це, головним чином, зумовлено бажанням встановити дружній ісламський режим у Кабулі як оплот проти впливу Індії, його головного суперника. Будь-яке довгострокове дипломатичне рішення в Афганістані вимагає від Пакистану зміни своєї поведінки або принаймні тиску на рух Талібан, щоб він розпочав переговори. Слід також зазначити, що RSM залишається критично залежним від Пакистану для забезпечення поставок, і країна залишається занадто важливим стратегічним активом для США, щоб мати

¹ [The Afghan Crisis: Challenges and Opportunities for Sino-U.S. Relations](#)

змогу здійснювати серйозний вплив на її зовнішню політику¹. Попередні спроби адміністрацій США призупинити військову допомогу Пакистану, щоб зупинити його підтримку повстанців, були безрезультатними з тих самих причин, і малоймовірно, що заява Трампа від січня 2018 року про призупинення військової допомоги у розмірі 225 мільйонів доларів США матиме більший успіх. Стратегічні розрахунки Пакистану не зміняться від таких кроків, також враховуючи, що останніми роками він сприяв зміцненню відносин з Китаєм.

Більше того, адміністрація Трампа також має непрості стосунки з Китаєм, Росією та Іраном – державами, які мають вирішальне значення для встановлення сталого миру. Як не парадоксально, постійна присутність Заходу та підтримка центрального уряду Афганістану знижують тиск на регіональні держави, щоб ті взяли на себе більшу відповідальність за стабільність в Афганістані, незважаючи на їхню зацікавленість у запобіганні зростанню екстремістської ісламістської діяльності, громадянській війні в Афганістані чи подальшому зростанні торгівлі наркотиками. Західна стратегія ще не знайшла способів краще використовувати спільні інтереси з цими країнами. Цю проблему також не вирішує той факт, що деякі з цих країн уклали союзи за зручністю з Талібаном, щоб чинити тиск на США в рамках ширшого геостратегічного суперництва. Наприклад, підтримка Талібана Росією є радше засобом зриву стратегії США та отримання важелів впливу в інших питаннях, ніж серйозною зустріччю між Москвою та лідерами Талібана. Подібна динаміка стосується іранської підтримки Талібана².

Окрім регіонального консенсусу, політичне врегулювання вимагає стабільного та легітимного центрального уряду Афганістану. Воно також вимагає

¹ [Understanding the Contours of US Foreign Policy Towards Pakistan in Trump's Second Term](#)

² [Iran and the Taliban: An Axis of Convenience the United States Cannot Ignore](#)

політичних стимулів для повстанських груп скласти зброю, що виходять за рамки простого військового покарання. Однак перспективи серйозних мирних переговорів здавалися похмурими протягом першої половини 2018 року. Ескалація насильства у 2017 та 2018 роках, мабуть, зміцнила позиції неприйняття. У відповідь на низку смертельних нападів повстанців у грудні 2017 року та січні 2018 року президент США публічно відкинув ідею переговорів, що суперечило заявленій меті його стратегії. Натомість, афганський уряд у лютому 2018 року раптово запропонував переговори¹, яку, однак, як повідомляється, відхилив Талібан. Якщо не буде політично прийняттого рішення для повстанських груп, сам лише військовий тиск змусить Талібан погодитися на тривалий мир.

Влітку 2018 року спостерігалися незначні ознаки дипломатичного прогресу. Серед іншого, це включало початок діалогу між представниками США та Талібану в Досі, широко розрекламоване загальнонаціональне припинення вогню на Ід та подальші щедрі мирні пропозиції, зроблені президентом Гані. Тим часом уряд США продовжував свою розповідь про те, як нова стратегія чинить тиск на Талібан, щоб той сідав за стіл переговорів. Однак Талібан продовжував досягати успіхів по всій країні та здійснив низку смертельних атак, кульмінацією яких став сміливий наступ на стратегічно важливе місто Газні в серпні 2018 року, що призвело до сотень жертв. Талібан, навпаки, брав участь у попередньому діалозі з позиції сили, а не слабкості. На момент написання цього тексту було мало ознак того, що вони готові відмовитися від своєї давньої позиції, відкидаючи прямі переговори з афганським урядом або свою передумову щодо повного виведення американських військ з країни. Коротше кажучи, було мало підстав вважати, що мир вже не за горами, і точно не мир, який би забезпечив інтереси Заходу якимось значним чином.

¹ [Президент Афганістану запропонував "Талібану" мирні переговори](#)

У 2019 році Вашингтон почав скорочувати свій контингент в цій країні. Про це у жовтні минулого року оголосив командуючий операцією НАТО «Рішуча підтримка» та військами США в Афганістані армійський генерал США Остін Міллер. За його словами, чисельність американських військ було скорочено на 4 тис. військовослужбовців і наприкінці року вона становила біля 12 тисяч. Це скорочення відбувалося у спосіб скасування ротації, коли після закінчення терміну відрядження військовослужбовці повертались до США без заміни.

Виведення планувалося здійснити за 14 місяців і залишити лише частину контингенту чисельністю не більше 8,5 тис. військовослужбовців на військових базах в Баграмі та провінціях Гільменд, Кандагар і Шинданд.

Підписавши угоду у лютому поточного року, таліби згодом відмовились виконувати частину домовленостей із Вашингтоном і не пішли на переговори з урядом Ісламської Республіки Афганістан. Тому президент Афганістану Ашраф Гані призупинив обмін полоненими, а у процесі виведення американських військ настала пауза.

Незабаром з Вашингтону почали надходити повідомлення, що Пентагон готує для президента США Дональда Трампа кілька планів виведення американських військ. За даними CNN, генерал Остін Міллер, голова Центрального командування збройними силами США Френк Маккензі, міністр оборони Марк Еспер та голова Об'єднаного комітету начальників штабів Марк Міллі постійно беруть участь у таємних консультаціях і погоджують плани виведення американських військ, оскільки такий процес, в принципі, може порушити баланс сил та призвести до змін з безпековою ситуацією.

Аналітики вважають, що повне виведення американських військ із Афганістану і завершення участі США у війнах зіграє позитивну роль напередодні виборів, оскільки у передвиборній агітації у 2016 році Д. Трамп саме це визначав головною метою свого президентства. «Я не знаю, чи будуть вдома американські солдати на День подяки (26 листопада), але виведення повинне

відбутися швидко і в прийнятні терміни»¹, – наголосив на брифінгу в Білому домі 26 травня ц. р.

Слід зазначити, що не всі згодні зі швидким завершенням американської місії у Афганістані. Наприклад, достатньо впливовий сенатор Ліндсі Грем направив державному секретарю США Майку Помпео та очільнику Пентагону Марку Есперу листа, де зазначається, що «виведення військ без взяття до уваги усіх нюансів матиме жахливі наслідки для національної безпеки США». В листі також зазначається, що у Афганістані конче необхідно залишити «контртерористичні підрозділи зі значними можливостями для збору розвідувальних даних, достатніх для забезпечення ключових інтересів національної безпеки США в регіоні»².

В самому Афганістані також готуються до виведення іноземних військ. Так, у травні ц. р. стало відомо з афганських джерел, що у складі Афганської національної армії (АНА) завершилося формування та підготовка частин спеціального призначення «Марг» («Корпус смерті»). Бойове хрещення бійці спецназу дістали під час операції в районі міста Кундуз 17–18 травня ц. р., коли загони талібів намагалися захопити місто і втратили тільки вбитими було 140 бойовиків.

2020 року відбулися перші серйозні переговори між усіма сторонами конфлікту в Афганістані про припинення війни. Проте бойові дії між афганськими урядовими військами, Талібаном та іншими озброєними угрупованнями тривали, внаслідок чого за перші дев'ять місяців року загинуло майже 6000 мирних жителів, що є помітним скороченням у порівнянні з попередніми роками. Кількість міських нападів Талібану та авіаударів американських військ скоротилася, проте саморобні вибухові пристрої (СВУ), закладені Талібаном, призвели до загибелі великої кількості мирних жителів, як і авіаудари афганського уряду. Збільшилася кількість викрадень та навмисних

¹ [Trump Thanks Troops in Afghanistan, Says Taliban Want a Deal](#)

² [US military reportedly making plans for Trump that include a complete Afghanistan withdrawal before the next election](#)

вбивств політиків, державних службовців та інших цивільних осіб, багато з яких було скоєно Талібаном. 5 березня Апеляційна палата Міжнародного кримінального суду (МКС) скасувала рішення Палати попереднього провадження 2019 року та уповноважала прокурора суду розслідувати можливі військові злочини та злочини проти людяності, скоєні всіма сторонами в Афганістані.

Правозахисні групи закликали до широкого представництва афганців, включаючи жінок, у мирних переговорах, а також до того, щоб будь-яке врегулювання зберігало захист прав людини, включаючи конституційні гарантії прав жінок та свободи вираження поглядів.

Уряд не притягнув до відповідальності високопосадовців, відповідальних за сексуальні домагання, тортури та вбивства мирних жителів. Хоча уряд скасував законопроект, який міг би накласти обмеження на діяльність ЗМІ, погрози на адресу журналістів як з боку Талібану, так і державних чиновників тривали¹.

За даними Місії ООН зі сприяння Афганістану (МООНСА), за перші дев'ять місяців 2020 року «Талібан» відповідальний за 45% нападів, які призвели до загибелі та поранення мирних жителів. Проурядові сили – за 27%. Число нападів з боку «Ісламської держави провінції Хорасан» (ІДПГ), афганського крила «Ісламської держави» (ІДІЛ), скоротилося, проте це угруповання відповідальне за кілька смертоносних терактів. Жінки та діти становили понад 44% усіх жертв серед мирного населення².

12 травня озброєні люди напали на пологове відділення лікарні Дашт-е-Барчі в Кабулі, яке знаходиться під управлінням організації «Лікарі без кордонів» (MSF). Внаслідок нападу загинули щонайменше 24 особи, включаючи п'ять

¹ [Afghanistan: Taliban Target Journalists, Women in Media](#)

² [40% of all civilian casualties from airstrikes in Afghanistan – almost 1,600 – in the last five years were children](#)

породіль, 10 нещодавно народжених, одного медичного працівника та трьох дітей, а також 14 отримали поранення. Через три тижні після нападу організація «Лікарі без кордонів» призупинила підтримку лікарні, пославшись на нездатність влади провести належне розслідування інциденту. Жодна з угруповань взяла він відповідальність за напад; район Дашт-е-Барчі, населений переважно хазарейцями, став місцем численних нападів бойовиків ІДПГ. Крім того, 12 травня ІДПГ здійснила атаку смертника на похороні командира поліції в Нангархарі, внаслідок чого загинуло 24 і було поранено 82 особи¹.

Придорожні та магнітні саморобні вибухові пристрої, переважно закладені талібами, призвели до загибелі щонайменше 1274 мирних жителів. Широке застосування талібами саморобних вибухових пристроїв натискної дії, які діють як заборонені протипіхотні міни, призвело до загибелі та поранення сотень мирних жителів на дорогах загального користування, що на 43% більше, ніж у 2019 році².

11 липня автомобіль із мирними жителями підірвався на придорожньому СВУ в районі Джагхато міста Газні, внаслідок чого загинули шестеро членів однієї родини та вісім отримали поранення. 23 травня троє хлопчиків віком від 5 до 12 років загинули, коли вони привели в дію натискне СВУ у провінції Бадгіс. 8 червня семеро хлопчиків віком від 9 до 15 років отримали поранення, коли їхній осел настав на натискне СВУ в провінції Фарьяб. Талібан також продовжував нападати на мирних жителів, включаючи гуманітарних працівників, членів судових органів, старійшин племен, релігійних лідерів та цивільних державних службовців³.

¹ [At least 24 killed as suicide blast rocks Afghan funeral](#)

² [afghanistan_protection_of_civilians_report_2020.pdf](#)

³ [Amnesty International](#)

Сили афганського уряду несуть відповідальність за загибель та поранення мирних жителів внаслідок невиборчих мінометних обстрілів та авіаударів. В одному з найбільш смертоносних інцидентів, що сталося 29 червня, армія випустила три мінометні снаряди по жвавому ринку в Сангіні, Гільменд, внаслідок чого загинули щонайменше 19 мирних жителів, у тому числі 6 дітей, і 31 було поранено. Кількість жертв серед мирного населення внаслідок урядових авіаударів збільшилася на 70 % порівняно з аналогічним періодом 2019 року; жінки та діти склали понад 60 % загиблих та поранених мирних жителів. 19 вересня внаслідок урядових авіаударів у Кундузі загинули 15 мирних жителів.

Хоча президент Ашраф Гані пообіцяв заборонити нічні рейди у вересні 2019 року, подібні операції спецназу продовжувалися, включаючи рейд у грудні 2019 року, під час якого спецназ убив 15-річного підлітка у Лагмані. 7 січня під час операції Національного управління безпеки (NDS) у будинку в Кабулі було вбито відомого політика Амера Абдула Саттара та ще п'ятеро людей. Урядовці заявили про розслідування вбивств мирних жителів у ході нічних рейдів, які проводять підтримуваний ЦРУ спецназ, проте результати цих розслідувань не були оприлюднені¹.

Військові операції США пішли на спад після підписання угоди між США та Талібаном у лютому, проте низка авіаударів США на початку року призвела до явно невідповідних жертв серед цивільного населення, включаючи авіаудар 17 лютого в районі Кушк, Герат, внаслідок якого було зруйновано будинок і загинуло троє жінок і п'ятеро дітей.

29 лютого 2020 року американська переговорна група на чолі з послом Залмаєм Халілзадом уклала в Досі (Катар) угоду з лідерами Талібану, в якій викладено умови виведення американських військ до травня 2021 року².

¹ [Publicação de TOLONews](#)

² [Afghan conflict: US and Taliban sign deal to end 18-year war](#)

П'ять країн відіграли вирішальну роль у підтримці переговорів між Талібаном і делегацією, яку підтримує уряд – Німеччина, Норвегія, Катар, Індонезія та Узбекистан, разом відомі як «квінта». Катар, де знаходиться політичний офіс Талібану, ухвалив перший раунд внутрішньоафганських переговорів, що розпочалися 12 вересня.

29 травня Європейський Союз підтвердив, що його політична та фінансова підтримка Афганістану залежатиме від дотримання ключових принципів, включаючи «збереження досягнень у галузі демократії та прав людини, досягнутих з 2001 року»¹.

З початком внутрішньоафганських переговорів низка донорів Афганістану виступила з коментарями та закликала до захисту прав людини. Верховний представник ЄС Жозеп Боррель заявив, що цей процес «має зберігати та розвивати політичні, економічні та соціальні досягнення... з 2001 року, особливо в галузі прав жінок». Міністр закордонних справ Німеччини Хайко Маас заявив, що афганці «хочуть, щоб верховенство закону та права людини дотримувалися не теорії, а на практиці». Він зазначив, що «міжнародна підтримка, що триває, залежить від дотримання цих основних прав і конституційного ладу Афганістану».

Міністр закордонних справ Норвегії Іне Еріксен Серейде заявила, що «включення жінок, жертв, меншин та інших зацікавлених сторін у процес» є важливим для забезпечення успішної реалізації будь-якої угоди. Французький уряд закликав переговорників «забезпечити справедливість для жертв конфлікту» і заявив, що «приділятиме пильну увагу» забезпеченню інклюзивності процесу та ефективної участі жінок².

¹ [Indonesia welcomes intra-Afghan peace talks](#)

² [PARLIAMENTS AS PARTNERS SUPPORTING THE WOMEN PEACE AND SECURITY AGENDA](#)

23–24 листопада донори Афганістану та Світовий банк зустрілися у Женеві, щоб обговорити поновлення допомоги, включаючи умови дотримання прав жінок, а також проект економічного плану для Афганістану після врегулювання¹.

Незважаючи на звинувачення у військових злочинах з боку іноземних сил з 2002 року, було розслідувано лише кілька випадків. Винятком стало 19 березня, коли Міністерство оборони Австралії оголосило, що ідентифікувало та відсторонило від служби «Солдата С.», члена Австралійського спеціального авіаційного полку (SAS), замішаного у вбивстві афганських мирних жителів і полонених комбатантів у 2012 році, і що. З 2016 року генеральний інспектор Сил оборони Австралії здійснює розслідування порушень законів війни в Афганістані. У серпні з'явилися нові докази того, що 2012 року британський військовий підрозділ в Афганістані проводив «навмисну політику» вбивства афганців, навіть коли «вони не становили загрози». Уряд Великобританії продовжував домагатися ухвалення законодавства, яке ускладнить судове переслідування передбачуваних злочинів, скоєних британськими силами там².

У червні США ввели санкції, які можуть бути застосовані проти посадових осіб МКС та інших осіб, які сприяють суду. США не притягували до відповідальності високопосадовців у своїх судах за санкціонування чи непокарання тортур та інших тяжких злочинів, скоєних їхніми співробітниками через конфлікт в Афганістані.

15 квітня уряд Афганістану звернувся до МКС із проханням про відстрочення розслідування, заявивши, що розслідує 151 справу. Однак жоден з них не стосувався високопосадовців поліції, розвідки чи армії, і лише мало хто був притягнутий до відповідальності. Деякі члени Талібану, звинувачені у

¹ [Geneva Conference: #Afghanistan2020](#)

² [SAS unit repeatedly killed Afghan detainees, BBC finds](#)

тяжких злочинах, були звільнені в рамках обміну полоненими, в рамках якого Талібан віддав сотні полонених урядових солдатів в обмін на 5000 полонених талібів як попередню умову для переговорів¹.

12 вересня 2020 року в Досі розпочалися перші прямі переговори між урядом Афганістану та представниками руху "Талібан". Сторони намагалися домовитися про політичне врегулювання та постійне припинення вогню, проте процес просувався повільно. Незважаючи на переговори, друга половина року відзначилася високим рівнем бойових дій. Таліби продовжували атаки на афганські сили безпеки, уникаючи при цьому прямих нападів на війська США та НАТО відповідно до умов угоди. Зростає кількість точкових вбивств журналістів, правозахисників та державних службовців у великих містах. Протягом цього періоду США продовжували скорочувати свій військовий контингент. До кінця року кількість американських військових в країні була зменшена до приблизно 4 500 осіб, що було частиною плану повного виходу, розпочатого адміністрацією Трампа².

2.2 Евакуація американських військ та встановлення Талібаном влади в Афганістані

Обмежена військова присутність США не змогла змінити ситуацію в Афганістані на краще. Воно лише консервувало нестійкий баланс сил, продовжуючи витрачати американські ресурси. Таким чином, цілі присутності американських військ в Афганістані після скорочення контингенту так і не були чітко сформульовані. Швидше, з'явилося більше запитань, чому американські солдати залишилися в Афганістані. У результаті наступники Обами – Дональд Трамп та Джо Байден – продовжили курс на завершення операції. Спочатку у лютому 2020 року Трамп підписав із Талібаном угоду про виведення військ до травня 2021 року. Потім Байден підтвердив це рішення лише трохи скоригувавши

¹ [Кабул згодний звільнити 1500 талібів, "Талібан" невдоволений](#)

² [US announces plans to cut troop levels in Afghanistan, Iraq](#)

умови. У цьому випадку американські політики керувалися побажаннями власного електорату та раціональною оцінкою ситуації. За словами Байдена, «нескінченна американська присутність у центрі громадянського конфлікту в іншій країні була неприйнятною»¹.

Офіційний аргумент на користь припинення найтривалішої війни в історії США можна знайти в інтерв'ю держсекретаря Ентоні Блінкена. Він наголосив, що Сполучені Штати «вирушили до Афганістану 20 років тому з однією метою – це була угода з людьми, які напали на нас 11 вересня. І ця місія була успішною». Водночас президент Байден заявив, що Сполучені Штати «вирушили до Афганістану не для того, щоб будувати державу. І лише афганський народ має право та обов'язок самостійно вирішувати своє майбутнє і те, як він хоче керувати своєю країною». Він підкреслив, що за останні двадцять років «Америка... інвестувала майже 1 трильйон доларів, навчила понад 300 000 афганських солдатів та поліцейських, оснастила їх найсучаснішою військовою технікою та містила свої військово-повітряні сили». Цього мало бути достатньо, щоб захистити уряд у Кабулі навіть після виведення американських військ².

Чисельні показники збройних сил Ісламської Республіки Афганістан давали підстави вважати, що вони здатні протистояти Талібану. На папері афганська армія виглядала солідно. Офіційно афганські сили безпеки у 2020 році налічували понад 275 тисяч осіб (171,5 тисячі в армії, 7,3 тисячі в авіації, 99 тисяч у поліцейських підрозділах). Вони були навчені та озброєні західними гравцями. У їхньому розпорядженні, зокрема, було понад 1000 БТР, 775 артилерійських систем та мінометів, 34 боєздатні літаки³.

Однак на практиці ситуація виявилася зовсім іншою. Талібан розпочав наступ у травні 2021 року. На початку серпня він контролював більшу частину території Афганістану, включаючи стратегічно важливі контрольно-пропускні

¹ [Biden: I would have sought Afghanistan withdrawal even without Trump's Taliban deal](#)

² [В Афганістані США витратили понад трильйон доларів, отримавши... нічого](#)

³ [SIGAR Releases Interim Report on Collapse of Afghan Security Forces](#)

пункти на кордоні. Великі міста залишалися під контролем уряду і існувала надія, що Кабул зможе зосередити сили навколо цих опорних пунктів. Однак, починаючи з 6 серпня, коли таліби вперше захопили центр афганської провінції – місто Зарандж, події почали розвиватись лавиноподібно. Протягом наступного тижня усі ключові міста Афганістану перейшли під контроль бойовиків. Причому здебільшого вони були взяті практично без бою завдяки домовленостям із місцевими елітами та обіцянкам амністії солдатам урядових військ. Подібні події створюють враження, що афганська армія, підготовлена західними фахівцями і яку покладали надії американці, просто була готова і хотіла воювати.

Аналітики намагаються зрозуміти, чому сталася така катастрофа. Деякі експерти вважають, що причина поразки афганської армії криється в основах її підготовки. Сполучені Штати створили її за своїм образом та подобою. Однак стратегія і тактика, що приносять успіх американським військам, не спрацювали для афганських союзників. Без адекватної авіаційної підтримки, розвідки та допомоги в обслуговуванні сучасного озброєння збройні сили Афганістану виявилися небоєздатними¹.

Однак невірно покладати відповідальність за поразки виключно на військові причини. Вони спричинені ширшими проблемами афганської державності. Більшість армії зазнала всіх деструктивних тенденцій, притаманним афганського суспільства та системи управління. Неефективність та корупція залишалися проблемою для афганського уряду. Уряд створив умови для кримінальної практики, коли командири були змушені давати хабарі за постачання та артилерійську підтримку. Водночас солдати часто не отримували платню. Клановість та непотизм призвели до просування на командні посади некомпетентних офіцерів із політичними зв'язками².

¹ [Ukrinform](#)

² [Defense Express](#)

Навіть офіційні кількісні показники афганської армії викликають сумніви. Джерела BBC повідомляють, що реальна чисельність армії становила всього 50 тисяч осіб, а американські кошти, виділені на утримання «солдат-привидів», що залишилися, були просто розкрадені. Не дивно, що за таких умов люди не виявляли лояльності до високопосадовців і не були готові жертвувати життям заради начальства. Тільки підрозділи спеціального призначення були добре підготовлені, оснащені та мотивовані до боротьби з Талібаном. Однак їх було замало для протидії бойовикам на всіх напрямках.

Слід зазначити слабкість системи управління в Афганістані. Уряд у Кабулі практично не контролював ситуацію у провінціях. Там влада належала місцевим елітам, та її баланс ґрунтувався багатовікових міжплемінних відносинах. Коли Вашингтон оголосив про рішення повністю вивести американські війська, місцеві лідери швидко оцінили ризики та переглянули свої позиції. Вони раціонально припустили, що у довгостроковій перспективі співпраця з Талібаном в обмін на гарантії – вигідніша стратегія, ніж боротьба з бойовиками без американської підтримки¹.

Стрімке падіння Кабула стало неприємним сюрпризом для Заходу. Звичайно, західна влада припускала, що уряду в Кабулі доведеться нелегко після виведення іноземних контингентів. Саме тому США намагалися ініціювати мирний діалог між сторонами конфлікту. Проте швидкість, з якою Талібан узяв під контроль Афганістан, стала несподіванкою².

Американська розвідка припустилася величезних помилок у прогнозуванні ситуації в Афганістані. Очевидно, спочатку передбачалося, що сил Афганської національної армії буде достатньо для стримування Талібану навіть

¹ [Ukrinform.ua](https://ukrinform.ua)

² [The shocking speed of the Taliban's advance: A visual timeline](https://www.bbc.com/news/world-middle-east-56844444)

після виведення американського контингенту. Наприкінці червня, коли наступ Талібану був у розпалі, прогнози було скориговано. Аналітики розвідки висловлювали побоювання, що центральний уряд Афганістану може впасти протягом півроку після виведення західних військ. На початку серпня, на тлі захоплення Талібаном провінційних центрів, висловлювалися побоювання, що Кабул може впасти протягом найближчих 1–3 місяців. Однак цей прогноз виявився надмірно оптимістичним – столиця Афганістану перейшла під контроль Талібану за кілька днів¹.

Ключовою проблемою в цих умовах стала загроза безпеці іноземних громадян та афганців, котрі співпрацювали з коаліційними силами. Незважаючи на відносно втихомирюючу риторику Талібану, повідомлення з Афганістану свідчили про серйозну небезпеку для цих людей. Крім того, багато афганських громадян не хотіли залишатися в країні, яка повертається до Емірату та шаріату. Тож для десятків тисяч людей еміграція стала єдиним виходом. Організація їхньої евакуації стала завданням Заходу².

Фактично, США та їхні союзники виконали колосальну роботу в цій галузі. Оговтавшись від першого шоку, Вашингтон розпочав масштабну операцію з евакуації. Для забезпечення безпеки в аеропорт Кабула було перекинуто додаткові американські та британські військові сили. Вони приєдналися до вже дислокованих там іноземних підрозділів, таких як турецький контингент, до складу якого входили азербайджанські військовослужбовці. В американській евакуаційній операції “Притулок союзників” було задіяно близько 200 літаків, включаючи мобілізовані літаки зі складу Цивільного резервного повітряного флоту. За словами командувача Транспортного командування ЗС США генерала Стівена Р. Лайонса, «ідея полягає в тому, щоб ці літаки постійно перебували в русі – або шляхом продовження робочого дня екіпажів, або, що краще, шляхом обміну екіпажами та підтримки руху». Крім того, Лайонс

¹ [Niss.Gov.ua](https://niss.gov.ua)

² [Країни Заходу евакуювали з Афганістану десятки тисяч людей](#)

зазначив, що військові «ніколи не хочуть залишати аеропорт Кабула на порожньому літаку або навіть на частково заповненому літаку... Ми заповнюємо літак приблизно 400-450 пасажирами в конфігурації з завантаженням підлоги... Ми виходимо за рамки, щоб зробити все можливе, щоб вивезти кожного евакуйованого»¹.

Такий підхід дав позитивні результати. Станом на 26 серпня американці евакуювали з Афганістану понад 100 тисяч людей. В умовах переповненості центру утримання біженців у Катарі після тижня операції було задіяно нові пункти призначення, такі як Німеччина. Літаки також були перенаправлені до ОАЕ та Бахрейну. Американські партнери також зробили свій внесок у процес евакуації. Наприклад, Німеччина евакуювала понад 5 тисяч осіб (зокрема 3,6 тисяч афганців). У спільних зусиллях брали участь не лише країни НАТО, а й партнери Альянсу. Україна евакуювала кілька сотень людей, включаючи групу афганських громадян, які працювали на канадські ЗМІ та збройні сили. Процес їх порятунку заслуговує на окрему згадку. Українські спецназівці вийшли за периметр аеропорту, що охороняється, виявили автобуси з людьми і супроводжували їх у безпечне місце. Вони проробили роботу, яку раніше не могли виконати представники інших держав – американці та канадці розраховували, що афганці дістануться воріт аеропорту самостійно, але це виявилось неможливим².

Президент Байден заявив: “Ми зробимо все можливе, щоб забезпечити безпечну евакуацію наших афганських союзників, партнерів та афганців, які можуть стати метою через їх зв'язки зі Сполученими Штатами”. Однак час залишався серйозною проблемою при організації операції. Таліби не втручалися у процес і навіть певною мірою забезпечили зовнішній захисний периметр навколо аеропорту. Однак вони наголосили, що терпітимуть іноземну військову присутність на афганській території лише до 31 серпня – крайнього терміну

¹ [Fast-paced airport ground ops keeps evacuees moving](#)

² [Novynarnia](#)

виведення контингентів. Також варто відзначити зростаючі загрози безпеці операції у зв'язку з активізацією ІДІЛ. Терористи скористалися існуючим вакуумом безпеки в Афганістані у своїх цілях. Терористичні атаки 26 серпня біля входу в аеропорт, які забрали життя десятків афганців і 13 американських військовослужбовців, вкотре продемонстрували, в яких складних умовах відбувається евакуація¹.

Водночас, всі зусилля США та їхніх союзників не змогли змінити загального сприйняття подій в Афганістані. Прорахунки у прогнозуванні темпів наступу Талібану призвели до певної дезорганізації у перші дні евакуації, що мало суттєві негативні наслідки для іміджу Заходу. Весь світ облетів відеозапис з аеропорту Кабула, на якому місцеві жителі намагаються будь-якими способами встигнути на американський літак, що злітає. Все це дуже нагадувало падіння Сайгона у 1975 році і стало яскравим символом американських помилок в Афганістані. Безперечно, геополітичні опоненти Вашингтона активно використовують цей випадок для підриву іміджу США.

Працюючи над своїм іміджем, Талібан переймається не лише зовнішньополітичними проблемами. Він намагається заспокоїти світове співтовариство, переконуючи його у своїй більшій терпимості та поміркованості. Таким чином, Талібан намагається позиціонувати себе як конструктивного партнера для діалогу, єдиної сили в Афганістані, здатної забезпечити стабільність у країні, і одночасно як суб'єкта, з яким можна домовитися на міжнародній арені. Таким чином, Талібан домагається міжнародної легітимації.

Публічна риторика Талібану спрямована на підтримку цієї позиції. У своїх заявах представники Талібану не лише заявляють про необхідність нормалізації відносин із іншими державами. Вони намагаються переконати громадськість у готовності Талібану до певних компромісів у внутрішній політиці, яка не буде побудована надмірно жорстким режимом управління. Так, після захоплення Кабула офіційний представник Талібану Забіулла Муджахід

¹ Apostrophe.ua

провів прес-конференцію. Він пообіцяв амністію громадянам, які співпрацювали з іноземними військовими, а також військовослужбовцям та держслужбовцям афганської армії. Він закликав фахівців не залишати Афганістан, залишатися в країні та працювати за нового режиму. Талібан також усно гарантує жінкам певні права на працю та освіту, а також свободу преси – звичайно, лише якщо це відповідатиме ісламським законам та приписам¹.

Деяких експертів ця риторика переконує. За словами професора Колумбійського університету Хаміда Дабаші, рух «Талібан» справді змінився під впливом обставин останніх десятиліть. Експерт зазначає, що сьогодні «його лідери хочуть бути частиною регіональної та світової політики. Схоже, в ході конференцій у Досі вони усвідомили, що для відновлення своєї влади в Афганістані тепер необхідне міжнародне визнання – вони зрозуміли, що для виживання треба правити, а не тероризувати»².

Насправді ситуація залишається невизначеною. З одного боку, публічно, у присутності іноземних журналістів, бойовики Талібану намагаються не виявляти зайву жорстокість. Вони також закликають США припинити під приводом евакуацію афганських фахівців, заохочуючи їх до виїзду з країни. Таким чином, вони намагаються запобігти втраті цінних кадрів, необхідних для управління країною та соціального забезпечення населення.

Однак, згідно з інформацією з Афганістану, ситуація загострюється. Навіть у період настання бойовиків надходили повідомлення про повернення колишніх жорстоких порядків. Після падіння Кабула афганські жінки вже зіткнулися з обмеженнями у роботі. За словами представників Талібану, заборона тимчасова, тобто діє доти, доки в державі не буде створено належну систему безпеки. Однак є всі підстави вважати, що ця заборона може тривати довго і

¹ [Five questions on the status of women's and girls' rights in Afghanistan](#)

² [The new and improved Taliban: The parting US gift to Afghanistan](#)

зрештою стати постійною. Бойовики також заборонили публічне виконання музики в Афганістані, вважаючи це таким, що суперечить принципам ісламу. Надходять сигнали про страти військовослужбовців урядових військ, наприклад колишнього начальника поліції провінції Бадгіс генерала Хаджі Мулли Ачакзаї.

У багатьох випадках ситуація залежить від позиції конкретних лідерів бойовиків. Згідно з повідомленнями з провінцій, які контролює Талібан, місцеві командири Талібану можуть по-різному інтерпретувати нову ситуацію. Деякі з них готові до переговорів та компромісів. Інші займають жорстку позицію та готові вибудовувати систему управління за моделлю, вже випробуваною наприкінці 1990-х років.

Загалом, хоч би що обіцяли таліби, слід очікувати відкату навіть тих небагатьох позитивних змін у галузі прав і свобод людини, які були ініційовані за підтримки Заходу в Афганістані. На думку виконавчого директора Українського центру близькосхідних досліджень Ігоря Семиволоса, таліби фактично не змінились. Те, що ми бачимо, – лише хитрий дипломатичний хід, який деякі на Заході можуть вітати лише для виправдання переговорів та угод із бойовиками¹.

Звичайно, нинішня ситуація становить виняткову загрозу для Афганістану, відкидаючи його в розвитку на багато років, якщо не на сторіччя. Найбільше страждають на активні афганські жінки, такі як мер Майдану Шахр Заріфа Гафарі або кінорежисер і режисер Сахра Карімі. Вони змушені тікати з Афганістану, не маючи майбутнього за нового режиму. Коментуючи ситуацію, пані Карімі каже від імені багатьох афганських жінок: «Ми не покоління в паранджі; ми не хочемо приховувати свої обличчя, ні. Ми не хочемо бути невидимими. Ми хочемо бути частиною суспільства... Ми тільки-но почали будувати свою країну... У нас були кафе, бібліотеки, будинки моди, у нас був кінофестиваль, музичний фестиваль, у нас було все, і ми почали відчувати себе частиною світу. А тепер все це... просто закрилося». На жаль, зараз нічого не

¹ [Афганістан – чия це проблема сьогодні? Західного світу, Китаю чи Росії?](#)

можна з цим вдіяти, і головними жертвами цієї ситуації залишаються громадяни Афганістану, які щиро прийняли західні цінності¹.

Поки що вони не можуть розраховувати ні на іноземну допомогу, ні на антиталібський рух в Афганістані. Звичайно, не всі афганці змирилися із ситуацією. Після падіння Кабула сили, не готові прийняти владу талібів, зосередилися у провінції Панджшер – природній фортеці, відомій своїм гірським рельєфом та войовничим населенням. Символом нещодавно створеного Національного фронту опору став син відомого польового командира, національного героя Афганістану Ахмада Шаха Масуда (знаменитого «Лева Панджшера», вбитого «Аль-Каїдою» 2001 року) – Ахмад Масуд-молодший. Легітимацію опору додав Амрулла Салех, колишній перший віце-президент, який проголосив себе виконувачем обов'язків глави держави після втечі Ашрафа Гані з країни. Разом вони пообіцяли боротися із Талібаном².

Проте їхні зусилля не мали повного успіху, коли на початку вересня Талібан почав наступ на бунтівну провінцію. Після кількох днів запеклих боїв його представники заявили про повний контроль над долиною. Подібні заяви дещо надмірно оптимістичні – зрештою частина загонів Опору відступила в гори, звідки вони можуть продовжити боротьбу. Однак ця партизанська війна може лише трохи ускладнити ситуацію для Талібану – вона не може загрожувати їхній владі в Афганістані. І очевидно, що без зовнішньої допомоги Національний фронт опору не зміг би здобути перемоги³.

За умови, що це буде логістично складно – оскільки Панджшер не має виходу до кордонів Афганістану та був відрізаний від потенційних шляхів постачання під час наступу Талібану влітку. Більше того, іноземні гравці не бажають втручатися у новий виток конфлікту у цьому штаті. Тільки Індія має реальні геополітичні причини допомагати Опору, щоб стримати регіональні

¹ [ungeneva](#)

² [National Resistance Front](#)

³ [Lawrence's Shadow: How Afghan Resistance Can Topple the Taliban](#)

амбіції Пакистану. Але її можливості обмежені. Таким чином, схоже, світу доведеться адаптуватись до нового балансу сил у Центральній Азії – з повним контролем Талібану над Афганістаном.

Китай та Російська Федерація активно використовують виведення американських військ з Афганістану у своїх цілях. В інформаційному просторі вони просувають наратив про поразку США. Кадри з аеропорту Кабула в перші дні евакуації використовують для підтвердження тези про провал американської політики в регіоні. Ситуація в Афганістані називається свідченням краху американських претензій до світового лідерства.

Робляться спроби проектувати цю ситуацію на інші регіони. Падіння центрального уряду в Кабулі використовується для додаткового тиску на інших союзників США, демонструючи нездатність Вашингтона їх захистити. Зусилля Китаю спрямовані на Тайвань; Росія спробує вплинути на Україну, переконуючи Київ марністю надій на американську допомогу¹.

Водночас, Пекін і Москва змушені зіткнутися з новою реальністю у сферах своїх інтересів. Центральна Азія є надзвичайно важливою для обох держав. Росія розглядає її як природний елемент пострадянського простору, на якому прагне зберегти своє домінуюче становище. Її пов'язують союзницькі відносини з багатьма державами регіону, зокрема з Таджикистаном, які традиційно вкрай вороже налаштовані до талібів. Для Китаю регіон важливий у контексті його транзитного потенціалу, необхідного для успішної реалізації проекту Нового Шовкового Шляху. Для Пекіна територія Афганістану залишається важливим елементом маршруту на Близький Схід та Африку. За різними даними, Китай готовий інвестувати в цю державу 62 млрд доларів².

Відхід американців залишає певний геополітичний вакуум у Центральній Азії. У той же час успіхи Талібану створюють умови для дестабілізації регіону. Деякі експерти вважають, що в даному випадку ситуація

¹ [Afghanistan: the Results of American Intervention and Prospects of Taliban Rule](#)

² [China increases Afghanistan investment but faces terrorism challenges](#)

складається не на користь Китаю та Росії. Адже довгі роки Захід практично безоплатно захищав їх від ісламістів. Тепер їм доведеться самостійно забезпечувати безпеку регіону та захищати свої інтереси. Теоретично це вимагатиме відволікання уваги та ресурсів від агресивної політики на інших напрямках.

Проте такі припущення не зовсім вірні. Зрештою, ні Москва, ні Пекін не мають морального, ціннісного бар'єру проти співпраці з Талібаном. Вони дотримуються цілком раціонального підходу до цього питання¹.

Таліби залишаються забороненою організацією у Росії. Проте, зважаючи на риторику російської преси, Кремль готовий до взаємодії з бойовиками. Виступи посла Росії в Афганістані Дмитра Жирнова лише підтверджують ці припущення. Росія зараз прагне позиціонувати себе як головного гаранта регіональної стабільності у Центральній Азії. Проте, на думку українського експерта Юрія Пойти, Москва не вважає загрозу з боку Талібана критичною для своїх інтересів.

Китай також веде переговори із Талібаном. Контакти високого рівня з Талібаном відбулися наприкінці липня, коли міністр закордонних справ Китаю Ван І зустрівся із делегацією Талібана. Очевидно, що Пекін не зацікавлений у демократичних перетвореннях в Афганістані. Навпаки, він цілком готовий співпрацювати з бойовиками, якщо ті гарантують стабільність біля Китаю та підтримку китайських проєктів у галузі розвитку транспортного коридору та гірничодобувної промисловості.

Ключовим моментом, що визначає відносини Талібана з Китаєм та Російською Федерацією, є політика бойовиків щодо сусідніх держав. Експансіонізм та спроби експорту ісламського фундаменталізму неприйнятні для Пекіна та Москви. Однак сьогодні Талібан заперечує наявність таких планів. Вони обіцяють не загрожувати сусіднім державам Центральної Азії та не

¹ [China and Russia Navigate Shared Threat of Terrorism from Afghanistan](#)

підтримувати уйгурські угруповання у Китаї. З раціональної точки зору, експансіонізм не надто вигідний Талібану. Принаймні в найближчому майбутньому їм було б логічніше зосередити зусилля на побудові Ісламського Емірату в межах Афганістану.

Виведення американських військ відкриває нову сторінку в історії Афганістану. Однак він підозріло схожий на повернення до ситуації, що склалася 20 років тому. Це дає підстави висунути тезу про поразку США в афганській кампанії. Однак оцінка цілей операції показує, що вона була успішною у воєнному відношенні. Вона підірвала потенціал міжнародного тероризму в Афганістані. Перемога Талібану перед виведенням американських військ не стала несподіванкою – здивувала лише швидкість, з якої її було досягнуто. На позитивну оцінку заслуговують зусилля США щодо організації евакуації афганських громадян. Проте в іміджевому плані Вашингтон зазнав поразки. Цим активно намагаються скористатися його геополітичні опоненти – Росія та Китай, які мають свої інтереси у Центральній Азії.

ВИСНОВКИ

Війна США в Афганістані (2001–2021 рр.) стала найдовшим збройним конфліктом в історії Сполучених Штатів і завершилася неоднозначними, суперечливими результатами. Її підсумки мають глибокі військові, політичні, соціальні та геополітичні наслідки, які впливають на міжнародні відносини й сьогодні. Перш за все, варто зазначити, що початкові цілі США були частково досягнуті. Після терактів 11 вересня 2001 року головним завданням було знищення терористичної мережі «Аль-Каїда» та усунення режиму Талібану, який надавав їй притулок. У перші роки війни США разом із союзниками змогли швидко повалити уряд Талібану та значно ослабити «Аль-Каїду». Лідер організації Осама бін Ладен був ліквідований у 2011 році, що стало символічною перемогою у війні проти тероризму.

Однак стратегічна мета – створення стабільної, демократичної та самодостатньої афганської держави – виявилася значно складнішою. Попри значні фінансові вкладення, військову підтримку та роки реформ, уряд Афганістану залишався слабким, корумпованим і залежним від зовнішньої допомоги. Афганські сили безпеки не змогли самостійно протистояти Талібану після виведення американських військ.

Кульмінацією війни стало виведення військ США у 2021 році та стрімке повернення Талібану до влади. Це стало одним із найбільш резонансних і критикованих моментів у зовнішній політиці США. Падіння Кабула відбулося значно швидше, ніж прогнозували аналітики, що поставило під сумнів ефективність двадцятирічної військової та політичної присутності США в регіоні. З військової точки зору війна показала обмеженість традиційної військової сили у боротьбі з партизанськими рухами. Незважаючи на технологічну перевагу, США не змогли остаточно перемогти Талібан, який використовував асиметричні методи ведення війни, спирався на місцеву підтримку та мав можливість відновлювати сили.

Економічні витрати війни були колосальними — за різними оцінками, США витратили понад 2 трильйони доларів. При цьому ефективність цих витрат часто ставиться під сумнів, особливо з огляду на швидке падіння афганського уряду у 2021 році. Війна також коштувала життя тисячам американських військових і сотням тисяч афганців, включаючи мирних жителів. Соціальні наслідки для Афганістану також є значними. За час присутності США було досягнуто певного прогресу в освіті, правах жінок і розвитку інфраструктури. Проте після повернення Талібану багато з цих досягнень опинилися під загрозою або були частково згорнуті. Це викликало занепокоєння міжнародної спільноти щодо прав людини в країні.

На міжнародній арені війна в Афганістані вплинула на репутацію США як глобального лідера. Деякі союзники поставили під сумнів стратегічну послідовність і надійність США, особливо після хаотичного виведення військ. Водночас інші країни зробили висновки про межі американської військової сили та необхідність більш самостійної політики безпеки. Важливим висновком є також зміна підходу до боротьби з тероризмом. США дедалі більше переходять від масштабних військових операцій до точкових антитерористичних дій, використання дронів, розвідки та спеціальних операцій. Це свідчить про переоцінку стратегії після досвіду Афганістану та Іраку.

У підсумку, війна США в Афганістані стала прикладом того, як складно досягти довготривалих політичних цілей за допомогою військової сили. Вона показала, що навіть найбільш потужна держава світу стикається з серйозними обмеженнями у спробах трансформувати інші суспільства. Цей конфлікт залишив глибокий слід у міжнародній політиці та став важливим уроком для майбутніх поколінь політиків і військових стратегів.

Майбутнє Афганістану є невизначеним. Незважаючи на заяви Талібану про зміну руху, на практиці є всі підстави вважати, що країна чекає на повний відкат до насильницької системи правління, заснованої на законах шаріату та місцевих традиціях. Поняття права і свободи людей стає ефемерним. Антиталібські сили, що залишилися в країні, обмежені в можливостях і

підтримці. У умовах найімовірнішим вектором розвитку Афганістану найближчими роками є повернення Ісламського Емірату, який придушить всі модернізаційні тенденції. Головними програвими в цьому випадку стають афганські громадяни, які змушені жити в середньовіччі і не мають перспектив на гідне та благополучне майбутнє в сім'ї.

Джерела та література

1. Beatriz Diana Tellaeche García - The impact of the media on the War of Afghanistan From a Western and Middle Eastern perspective
2. Афганські документи Частина 1: Війна з правдою
3. AFGHANISTAN PROTECTION OF CIVILIANS IN ARMED CONFLICT ANNUAL REPORT 2020
4. U.S. Department of State After Action Review on Afghanistan January 2020 – August 2021
5. EDMUND J. “E. J.” DEGEN MARK J. REARDON FOREWORD BY DR. ROBERT M. GATES, FORMER SECRETARY OF DEFENSE - Modern war in an Ancient land: THE UNITED STATES ARMY IN AFGHANISTAN, 20 01–2014
6. The National Defense Authorization Act for FY 2008 (Pub. L. No. 110181) established the Special Inspector General for Afghanistan Reconstruction (SIGAR).
7. SIGAR 21 – 46 – LL WHAT WE NEED TO LEARN: LESSONS FROM TWENTY YEARS OF AFGHANISTAN RECONSTRUCTION
8. Війна в Афганістані - Ноам Хомський
9. «Американська війна в Афганістані» Картера Малкасяна
10. Understanding War in Afghanistan by Joseph J. Collins
11. Лінда Робінсон - Наші найбільші помилки в Афганістані.
12. Asia Foundation (2017), Afghanistan in 2017: A Survey of the Afghan People. BBC News (2018), “Taliban Offer: Afghan President Ashraf Ghani Seeks Talks,” 28 February, available at <http://www.bbc.com/news/world-asia-43227860> accessed 29 March 2018.
13. Bearak, M, (2017), “These Ex-Warlords are Promising Afghanistan’s ‘Salvation,’ ” Washington Post, 6 August.
14. Bezhan, F. (2017), “Away From The Fighting, Kabul Takes On Another Enemy: Corruption,” Radio Free Europe, 11 June.

15. Biddle, S., J. Macdonald and R. Baker (2018), "Small Footprint, Small Payoff: The Military Effectiveness of Security Force Assistance," *Journal of Strategic Studies*, 41(1-2).
16. Dostyar, A. (2017), "The Challenges and Opportunities of a Negotiated Settlement in Afghanistan," *Strategic Analysis*, 41(1).
17. *Economist* (2016), "Unwelcome Guests," 30 July.
18. *Economist* (2015), "Unhappy Anniversary," 3 October.
19. Fair, C. C. (2018), "Pakistan Has All the Leverage Over Trump," *Foreign Policy*, 3 January.
20. Farrell, T. and M. Semple (2015-16), "Making Peace with the Taliban," *Survival*, 57(6).
21. Farrell, T. (2017), *Unwinnable: Britain's War in Afghanistan 2001-2014*, London, Vintage.
22. Felbab-Brown, V. (2016), "Hurray for Militias? Not So Fast: Lessons from the Afghan Local Police Experience," *Small Wars and Insurgencies*, 27(2).
23. Gall, C. (2017), "In Afghanistan, U.S. Exits, and Iran Comes In," *New York Times*, 5 August.
24. Ghazi, Z. and M. Mashal (2018), "U.S. Bombs Afghan Militia Behind Insider Attack, Officials Say," *New York Times*, 11 January.
25. Gibbons-Neff, T. (2018), "Training Quick and Staffing Unfinished, Army Units Brace for Surging Taliban," *New York Times*, 26 January.
26. Giustozzi, A. (2016), "The Afghan National Army After ISAF," *Afghanistan Research and Evaluation Unit*, March.
27. Giustozzi, A. (2017), "Counterinsurgency Challenge in Post-2001 Afghanistan," *Small Wars and Insurgencies*, 28 (1).
28. Grant, S. (2017), "The Toll Corruption Takes on Afghan Security Force Capacity," *The Global Anti-Corruption Blog*, 5 June, available at <https://globalanticorruptionblog.com/2017/06/05/the-toll-corruption-takes-on-afghan-security-force-capacity/> accessed 29 March 2018.

29. Haymon, B. S. and M. Kugelman (2017), "What's Behind the Taliban's Major Gains in Northern Afghanistan?" The Diplomat, 18 May.
30. Jalili, A. A. (2016), "Afghanistan's National Defense and Security Forces: Missions, Challenges and Sustainability," United States Institute of Peace.
31. Jones, S. and A. Munoz (2010), Afghanistan's Local War: Building Local Defense Forces, Santa Monica, RAND.
32. Jones, S. (2018), "Why the Taliban Isn't Winning in Afghanistan: Too Weak for Victory, Too Strong for Defeat," Foreign Affairs, 3 January, available at <https://www.foreignaffairs.com/articles/afghanistan/2018-01-03/why-taliban-isnt-winning-afghanistan> accessed 29 March 2018.
33. Kilcullen, D. and A. Exum (2009), "Death From Above, Outrage Down Below," New York Times, 16 May.
34. Landler, M. (2016), "Obama Says He Will Keep More Troops in Afghanistan Than Planned," New York Times, 6 July.
35. Maley, W. (2016), "Afghanistan on a Knife-Edge," Global Affairs, 2 (1).
36. Marty, F. J. (2016), "Afghanistan's Anti-Taliban Vigilantes: Blessing or Curse?" The Diplomat, 15 September.
37. Mashal, M., J. Goldstein and J. Sukhanyar (2015), "Afghans Form Militias and Call on Warlords to Battle Taliban," New York Times, 24 May.
38. Mashal, M. (2015), "Afghan Vice President Raises Concerns by Turning to Militias in Taliban Fight," New York Times, 18 August.
39. Mashal, M. (2017), "U.S. Plan for New Afghan Force Revives Fears of Militia Abuses," New York Times, 15 September.
40. McLeary, P. and D. De Luce (2017), "In Break From Obama, Trump Embedding More U.S. Forces With Afghan Combat Units," Foreign Policy, 10 November.
41. Munch, P. (2015), "Resolute Support Light: NATO's New Mission Versus The Political Economy of the Afghan National Security Forces," Afghan Analysts Network, January.
42. New York Times (2017), "Full Transcript and Video: Trump's Speech on Afghanistan," 21 August.

43. Noetzel, T. and B. Schreer (2009), "NATO's Vietnam? Afghanistan and the Future of the Atlantic Alliance," *Contemporary Security Policy*, 30 (3).
44. Osman, B. (2017), "Another ISKP Leader 'Dead': Where is The Group Headed After Losing so Many Amirs?" *Afghanistan Analysts Network*, 23 July.
45. Rashid, A. (2017a), "Afghanistan: Making It Worse," *New York Review of Books*.
46. Rashid, A. (2017b), "Afghanistan: It's Too Late," *New York Review of Books*.
47. Rashid, A. (2017c), "What Troops Can't Fix," *New York Review of Books*.
48. Rasmussen, S. E. (2016), "Number of Internally Displaced Tops 1.2 Million, Says Report," *Guardian*, 31 May.
49. Sadat, K. and S. McChrystal (2017), "Staying the Course in Afghanistan: How to Fight the Longest War," *Foreign Affairs*, 96 (6).
50. Schmeidl, S. N. Miszak (2017), "The Afghan Local Police: Unpacking a Hybrid Security Arrangement," *Third World Thematics: A TWQ Journal*, 1-19.
51. Schmitt, E. and M. Rosenberg (2017), "C.I.A. Wants Autonomy to Conduct Drone Strikes in Afghanistan for the First Time," *New York Times*, 15 September.
52. Schmitt, E. (2017), "Hunting Taliban and Islamic State Fighters, From 20,000 Feet," *New York Times*, 11 December.
53. Singh, V. J. (2018), "Why Peace Talks Are Washington's Best Bet in Afghanistan," *Foreign Affairs*, 21 March, available at <https://www.foreignaffairs.com/articles/afghanistan/2018-03-21/why-peace-talks-are-washingtons-best-bet-afghanistan> accessed 29 March 2018.
54. Special Inspector General for Afghanistan Reconstruction, (2017a), *Reconstructing the Afghan National Defense and Security Forces: Lessons From the U.S. Experience in Afghanistan*.
55. Special Inspector General for Afghanistan Reconstruction (2018b), *Quarterly Report to the United States Congress*, 30 April.
56. Special Inspector General for Afghanistan Reconstruction (2017c), *Quarterly Report to the United States Congress*, 30 October.

57. Transparency International (2018), “Policy, SDGs and Fighting Corruption for the People: A Civil Society Report on Afghanistan’s Sustainable Development Goals,” 8 March.
58. UNAMA (2018), Afghanistan Protection of Civilians in Armed Conflict: Annual Report 2017.
59. United Nations Development Program (2018), Afghanistan, available at <http://hdr.undp.org/en/countries/profiles/AFG> accessed 29 March 2018.
60. United Nations (2017), “The Situation in Afghanistan and its Implications for International Peace and Security,” 15 December, A/72/651-S/2017/1056.
61. United States Department of Defense (2017), Enhancing Security and Stability in Afghanistan.
62. US Senate Armed Services Committee (2017), The Situation in Afghanistan, 9 February, available at https://www.armed-services.senate.gov/imo/media/doc/Nicholson_02-09-17.pdf accessed 29 March 2018.
63. Waldman, T. (2014), “Reconciliation and Research in Afghanistan: An Analytical Narrative,” *International Affairs*, 90 (5).
64. Walid, S. (2017), “Afghan Generals Face Charges in Crackdown on Military Corruption,” *Washington Post*, 29 March.
65. Walt, S. (2017), “Mission Accomplished’ Will Never Come in Afghanistan,” *Foreign Policy*, 28 March.
66. Wood, J. (2012), “The Importance of Cohesion in the Afghan National Army to Post- Transition Afghanistan,” *RUSI Journal*, 157(4).
67. The best readily available sources for geographic, economic, and demographic information on Afghanistan are U.S. Department of State, Background Note: Afghanistan, March 2010, available at <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/5380.htm>; and Central Intelligence Agency, The World Factbook, pages on Afghanistan, October 2010, available at <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/af.html>.
68. U.S. Institute of Peace (USIP), “Remarks with Afghan President Hamid Karzai in a Moderated Conversation” [with Secretary Hillary Clinton and Ambassador William

Taylor, the moderator], May 13, 2010, available at <<http://www.state.gov/secretary/rm/2010/05/141825.htm>>. The U.S. Geological Service estimates the value at \$1 trillion.

69. I first heard Lieutenant General Eikenberry say this in 2005 both in Kabul and in Washington, DC.

70. For a standard source on modern-day Pashtun tribal issues, see Tom Johnson and M. Chris Mason, “No Sign until the Burst of Fire: Understanding the Pakistan-Afghanistan Frontier,” *International Security* 32, no. 4 (Spring 2008), 41–77.

71. See Thomas Barfield, *Afghanistan: A Cultural and Political History* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 2010), 26–27.

72. Louis Dupree, *Afghanistan* (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1980), 125–127.

73. Ahmed Rashid, *Taliban: Militant Islam, Oil, and Fundamentalism in Central Asia*, 2d ed. (New Haven, CT: Yale University Press, 2000), 32.

74. On Abdur Rahman Khan, the Iron Emir, see Martin Ewans, *Afghanistan: A Short History of Its People and Politics* (New York: Harper Perennial, 2002), 98–111. The quotation can be found in Dupree, *Afghanistan*, 415.

75. The rivalry between eastern and southern Pashtuns is highlighted in Barfield.

76. Troop strength for the “Army of the Indus” from *ibid.*, 114.

77. For a précis of the Anglo-Afghan wars, see *ibid.*, 111–163; and Ewans, *Afghanistan: A Short History*, 59–117. On how Abdur Rahman Khan ruled and how he used the subsidy, see Barnett Rubin, *The Fragmentation of Afghanistan: State Formation and Collapse in the International System* (New Haven, CT: Yale University Press, 1995), 48–53.

78. Rudyard Kipling, “The Young British Soldier,” available at <<http://www.theotherpages.org/poems/kiplin11.html>>.

79. U.S. Embassy, Kabul, Policy Review: A U.S. Strategy for the ’70s, 1, annex, June 1971. Emphasis in the original has been removed. Similar formulations were repeated up until the late 1970s. See also analysis in Henry S. Bradsher, *Afghanistan and the Soviet Union*, 1st ed. (Durham, NC: Duke University Press, 1983), 51–52.

80. Larry Goodson, *Afghanistan's Endless War: State Failure, Regional Politics, and the Rise of the Taliban* (Seattle: University of Washington Press, 2001), 25.
81. For an eyewitness analysis of the coup, see Louis Dupree, "Red Flag Over the Hindu Kush, Part II: The Accidental Coup or Taraki in Blunderland," *American Universities Field Staff Review*, no. 45, September 1979.
82. Patrick Garrity, "The Soviet Military Stake in Afghanistan: 1956–1979," *Journal of the Royal United Services Institute* (September 1980), 33.
83. Working Transcript of the Meeting of the Politburo, Re: Deterioration of the Conditions in DRA and Possible Responses from Our Side, March 17, 1979. This document can be found in the Storage Center for Contemporary Documentation, Moscow, Fond 89, Perechen 25, Dokument 1. The English translation was done under the auspices of the Norwegian Nobel Institute for their 1995 Nobel Symposium, Oslo, September 1995.
84. For an excellent summary of Soviet decisionmaking on the invasion based largely on declassified documents, see Diego Cordovez and Selig Harrison, *Out of Afghanistan: The Inside Story of the Soviet Withdrawal* (New York: Oxford University Press, 1995), 35–49.
85. Central Committee of the Communist Party of the Soviet Union Memorandum, Subject: Regarding Events in Afghanistan during 27–28 December 1979, number 2519–A, dated December 31, 1979, 1. This document can be found in the Storage Center for Contemporary Documentation, Moscow, Fond 89, Perechen 42, Dokument 10. The English translation here was done under the auspices of the Norwegian Nobel Institute for their 1995 Nobel Symposium, Oslo, September 1995.
86. On the salience of the year 1979, see Dan Caldwell, *Vortex of Conflict: U.S. Policy Toward Afghanistan, Pakistan and Iraq* (Stanford, CA: Stanford University Press, 2011), 23–26.
87. Some sources put the highest Soviet troop strength at 115,000. On invasion and subsequent fighting, see Collins, *The Soviet Invasion of Afghanistan*, 77–164, and Bradsher, 169–239; on Soviet tactics, Lester Grau, ed., *The Bear Went Over the Mountain: Soviet Combat Tactics in Afghanistan* (Washington, DC: National Defense

University Press, 1995); and on mujahideen tactics, Ali Ahmad Jalali and Lester Grau, *The Other Side of the Mountain: Mujahidin Tactics in the Soviet-Afghan War* (Quantico, VA: Marine Corps Combat Development Command, 1998).

88. Bruce Reidel, *Deadly Embrace: Pakistan, America, and the Future of the Global Jihad* (Washington, DC: Brookings Institution, 2011), 27.

89. For a précis of all of the Peshawar Seven groups, see Goodson, 189–193.

90. See, for example, Artemy Kalinovsky, “Afghanistan Is the New Afghanistan,” *Foreign Policy*, September 2009, available at http://www.foreignpolicy.com/articles/2009/09/04/afghanistan_is_the_new_afghanistan.

91. Two excellent books about contemporary war in Afghanistan use “graveyard of empires” in their titles. David Isby, *Afghanistan, Graveyard of Empires: A New History of the Borderlands* (New York: Pegasus Books, 2010); and Seth Jones, *In the Graveyard of Empires: America’s War in Afghanistan* (New York: W.W. Norton, 2009).

92. There are also articles trumpeting the Vietnam-Afghanistan parallel. For one example, see Tom Johnson and M. Chris Mason, “Saigon 2009,” *Foreign Policy*, August 20, 2009, available at http://www.foreignpolicy.com/articles/2009/08/20/saigon_2009. The Vietnam analogy does not carry water where the scope and scale of the conflict are concerned. Another anomalous item in that comparison is the salience of Soviet and Chinese security assistance and the existence of a massive and highly professional North Vietnamese army. This modern, mechanized army was the final instrument of defeat for the South Vietnamese government, not indigenous South Vietnamese guerrillas. There is no such factor in the current conflict in Afghanistan.

93. Brookings Institution, *Afghanistan Index*, October 2010, figure 4.12, shows Taliban approval ratings totaling 10 percent; available at <http://www.brookings.edu/~media/Files/Programs/FP/afghanistan%20index/index.pdf>. The strength of today’s Taliban is the author’s estimate, based on conversations with various intelligence analysts. On current Taliban troop strength, see the Associated Press story by Slobodan Lekic, “Taliban Numbers Unaffected by Allied

Troop Surge,” Boston Globe, January 7, 2010, available at http://www.boston.com/news/world/europe/articles/2011/01/07/taliban_numbers_unaffected_by_allied_troop_surge/.

94. A version of a complete al Qaeda strategy is laid out in Bruce Reidel, *The Search for Al Qaeda: Its Leadership, Ideology, and Future* (Washington, DC: Brookings Institution, 2010), 121–133. Reidel believes that al Qaeda sought as a first strategic step to entice the United States to engage in “bleeding wars” in Afghanistan and Iraq.

95. For the full text of the Public Law 107–40, passed by the 107th Congress, “To authorize the use of United States Armed Forces against those responsible for the recent attacks launched against the United States,” September 18, 2001, see <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-107publ40/html/PLAW-107publ40.htm>.

96. James Dobbins (Ambassador), *After the Taliban: Nation-Building in Afghanistan* (Washington, DC: Potomac Books, 2008), 47.

97. The author acknowledges help on understanding Pakistani thinking from Dr. Thomas F. Lynch III of NDU’s Institute for National Strategic Studies.

98. For an interesting look at the early war, see Stephen Biddle, “Afghanistan and the Future of Warfare,” *Foreign Affairs* (May 2003), available at <http://www.foreignaffairs.com/articles/58811/stephen-biddle/afghanistan-and-the-future-of-warfare>.

99. Remarks by U.S. Secretary of Defense Donald Rumsfeld, National Defense University, Fort Lesley J. McNair, Washington, DC, January 31, 2002, available at <http://www.defense.gov/speeches/speech.aspx?speechid=183>.

100. The best critical work on this subject is Sean Naylor, *Not a Good Day to Die: The Untold Story of Operation Anaconda* (New York: Berkley Books, 2005). The Army’s official assessment can be found in Donald Wright et al., 127–179.

101. For the full text of the December 2001 Bonn Agreement, formally known as the Agreement on Provisional Arrangements in Afghanistan Pending the Re-Establishment of Permanent Government Institutions, see <http://www.afghangovernment.com/AfghanAgreementBonn.htm>.

102. For an inside account of the Bonn process, see Dobbins, 51–97. For an account of life in Kandahar in the early postwar period and dominance of local warlords, see Sarah Chayes, *The Punishment of Virtue: Inside Afghanistan after the Taliban* (New York: Penguin Press, 2006).

103. The current United Nations Security Council Resolution 1943, October 13, 2010, is available at <http://www.un.org/Docs/sc/unsc_resolutions10.htm>.

104. James Dobbins et al., *America's Role in Nation-Building: From Germany to Iraq* (Santa Monica, CA: RAND, 2003), 156–159.

105. As reported in FM 3–24 Marine Corps Warfighting Publication 3–33.5, *Counterinsurgency* (Chicago: University of Chicago Press, 2007), paragraph 1-2, 2. All subsequent citations to this document will be the University of Chicago Press version.

106. Robert Taber, *War of the Flea: The Classical Study of Guerrilla Warfare* (Washington, DC: Brassey's, Inc., 2002), 20.

107. The most basic text was by Mao Zedong, trans. Samuel B. Griffith II, *On Guerrilla Warfare* (Urbana: University of Illinois Press, 2000).

108. The best analysis of the typology of insurgency can be found in Bard E. O'Neill, *Insurgency and Terrorism: From Revolution to Apocalypse*, 2d ed., revised (Washington, DC: Potomac Books, 2005).

109. David Galula, *Counterinsurgency Warfare: Theory and Practice* (Westport, CT: Praeger, 2006), 63.

110. The authors of FM 3–24 credit Max Manwaring, the author of the SWORD Model, or the Manwaring Paradigm, for this insight on legitimacy. The Manwaring Paradigm emphasizes the importance of legitimacy. The manual's analysis of legitimacy can be found in FM 3–24, paragraphs 1-113 through 1-120, on pages 37–39. One can find a summary of Manwaring's legitimacy-centered model in Edwin Corr and Stephen Sloan, eds., *Low-Intensity Conflict: Old Threats in a New World* (Boulder, CO: Westview Press, 1992), 12–16.

111. FM 3–24, paragraph 1-116, on page 38.

112. *Ibid.*, paragraphs 5-7 through 5-49, on pages 154–173.

113. For counterinsurgency (COIN) as the combination of various types of military operations (offense, defense, and stability operations), see the first illustration in FM 3–24, figure 1-1, 35.

114. Mark Moyar, *A Question of Command: Counterinsurgency from the Civil War to Iraq* (New Haven: Yale University Press and Yale Library of Military History, 2009), 1–13. These pages briefly summarize various approaches to counterinsurgency. The short quotation is on page 3.

115. The author thanks Jacqueline Hazelton of Harvard’s Belfer Center for assistance in clarifying issues related to population-centric COIN and counterinsurgency-focused efforts.

116. T.X. Hammes, in *The Sling and the Stone: On War in the 21st Century* (St. Paul, MN: Zenith Press, 2006), popularized the term fourth generation warfare, or evolved insurgency.

117. The following article stresses the importance of multiple lines of operation, with Information Operations running throughout all of them: LTG David Barno, USA, “Fighting ‘the Other War’: Counterinsurgency Strategy in Afghanistan, 2003–2005,” *Military Review* 87, no. 5 (September–October 2007), available at <http://usacac.army.mil/CAC2/MilitaryReview/Archives/English/MilitaryReview_20071031_art006.pdf>

118. David Kilcullen, *The Accidental Guerrilla: Fighting Small Wars in the Midst of a Big One* (New York: Oxford University Press, 2009), xiii–xix, 28–38.

118. Private conversations between the author and intelligence analysts, 2009 and 2010. The late Special Envoy for Afghanistan and Pakistan, Ambassador Richard Holbrooke, also believed that charitable donations to the Taliban were more lucrative than drug-trafficking. This fact was a staple of his public presentations.

119. On the dominance of narcotics-related issues in the war in Afghanistan, see Gretchen Peters, *Seeds of Terror: How Heroin is Bankrolling the Taliban and Al Qaeda* (New York: Thomas Dunne Books of St. Martin’s Press, 2009), 14–20.

120. FM 3–24, paragraphs 5-90 to 5-116, on page 188–197; and David Kilcullen, *Counterinsurgency* (New York: Oxford University Press, 2010), 51–83.

121. FM 3–24, paragraph 1-67, 22–23, discusses troop-to-population ratios.

122. On comparative development, see the UN Development Program's Human Development Index and report, available at <<http://hdr.undp.org/en/statistics/>>. This report includes economics, education, health, security, and many other factors. Afghanistan has consistently been in the bottom 10 countries in the world. Along with the Department of State Background Notes, and the CIA World Factbook, there are many statistics on aid to Afghanistan on USAID's Web site at <<http://afghanistan.usaid.gov/en/index.aspx>>.

123. Ashraf Ghani and Clare Lockhart, *Fixing Failed States* (New York: Oxford University Press, 2008), 75.

124. For a new study on the evolution of NATO's commitment to Afghanistan, see Andrew Hoehn and Sarah Harting, *Risking NATO: Testing the Limits of the Alliance in Afghanistan* (Santa Monica, CA: RAND, 2010), 25–40.

125. The current Constitution of Afghanistan, Afghan Year 1982, can be found in English at <http://www.afghan-web.com/politics/current_constitution.html> and its 1964 predecessor at <<http://www.afghan-web.com/history/const/const1964.html>>.

126. Author's calculation using the U.S. Embassy chart and an estimate of 28 million Afghans. Note that U.S. assistance throughout this operation has been more than the equal of all other aid from all other sources. International funds do not include nonU.S. international security assistance expenditures unless they are reflected in national aid totals.

127. USAID statistics are from <<http://afghanistan.usaid.gov/en/index.aspx>> and a presentation by General Petraeus at RUSI, October 15, 2010, available at <<http://www.rusi.org/events/past/ref:E4CB843C349F2E>>.

128. Kenneth Katzman, *Afghanistan: Post-Taliban Governance, Security, and U.S. Policy* (Washington, DC: Congressional Research Service, August 17, 2010), 88–90, available at <http://assets.opencrs.com/rpts/RL30588_20100817.pdf>.

129. Prior to 2004, the PRTs had a chain of command separate from troop units. That was ended by Lieutenant General Barno, in part to create more unity of command and in part to free up Civil Affairs assets.

130. Written comment of anonymous NATO Supreme Headquarters Allied Powers Europe (SHAPE) reviewer to the author, November 18, 2010.

140. U.S. figures to 2009 come from Kenneth Katzman, Afghanistan: Post-Taliban Governance, Security, and U.S. Policy (Washington, DC: Congressional Research Service, September 17, 2010), table 21, 91. Foreign data are adapted from Brookings, Afghanistan Index, table 3.15, available at <<http://www.fas.org/sgp/crs/row/RL30588.Pdf>>.

141. For data on casualties and causes of death, see Brookings, Afghanistan Index, tables 1.21 and 1.22, available at <<http://www.brookings.edu/~media/Files/Programs/FP/afghanistan%20index/index.pdf>>.

142. Examples of night letters are in a USCENTCOM release, available at <<http://centcom.dodlive.mil/2010/08/29/taliban-aims-to-hinder-development-by-threateningcivilian/>>.

143. Testimony of (former) Under Secretary of State James K. Glassman before the Senate Foreign Relations Committee, March 10, 2010, available at <http://mountainrunner.us/files/congress/testimony/SFRC_20100310-GlassmanTestimony100310p.pdf>.

144. United Nations Assistance Mission in Afghanistan, Annual Report on Protection of Civilians in Armed Conflict, August 2010, available at <http://unama.unmissions.org/Portals/UNAMA/Publication/August102010_MID-YEAR%20REPORT%202010_Protection%20of%20Civilians%20in%20Armed%20Conflict.pdf>; and Brookings, Afghanistan Index, figure 1.29.

145. A short history of ISAF can be found at <<http://www.isaf.nato.int/history.html>>.

146. Greg Miller and Josh Partlow, "U.S., Afghanistan Plan to Screen Cash at Kabul Airport to Prevent Corruption," The Washington Post, August 20, 2010, available at <<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2010/08/20/AR2010082004049.html>>.

147. ISAF J1 statistics from NTM–A briefing at NDU; and Brookings, Afghanistan Index, table 1.27. 24 Conversations with various active and retired senior officers from USCENTCOM and U.S. Forces–Afghanistan, 2008.

148. See account in Ronald E. Neumann, *The Other War: Winning and Losing in Afghanistan* (Washington, DC: Potomac Books, 2009), 41–50.

149. Sean Maloney, “Afghanistan: Not the War It Was,” *Policy Options* (Canada), (November 2010), 44.

150. Various ABC–BBC and Asia Foundation Polls, 2005–2009. For January 2010 ABC–BBC polls, see <http://abcnews.go.com/images/PollingUnit/1099a1AfghanistanWhereThingsStand.pdf>; and for October 2009 Asia Foundation polls see <http://asiafoundation.org/resources/pdfs/Afghanistanin2009.pdf>.

151. Many senior officials in Afghanistan dislike the surge term for various reasons. It is used here because it is commonly used in the United States. One should exercise great caution in drawing analogies between the Afghan surge and the complicated events of the surge in Iraq.

152. Conversations between the author and two senior NSC officials, as well as a scholar who later participated in the review, spring 2010. This is also discussed in detail in Bob Woodward, *Obama’s Wars* (New York: Simon & Schuster, 2010), 40–44.

153. White Paper of the Interagency Policy Group’s Report on U.S. Policy toward Afghanistan and Pakistan, March 27, 2009, available at http://www.whitehouse.gov/assets/documents/Afghanistan-Pakistan_White_Paper.pdf. The short quotation is on page 6.

154. General Stanley A. McChrystal, USA, COMISAF’s Initial Assessment (declassified and redacted), August 30, 2009, available at http://media.washingtonpost.com/wp-srv/politics/documents/Assessment_Redacted_092109.pdf.

155. Michael E. O’Hanlon, “Staying Power: The U.S. Mission in Afghanistan, Beyond 2011,” *Foreign Affairs* (September/October 2010), 70.

156. The best record of Washington decisionmaking at this point is Woodward, Obama's Wars.

157. Eric Schmitt, "U.S. Envoy's Cables Show Worries on Afghan Plans," The New York Times, January 25, 2010, available at <http://www.nytimes.com/2010/01/26/world/asia/26strategy.html?_r=1&ref=karl_w_eikenberry>.

158. Greg Jaffe, Scott Wilson, and Karen de Young, "U.S. Envoy Resists Increase in Troops," The Washington Post, November 12, 2009, available at <<http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2009/11/11/AR2009111118432.html>>.

159. President Obama, "Remarks by the President in Address to the Nation on the Way Forward in Afghanistan and Pakistan," West Point, New York, December 1, 2009, available at <<http://www.whitehouse.gov/the-press-office/remarks-president-address-nation-wayforward-afghanistan-and-pakistan>>.

160. O'Hanlon, 71; latest strength figures are in the unpublished Headquarters, ISAF, Public Affairs Message Guidance (unclassified), November 18, 2010.

161. Presentation by a U.S. Army general officer in a nonattribution setting, Washington, DC, February 2, 2011.

162. A nonattribution presentation by a U.S. Army general officer at National Defense University, February 7, 2011.

163. For a précis of NTM-A's accomplishments and problems, see NTM-A, Year in Review: November 2009 to November 2010, available at <<http://www.ntm-a.com/documents/enduringledger/el-oneyear.pdf>>.

164. Multiple conversations with a senior USAID employee deployed in Regional Command-East for multiple tours, summer and fall 2010.

165. The plan is available at <<http://www.comw.org/qdr/fulltext/0908eikenberryandmcchrystal.pdf>>.

166. The late Ambassador Richard Holbrooke also confirmed increased pressure on the enemy in his remarks at The Atlantic's and National Journal's Washington Ideas Forum, held at the Newseum, Washington, DC, October 1, 2010. The author here

draws on his own notes from the presentation. See also Dexter Filkins, “U.S. Uses Attacks to Nudge Taliban Toward a Deal,” *The New York Times*, October 14, 2010, available at <<http://www.nytimes.com/2010/10/15/world/asia/15afghan.html>>.

167. ISAF Joint Command–Afghanistan, “Afghan, Coalition Forces Tally Another Successful Month in Afghanistan,” news release, IJC Public Affairs Office, October 1, 2010.

168. ISAF, Public Affairs Message Guidance. For a pessimistic interpretation of late fall security developments in Afghanistan, see “Special Report: November 2010 in Afghanistan,” *NightWatch*, January 30, 2011.

169. Much of this section draws on Collins, “Afghan Reconciliation” and “The Way Ahead in Afghanistan.” The author admits to being a conservative and an optimist on Afghanistan. Many are more pessimistic and favor a rapid drawdown. Some of their works are cited below.

170. For a recent estimate that puts Taliban strength at only 25,000, see Slobodan Lekic, “Taliban Strength Unaffected by Allied Surge,” *The Washington Post*, January 6, 2011, available at <<http://www.washingtonpost.com/wpdyn/content/article/2011/01/06/AR2011010602522.html>>.

171. Peter Bergen et al., *The Year of the Drone: An Analysis of U.S. Drone Strikes in Pakistan, 2004–2010*, available at <<http://counterterrorism.newamerica.net/drones>>.

172. U.S. Institute of Peace (USIP), “Remarks with Afghan President Hamid Karzai,” May 13, 2010, available at <<http://www.state.gov/secretary/rm/2010/05/141825.htm>>. On the Biden trip, see Ray Rivera, “Biden Assures Karzai of Aid from U.S. Beyond 2014,” *The New York Times*, January 11, 2011, available at <<http://www.nytimes.com/2011/01/12/world/asia/12afghan.html>>.

173. Operation Enduring Freedom casualty data can be found at <<http://icasualties.org/oef/>>.

174. Author’s notes of General Kayani’s presentation at the New America Foundation, Washington, DC, March 25, 2010.

175. From ISAF J1 statistics. See also, Brookings, *Afghanistan Index*, figure 1.27, 14, and the December 2010 update of the index at

<<http://www.brookings.edu/~media/Files/Programs/FP/afghanistan%20index/index.pdf>>. 8 On U.S. polls, see The New York Times, October 15 and 16, 2010, summarized at <<http://atwar.blogs.nytimes.com/2010/10/15/afghan-war-is-off-the-voters-radar/>>.

176. Jens Ringsmose and Christopher Schnaubelt, “Sharing the Burden in Afghanistan? An Appraisal of NATO’s ISAF Mission,” unpublished paper, September 2010, 1, 17–18, cited with the permission of Dr. Schnaubelt. See also Andrew Hoehn and Sarah Harting, *Risking NATO: Testing the Limits of the Alliance in Afghanistan* (Santa Monica, CA: RAND, 2010), 51, figure 4.

177. This was the cost estimate in the President’s final decision memorandum before the surge. See Woodward, 390.

178. David S. Cohen, U.S. Department of Treasury, “Treasury Official on Terrorist Finance in Afghanistan, Pakistan,” available at <<http://www.america.gov/st/texttransenglish/2010/January/20100128150308eaifas0.2595026.html#ixzz0zhrc8EXS>>.

179. Alex Rodriguez and Laura King, “Reconciliation Efforts with Afghan Militants Face Major Obstacle,” Los Angeles Times, June 29, 2010, available at <<http://articles.latimes.com/2010/jun/29/world/la-fg-pakistan-haqqani-20100630/3>>.

13 Scott Shane, “Pakistan’s Plan on Afghan Peace Leaves U.S. Wary,” The New York Times, June, 27, 2010, available at <<http://www.nytimes.com/2010/06/28/world/asia/28taliban.html>>.

180. Ruth Rene, ed., *Afghanistan in 2010: A Survey of the Afghan People* (San Francisco: Asia Foundation, 2010), 18, figure 2.2; 72, figure 7.1.

181. Michael Hastings, “The Runaway General,” Rolling Stone, June 22, 2010, available at <<http://www.rollingstone.com/politics/news/17390/119236>>.

182. Detailed reports on the National Solidarity Plan can be found at <<http://www.nspafghanistan.org/>>. 17 The communiqué of the Kabul International Conference on Afghanistan, July 2010, available at <<http://unama.unmissions.org/Portals/UNAMA/Documents/Kabul%20Conference%20Communique.pdf>>.

183. For the basic COMISAF COIN Contracting Guidance, see <<http://www.isaf.nato.int/images/stories/File/100908-NUI-COMISAF%20COIN%20GUIDANCE.pdf>>.

184. James Risen, “U.S. Identifies Vast Mineral Riches in Afghanistan,” June 13, 2010, available at <<http://www.nytimes.com/2010/06/14/world/asia/14minerals.html>>. In Karzai’s May 13, 2010 presentation at USIP, there was speculation by his party that the value of the minerals may be as much as \$3 trillion. See transcript at <<http://www.state.gov/secretary/rm/2010/05/141825.htm>>. The U.S. Geological Survey estimates the total at \$1 trillion. See Under Secretary Stephen Hormats, “Remarks at Afghanistan Minerals Roadshow,” September 29, 2010, available at <<http://www.state.gov/e/rls/rmk/2010/149240.htm>>.

185. For a thoughtful examination of Indian-Afghan relations, see C. Christine Fair, *India in Afghanistan and Beyond: Opportunities and Constraints* (New York: Century Foundation, 2010).

186. Sandy Berger and Richard Armitage, chairs, *Independent Task Force Report: U.S. Strategy for Pakistan and Afghanistan* (New York: Council on Foreign Relations, November 2010),

187. The author of this monograph was a member of the task force but disagreed with some of its conclusions.

188. See the official declaration by NATO’s heads of state entitled Lisbon Summit Declaration, available at <http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_68828.htm?mode=pressrelease>. For Karzai’s statement, see the transcript at USIP, “Remarks with Afghan President Hamid Karzai,” May 13, 2010, available at <<http://www.state.gov/secretary/rm/2010/05/141825.htm>>.

189. U.S. Army general officer, February 7, 2011.

190. For a different view that argues for an immediate and rapid drawdown of U.S. troops, see Afghanistan Study Group, *A New Way Forward: Rethinking U.S. Strategy in Afghanistan* (Washington, DC: Afghanistan Study Group, 2010), available at <<http://www.afghanistanstudygroup.org/read-the-report/>>. For a critique of this report, see Joseph Collins, “No Way Forward: Afghanistan Study Group Report Falls Short,”

Armed Forces Journal, November 2010, available at <<http://www.armedforcesjournal.Com/2010/11/4858188>>.

191. For Mullah Omar's guidance, see Code of Conduct for the Mujahidin of the Islamic Emirate of Afghanistan, August 2010, an unclassified document translated by the U.S. Government's Open Source Center, August 2010.

192. Dexter Filkins, "The Taliban Don't Seem Ready to Talk," The New York Times, January 23, 2010, available at <http://www.nytimes.com/2010/01/24/weekinreview/24filkins.html?_r=1&scp=1&sq=dexter%20filkins%20king%20of%20saudi%20arabia&st=cse>.

193. David Rohde, "7 Months, 10 Days in Captivity," The New York Times, October 18, 2009, available at <<http://www.nytimes.com/2009/10/18/world/asia/18hostage.html?pagewanted=2&sq=david%20rohde%20october%202009&st=cse&scp=1>>.

194. Peter Bergen, "The Front: The Taliban-Al Qaeda Merger," The New Republic, October 19, 2009, available at <<http://www.tnr.com/article/world/the-front>>.

195. Claudio Franco, "The Tehrik-E Taliban Pakistan," in *Decoding the New Taliban: Insights from the Afghan Field*, ed. Antonio Giustozzi (New York: Columbia University Press, 2009), 282. For a more authoritative statement by a leader of the Pakistani Taliban, see Chris Allbritton, "Pakistan Taliban Commander Vows to Expand Fight," Reuters, September 29, 2010, available at <<http://www.alertnet.org/thenews/newsdesk/SGE68R0IU.htm>>. For a full exposition of the complex al Qaeda-Taliban relationship, see Reidel, *The Search for Al Qaeda*, 61-84, 116-124.

196. For details on the progress of the NATO Training Mission in Afghanistan in 2010, see their first year anniversary report, available at <<http://www.ntm-a.com/documents/enduringledger/el-oneyear.pdf>>.

197. Testimony of Ronald E. Neumann for the Afghanistan War Commission July 19, 2024

198. Our Biggest Errors in Afghanistan and What We Should Learn from Them
Council on Foreign Relations - Linda Robinson